

M
.....
190.459
.....
OSZK

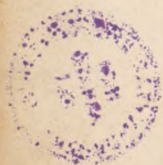

2152

LENGVEL LAURA

—★—

KLÁRA REGÉNYE

BUDAPEST

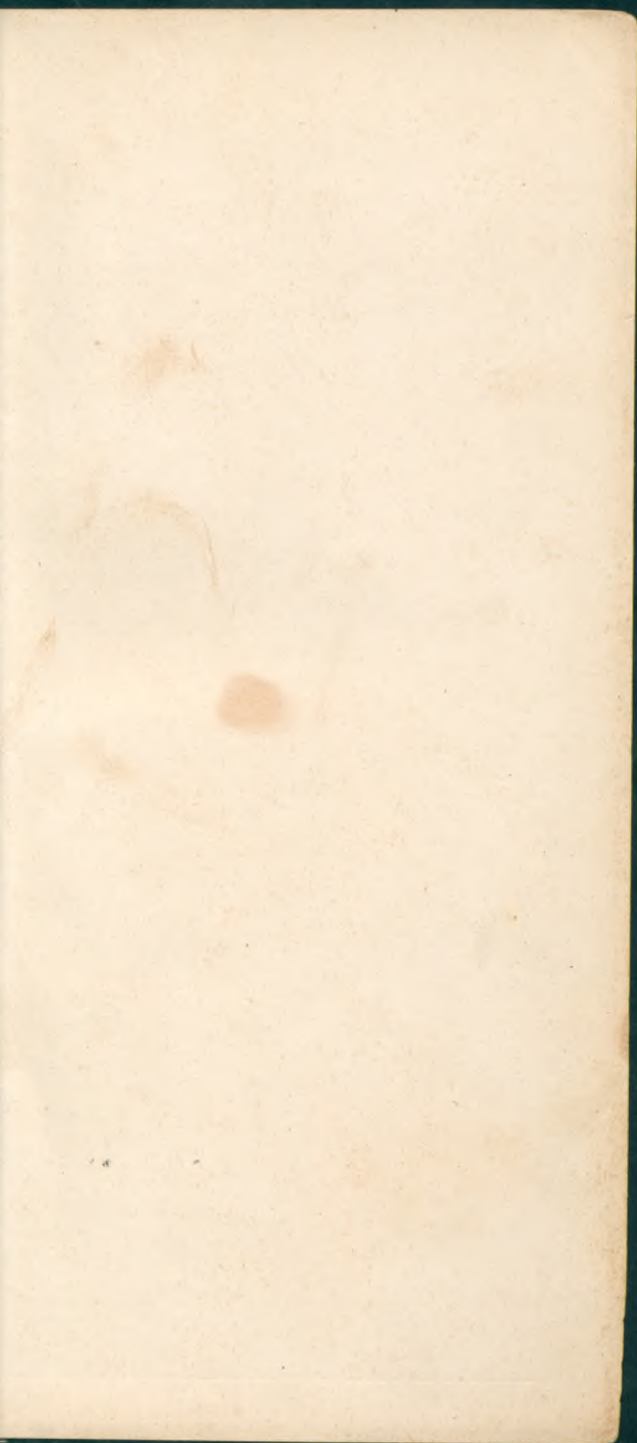
Rákosi Jenő Budapesti Hirlap Ujságvállalata
kiadása

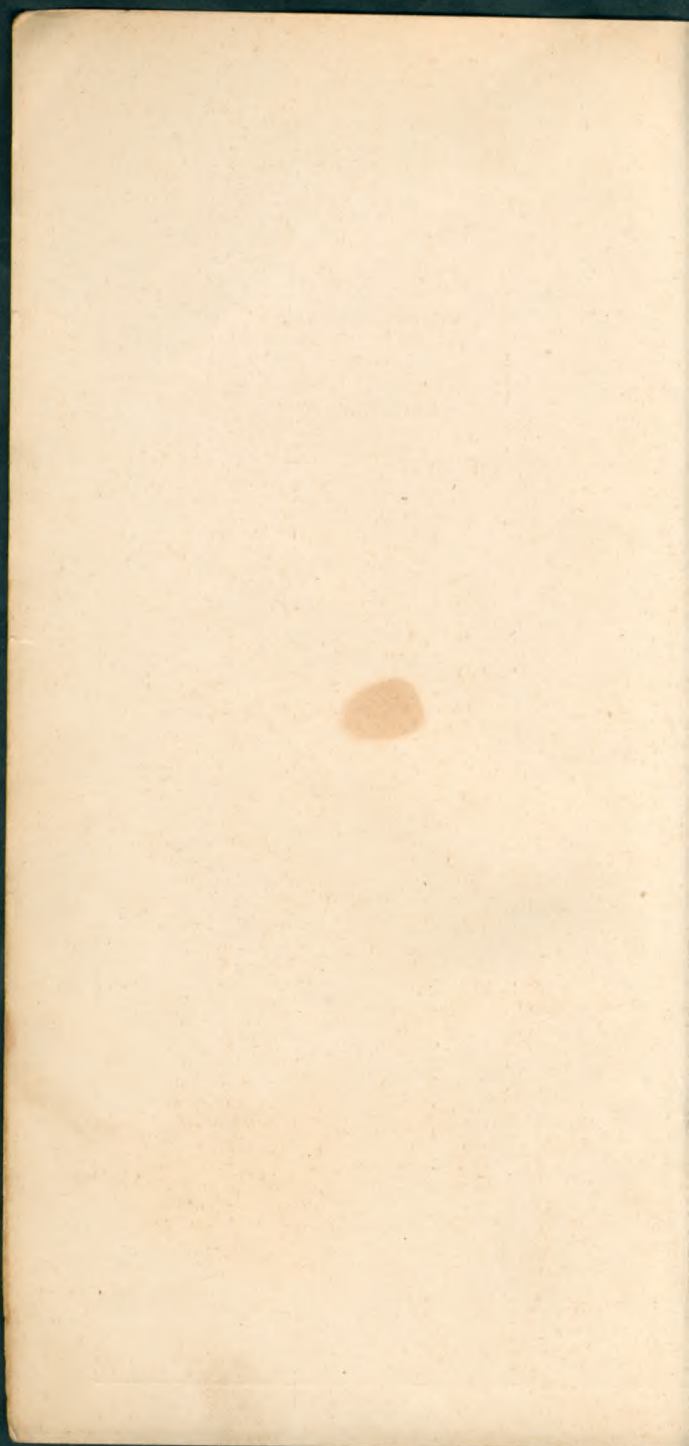
—
MDCCCCI

1791-1800

LENGYEL LAURA

KLÁRA REGÉNYE

BUDAPEST

Rákosi Jenő Budapesti Hírlap Ujságvállalata
kiadása.

MDCCCCI

M 130.439

BUDAPESTI KIRALYI NYOMDAJA

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1968/R I. évtár

R
2

I.

A kis leány ott ült összekuporodva egy sarokban. Sötét, borzas feje előre hajolt térdére nyugtatott két karjára. Mozdulatlanul, némán ült helyén, csak a válla rángatódzott néha-néha.

A szoba egy elegáns, gazdag gyermek szobája volt, de iszonyu rendetlenségben. Itt egy bábu feküdt, fél karja kitörve, amott feküdt a hiányzó félkar. Emitt egy fél gummilabda, a kis puff előtt, melyen a gyermek gubbasztott, szanaszét heverték könyvek, írások, a vastag szmirnaszőnyegen fekete csöpekben folyt le a tinta a fényes padozatra.

Az, a ki ezt a pusztítást okozta, ott ült a sarokban. Nem mintha büntetésből ültették volna oda, hanem mert már megelégtelte a rombolást és tehetetlen dühében kifáradt, összetört. A belső zokogás meg-megrázkódtatta testét és nem is hallotta, mikor a nagy szárnyas ajtó kinyílt és egy feketébe öltözött hölgy lépett be rajta.

A hölgyet, a kin gyászos volt minden, arcától kezdve zsebkendőjéig, az édes humoru Dickens valószínűleg Hamlet nagynénjének nevezte volna. Én nem tudok neki nevet adni. Komor méltósággal, hallgatagon közeledett a kis leányhoz, de arcán azért szembetűnő volt az ideges félelem, mikor a gyermeket megszólította:

— Claire . . . !

A gyermekszobában minden elegáns volt s így természetesen, a kis leány sem viselhette a közönséges Klára nevet.

Nem, nem . . . Klárának nem jutna eszébe összetörni drága játékait, fölborítani az asztalt, széttépni a könyveit és kiborítani a tintát, de Claire-nek minden-minden szabad . . .

A gyermek nem mozdult és Hamlet nagynénje, ki különben nevelőnői minő-

ségben tartózkodott a háznál, letérdelt előtte és úgy kérlelte:

— Claire, kis leányom, légy jó . . . A bácsi itt van és látni akar.

A leány megrántotta vállát, a miből nyilván azt lehetett következtetni, hogy ő nem óhajtja a bácsit látni.

A nevelőnő szeliden megfogta a borzas fejét, hogy fölemelje, de a gyermeklő abban a pillanatban kisiklott keze közül és a kis leány indulatosan ugrott föl helyéről. Egy pillanat alatt letörölte könyeit és dűhtől szikrázó szemmel mondta:

— Hogy mer hozzám nyulni? Hányszor mondtam már, hogy ezt nem tűröm.

Milyen nevetséges csunya volt ez a vézna, sápadt kis gyerek az éretlen göggy kifejezésével fekete, sovány kis arcán. Borzas fekete haja körül repkedte cigányos fejét. Csunya volt, határozottan csunya, csak a két nagy fekete szeme lángolt, égett, izzott és csudálatosan kivált vézna, jelentéktelen arcából. Ezek a szemek most olyan haragos tűzben égtek, hogy a nevelőnő ijedten kérlelte:

— De Claire édesem, légy jó . . . véletlenség volt . . .

És milyen nevetségesen szánsalomraméltó ez az idős hölgy az ő megalázkodá-

sával, félelmével, majdnem köny szökött szemébe, míg ezt a csuf, ellenszenves gyermeket kérlelte. A kis leány nem felelt semmit, csak megállt előtte és újra kérdezte, mint már százszor tegnap óta:

— Hol van a kis mama?

Ezt kérdezte tegnap óta mindig, mikor feketébe öltöztetve fölültették egy kosiba és azt mondták, hogy a kis mamát kikíséri a temetőbe. A kis leány értelmetlenül bámult maga elé. Meghalt? Nem értett belőle semmit. Az ő édes, szép szőke mamája meghalt. Mí az? Ott visznek egy nagy fekete koporsót, sok-sok koszorúval, abba fekszik a mama. De mire való ez a komédia? Ő nem fogja engedni, hogy a mamát elvigyék. Nem, nem. A mamát, kinek olyan szép haja és mosolygós kék szeme volt, kinek zongorajátékát Claire órák hosszat el tudta hallgatni nyugodtan, mozdulatlanul, holott máskor egy percig sem tudott veszteg maradni. Néha-néha megkérdezte:

— Mama, kis mama, mikor lesz nekem olyan sárga hajam, mint neked?

— Ha jó leszel, gyermekem.

És Claire, ha megtanulta leckéjét, ha jól viselte magát, mindjárt kérdezte:

— Ugy-e már szőkülök, szőke leszek én is.

Utálta fekete haját, fekete arcát egyáltalában, utálta azt a vézna, csuf gyermeket, a ki a tükörből rábámult. Egyszer világosan hallotta az utcán, mikor anyjával sétált, hogy valaki hátuk mögött sugta:

— Nézd csak, ennek a gyönyörű aszszonynak, milyen csunya gyermeke van.

Belenyilalott a szívébe, de csak annál jobban ragaszkodott édesanyjához, a ki elkényeztette, elrontotta és csak nagy szeretetével, meg a szöke haj ígéretével tudta megfékezni.

Most már nem volt itt az egyetlen lény, a kinek nyájas, szelid szavára sirva kért bocsánatot a vad, indulatos gyermek és újra kérdezte:

— Hol a kis mama?

— A menyországban, a jó Istennél, — felelt a nevelőnő, mint a hogy már százszor elmondta tegnap óta.

A gyermek fölsikoltott és mintha őrjöngő roham szállta volna meg, kiabálni kezdett:

— Hazudik! A földbe tették, a csunya, hideg földbe. Sötét van ott, a kis mama félni fog, ott hagyták! . . .

Minden szavát növekvő indulattal kiabálta és mintha elvesztette volna eszét,

tört, zuzott mindent, ruháját tépte magáról, a tintás üveget lábával tiporta szét és Hamlet nagynénje ijedten vonult egy sarokba.

A zajra — vagy talán mert megunt a várakozást egy magas, barna fiatal ember nyitotta ki az ajtót. Egy pillanatig megállt a küszöbön és csak nézte, mit csinál az őrjöngő gyermek, aztán boszusan összehuzta szemöldökét és egyenesen feléje tartott.

— Kérem, uram, ne tessék most hozzám menni, — kiabált a sarokból a nevelőnő.

A férfi azonban teljes nyugalommal lépett a gyermekhez. Ez éppen bábujának fejét tiporta széjjel sarkával, a férfi odalépett hozzá, megfogta két kezét és erősen rászólt:

— Klára!

A gyermek fölnézett, először, mert még soha sem hallotta nevét magyarul kimondani, másodszor, mert elbámult a vakmerőségen, hogy egy ismeretlen, soha sem látott ember az ő kezét megfogja.

— Ereszszen el, ostoba csuf ember, hogy mer ide bejönni? . . .

A férfi elkacagta magát és továbbra is fogva tartotta a sovány, pici gyermekkezeket. Az rángatódzott egy kicsit, de mozdulni sem birt. A férfi kacagásának

hallatára teljesen elvesztette az eszét és magánkívül kiáltotta:

— Nyomorult gazember . . . Utálatos . . .

Abban a pillanatban a férfi megrázta erősen, úgy, hogy a gyermek földre esett. A fiatal ember arcát elborította a harag pírja, fölrántotta a kis leányt a földről és elfojtott hangon mondta:

— Vigyázz magadra!

Klára nem sírt, ott állt némán, mozdulatlanul. Némává tette a bámulat, hogy ő vele így mernek bánni, ő vele, ki az egész házon uralkodott.

A nevelőnő előjött a szögletből.

— Claire, édes Claire, hiszen te jó gyermek vagy . . . Ez az ur Litvay Béla, a te nagybátyád, most már gyámod. Köszönj neki szépen és kérj bocsánatot tőle.

— Soha, — felelte a kis leány megrázva sötét fűrteit, — ő el fogja lopni az én pénzemet.

— Ktől hallotta ezt az otrombaságot a gyermek? Talán az inástól meg a szobaleánytól, kik már tegnap este összesegtek, hogy jó dolga lesz itt a gyámnak, annyit lophat, a mennyit akar. Klára hallotta a félhomályban és ki-

mondta ezt a szót, de rögtön meg is bánta.

Ugy látszik, hogy Litvay nem tud uralkodni magán, mert fölemelte kezét, hogy összetörje ezt a kis, csunya, rossz gyermeket, de Klára abban a pillanatban elsikoltotta magát:

— Ne bánts! Nem szabad engem megütnöd, a kis mama látja . . .

A férfi megtántorodott, mintha valaki, a ki sokkal hatalmasabb, mint ő, szívébe markolt volna. Eleresztette a gyermeket, ki egész testében reszketve állt előtte.

Egy percig így maradtak némán. Aztán a férfi megfogta a leány kezét és leültette, magának is huzott egy széket, míg a nevelőnő egy pamlagra ült.

— Klára, — kezdte Litvay nyugodt, hideg hangon, melyen látszott, hogy erőszakkal nyomja el ellenszenvét, melyet a rossz, csunya gyermek benne költött, — a te drága kis anyád úgy akarta, hogy én gondoskodjam rólad.

Megállt egy percig és egy kicsit sóhajtott magában, mondván:

— Ez már, sajnos, így van, ezen nem változtathatok, — aztán folytatta:

— A mit most láttam, az nagy szomorúsággal tölt el. Előbb úgy terveztem,

hogy magammal viszlek és személyesen ügyelek nevelésedre.

— Nem, nem, — sikoltott kétségbeesett könyörgéssel a gyermek.

Litvay boszusan intett kezével:

— Kérlek, ne sikolts ily eszeveszetten. Magam is belátom, hogy ez nem nekem való munka. Nincs türelmem, kedvem hozzá. Beadlak egy nevelő-intézetbe. A kisasszony lesz szíves elkísérni téged és ha kívánod, pár hétig veled marad, hogy ne legyél teljesen idegenek közt.

— Nem kell, — felelt a gyermek komor hangon, — jobb így . . .

A fiatal ember megszánta, lehajolt hozzá és szeliden kérdezte:

— Mi jobb, Klára?

— Semmi, — felelt a gyermek dacosan, de azért összerázkódott, nagyon félt a fiatal embertől.

— No, ne félj tőlem, — szólt Litvay barátságosan, — add ide a kezed, Klára. Sajnálom, hogy így kellett megismerkednünk, de nem tehetek róla. Téged nagyon elrontottak, gyermekem.

— Szerettek, — felelt a kis leány szinte kétségbeesetten.

A fiatal ember szíve megindult. Nagyon megbánta előbbi keménységét és gyöngéden megsimogatta a leány haját:

— Én is szeretlek, Klárka.

Magához akarta vonni, hogy megcsókolja, de Klára hirtelen félrepattant:

— Nem! — szólt szikrázó szemmel. —
Üthetsz, a meddig kedved tartja, de ha megölsz, sem foglak szeretni vagy megcsókolni soha.

II.

Tíz esztendeig volt a nevelő-intézetben a nyolc esztendőös Török Klára, attól a naptól kezdve, hogy gyámja, Litvay Béla oda bevitte. A huszonöt esztendőös fiatal ember sokkal komolyabban vette a gyámkodást, mint egy ilyen gazdag fiatal embertől várta volna az ember. Klárát a legelőkelőbb intézetbe vitte, az igazgatónőnek azonban megmondta:

— Kérem, legyen szigorú, ne nézze el semmi hibáját. A kényeztetés nagyra nevelte a gyermekben, úgy hiszem, veleszületett rossz hajlamait. Ezt ki kell pusztítani belőle.

Micsoda szerencsétlen véletlen hozta Klárát a szomszéd szobába, hol ezt a

figyelmeztetést végighallgatta. Ha lehetséges volt, szívében még erősebb gyökereket vert a gyűlölet.

Mikor bucsuzni kellett Litvaytól, szó nélkül állt helyén, az igazgatónő szeliden intette:

— Nos, gyermekem, bucsuzzál szépen a bácsitól.

Klára nem mozdult, csak ajka rángatózott, a görcsös, elfojtott zokogástól és sötét szemében titkos könyesepek égtek.

A férfi megsajnálta igazán a szíve mélyéből. Gyöngéden megfogta a két kis sovány kezet és úgy nézett sokáig az elborult szemekbe. Azután lassan föléje hajolt, hogy homlokát megcsókolja. De a leányka rémülten kapta félre fejét és mert mozdulni nem tudott, halk szóval — de melyből kiérzett az engesztelhetetlen gyűlölet — könyörgött:

— Ne . . . ne bánts . . .

A férfi kedvetlenül bocsátotta el a gyermek kezét és bucsut vett az igazgatónőtől.

— A szegény, megboldogult Blanche megkimélhetett volna ettől a kellemetlenségtől, — gondolta magában — míg a vonatra ült. Mire való nekem ez a komédia?

Azután elgondolkozott, eszébe jutott az első édes, szent szerelem, mely ezelőtt tiz esztendővel szép unokatestvéréhez, a Klára édesanyjához fűzte. A szép, szőke Blanche idősebb volt nála vagy négy esztendővel s így az első édes szerelem természetesen csak poétikus ábránd maradt és Blanche férjhez ment Törökhöz, a gazdag, előkelő ügyvédhez, ki három évvel ezelőtt özvegyen hagyta a szép asszonyt.

Lítvay ur ez idő alatt pár halálos szerelmen már szerencsésen átesett és Blanche-hoz immár nem fűzte más, mint az édes, szép álmom emléke. Mégis, mintha félt volna, nem merte fölkeresni unokanővérét, mióta az férjhez ment. Nem kereste föl özvegységében sem, csak halála híreről értesült — későn. Ugyanakkor tudatták vele az elhunyt utolsó akaratát, melyben őt kívánta leánya teljes hatalmu gyámjának.

— Mi vitte erre a szegény asszonyt? Talán újra csak az az édes emlék. Édes Istenem, a szerelem, — különösen az első szerelem, — nem igen nézi az ok és cél észszerű voltát. Nem lehetetlen, hogy a szép, szőke leány, ki nevetve kergette el magától a tizenöt éves kamaszt, na az bolondságokat suttogott a fülébe,

nem lehetetlen, hogy szerette ezt a bolondos fiut. Bár belátta szerelmük lehetlenségét és férjhez ment Török urhoz. Béla öngyilkossággal fenyegetődött és senki sem tudta meg soha, hogy Blanche az este kihivatta a fiut a nagy kertbe formális légyottra:

— Édes fiaeskám, — mondta neki, mikor a fiu újra előhozta a halált, — legyen eszed. Ne csinálj nekem szomorúságot, mert én ezt nem érdemlem meg tőled. Gondold meg, hogy mindig jó voltam hozzád és nincs jogod engem kétségbeejteni. Hidd el édes fiam, a szerelem is csak olyan, mint minden más dolog, a hogy jött, úgy el is mulik. Nem kérek én tőled semmit, csak türelmet. Várj egy esztendeig, ha akkor is ezt a leküzdhetetlen fájdalmat érzed, nem bánom, tégy, a mit akarsz. De ugy-e, ezt az esztendei haladékot megadod nekem?

A fiu nagyon elszégyelte magát és óriás virágcsokrot tartva kezében, mint vőfély jelent meg az esküvőn, hol állítólag élete boldogságát temették.

Egy félesztendő mulva a fiatal ember újra halálosan szerelmes volt, csakhogy nem Blancheba. Pisztolylyal azonban nem fenyegetődött többé. Mindig eszébe

jutott a kerti jelenet, nagyon röstelte a dolgot.

Később, mikor édesapja meghalt, a nagy vagyonnal óriás teher is szakadt rá. A nagy felelősség alatt esodálatosan megkomolyodott. Nagyon el volt foglalkozva minden perce, de azért készségesen sietett unokanővére kívánságát teljesíteni, mikor azonban Klárát megismerte, elkomolyodott:

— Sok bajom lesz vele. És még sem fogok vele semmit sem elérni, — gondolta magában, a mint a kis leány dacosan összeszorított ajkára és szikrázó szemére gondolt.

Az, a kivel gondolatában foglalkozott, ott állt egy ablaknál, halvány arcú, remegő testtel. Ugy érezte, hogy rombadőlt körülötte az egész világ, melyben őt szerették, kényeztették, melyen ő uralkodott. Az a férfi, az a gonosz ember lerombolt mindent . . . a mama, az édes, szép mama pedig ott fekszik egyedül, magában a hideg földben...

Valaki gyöngéden megfogta és magához szorította. A kis leány indulatosan kapta föl fejét, de szeme egy jószágos, szelid női arcot látott maga előtt, az igazgatónő volt, ki szeretettel vonta magához.

— Drága kis leányom, nagyon szenvedsz ugy-e?

A kis leány szemében ott ragyogott a könnycsepp, reszkető hangon mondta:

— A kis mama meghalt és én ezt a bácsit gyűlölöm...

— Beszéljünk most a kis mamádról. Ne engedd, hogy szivedbe rut érzelmek is legyenek, mikor rá gondolsz. Vele csak tiszta lélekkel szabad foglalkoznod. Ő elment oda, hova mi is eljutunk majdan, ha érdemesek leszünk rá... Beszélj nekem a te drága, jó mamádról...

A kis leány zokogva borult az asszony vállára. A dac, a harag, a makacsság mintha könyeivel együtt folyt volna ki szivéből, csak egy maradt meg lelkében a régi indulatok közül, még erősebben, még hatalmasabban, egyre növekedve: a gyűlölet, melyet Litvay iránt érzett.

Az, a kire Klára oly halálos gyűlölettel gondolt, igazán nem érdemelte meg a kitüntetést, mert nem törődött a kis leánynyal semmit sem. Lelkiismeretesen akarta gyámi kötelességét teljesíteni, de a gyermek erős, kétségbeesett makacssága kifárasztotta, elkedvetlenítette. Kezdte utálni ezt a csunya, ellenszenves

gyermeket, később közömbös lett iránta és egyáltalában nem is foglalkozott vele.

Máskülönben igazán nagylelkű volt a rossz, csunya gyermekhez, bár Klára nem is sejtett mesés nagylelkűségéről semmit. Mindenki azt hitte, hogy nagy vagyont örökölt édesapjától s a gyermek is mindig gazdagnak hitte, tudta magát. Pedig úgy állt a dolog, hogy mire Litvay a sok adósság és követelés közt eligazodott, kisült, hogy a boldogult Török után számba nem vehető csekélység maradt Blanche-ra és a gyermekekre. A fiatal asszony nem volt tisztában a helyzettel és dussgazdag asszony módjára költekezett egész haláláig és a kis Török Klára ugyszólván egy krajcár nélkül maradt.

Litvay beszámolt ezzel az illetékes helyen, de sem a gyermeknek, sem a világnak nem szólt a dologról. A gyermeket — gondolta — oktanul keseritené, a világnak meg mi köze hozzá? Tovább is benthagyta Klárát az előkelő, drága intézetben, fizetvén érte saját vagyonából.

Klárán csodálatos változás ment végbe. Néha-néha ugyan kitört belőle a régi vadság és szilajon fölvetette

fejét, de ilyenkor elég volt ennyit mondani neki:

— Szomorúságot akarsz okozni annak, a ki téged oly nagyon szeretett, ki most a menyországból figyel rád.

Klára elesöndesedett, édesanyja emléke csodálatos varázsként szelidítette meg lelkét. S mivel alapjában véve nemesszívü és nagylelkü volt, társnői is csakhamar megszokták a komoly, hallgatag gyermeket.

Az iskolai év végén Klárán ideges izgatottság vett erőt. Mentől inkább közeledett a nap, melyen haza kellett mennie, annál idegesebb, nyughatatlannabb lett. Az otthon, most, rá nézve a gyülölt gyám háza volt, kit utált, kitől félt, kit kegyetlen szörnyetegnek látott maga előtt. Az utolsó napokon elhatározta magát és bement az igazgatónőhöz. Megkérni, hadd maradhasson a szünidő alatt is itt az intézetben:

— Nem lehet, gyermekem. Mit mondana a bácsi?

Klára lesütötte fejét, majd elszántan mondta:

— Engedje meg kérem, hogy itt maradjak. Ha hozzá megyek, újra csak olyan rossz leszek, mint voltam. Nem

tehetek róla, rossznak kell lennem, ha ő közelemben van.

Az igazgatónő megcsóválta a fejét és elhatározta, hogy értesíti Litvayt a gyermek különös, leküzdhetetlen ellenszenvéről. De ez a levél fölöslegessé vált. Klárát másnap forró láz gyötörte és harmadnap sürgőnyvel szólitották föl Litvayt a nagybeteg gyermek mellé.

Klára tifuszban feküdt és rémképeiben mindig csak Litvay gyűlölt alakjával foglalkozott. Mikor belépett a szobába, fölismerte és eszeveszett sikoltozásba tört ki. A férfi még közel sem mehetett ágyához, úgy leste egy szomszédos szobából a válságos nap eldőlését.

Nagyon megdöbbenette ez az égő gyűlölet, annál is inkább, mert magában nem érzett semmi hibát. Hogy akkor az első találkozásnál durva volt a gyermekhez? Klára megérdemelt volna sokkal keményebb bánásmódot is.

De azóta mindig iparkodott gyöngéd szeretettel hozzá közelíteni. Nem áldozott-e érte minden évben jelentékeny összeget? Nem kívánt-e még most is lelkiismeretesen a kis leány sorsáról gondoskodni? Hát ezt érdemli ő meg áldozatkészségéért?

Az orvos tudatta vele, hogy a gyermek meg van mentve, de még nagyon is gyöngé és ingerlékeny. Tanácsos volna, ha Litvay ur a szünidőre itt hagyná, hol szeret lenni.

Litvay beleegyezett és bucsuzás nélkül utazott haza. Félte, hogy látása a lábadozó beteget csak izgatja. Az igazgatónő azonban átadta üzenetét Klárának:

— Gyámapád hazautazott és minden jót kíván neked. Ugy gondolta, hogy mivel még gyöngé vagy, jobb lesz, ha én adom át szeretetteljes üdvözetét. Ha valamire szükséged lesz, — azt mondta, — csak írdál neki. Birtokára utazott.

Klára megrázta fejét. Nincs szüksége semmire. Boldog volt, hogy a gyűlölt ember immár elutazott.

Azután csak félesztendő mulva hallott hírt róla. Levél jött az igazgatónőhöz. Levél, melyben Klárának külön szólt egy pár sor:

Kedves gyermekem!

Én most külföldre utazom pár esztendőre. Te addig ott maradsz a jó nénéknél, kiket szeretsz, kik között, remélem, még mindig jól érzed magadat. Az igazgatónőnek mindig megírom a város nevét, hol huzamosabb ideig tartózkodom

és ha valamire szükséged lesz, csak fordulj teljes bizalommal hozzám.

A gyermek megvárta, míg a tanítónő elhagyta a szobát. Mikor magára maradt, apró foszlányokra tépte a levelet. Még rá is gázolt cipője sarkával, mintha csak annak az embernek fejét taposná össze, kit szíve mélyéből gyűlölt.

— Nekem nem kell semmije, — mormogta dacosan, — én nem kérek semmit. Ha kedvem támad valamire, követelhetem tőle, mert gazdag vagyok.

De inkább lemondott kívánságairól, mintsem csak egy sort is írjon annak az embernek, kit napról-napra erősebben gyűlölt. Tanítónői megpróbálták ezt az érzést elfojtani benne, de nem sikerült. Ha sokáig kinozták, a gyermek kitört:

— Jól van. Ha kívánják, azt fogom mondani, hogy szeretem. De tudják meg, hogy hazudni fogok és tudom, hogy a jó Isten még jobban gyűlöli az álnokságot, mint a haragot.

Nem birtak vele, hát békén hagyták. Máskülönben igen szépen fejlődött. Szorgalmas, rendes, komoly gyermek volt. Az önérzete egy kicsit tulságosan erős maradt mindig, az indulatain néha nem tudott uralkodni. De annyi sok veleszületett finomság és nemes érzés volt lel-

kében, hogy apró fogyatkozásait hallgatagon elnézték.

Az évek multak, a gyermekből fiatal leány lett és Litvay még mindig külföldön volt. Valószínűleg nagyon meglepte volna a változás, hogy a csuf, fekete gyermekből egy érdekes, halványarcu, barna leány lett. Nem volt szép, de igen finom, intelligens arcu, nagy sötét szeme, karesu termete az utcán is föltűnést keltett, ha sétálni vitték a nagyobb leányokat.

Sokat ábrándozott, még többet gondolkozott. Egy kicsit zárkózott és rideg természetű maradt. Ez azonban csak látszat volt. Alapjában véve a betegességig érzékeny természettel birt. Néha könnyekig meghatotta az emberi nyomorúság látása, sétálás közben az éhes gyermekarcokat nézte és nem a divatos üzletek kirakatait. Egyszer meg is mondta az igazgatónőnek:

— Mennyi sok szegény ember van itt a városban. Nem lehet ezen a dolgon segíteni?

Másszor megkérdezte:

— Ugy-e, én gazdag vagyok?

Klára már ekkor nagy leány volt és az igazgatónő felelt neki a legjobb tudomása szerint:

— Igen gyermekem, te gazdag vagy. Rendes polgári mértékkel ítélve, azt hiszem, igen gazdag. Apádtól nagy vagyon maradt rád, melyet nagykoruságodig gyámod kezel.

Klára lehajtotta fejét és sóhajtott:

— Milyen hosszú idő ez még! De addig legalább itt lehetek, ugy-e?

Az igazgatónő zavartan nézett a leányra. Hogy itt lehet-e? Hiszen már az utolsó osztályt végezte . . . Kétségtelenül itt kell maradnia, míg Litvay nem rendelkezik felőle. De elvégre egy tizennyolc éves, gazdag, előkelő, urileány nem élhet itt elzárva mindentől, mihez végtére is vagyonánál és születésénél fogva joga van. Ennek a dolognak nincs semmi értelme . . .

Klára talán nem is tudta, hogy az intézet falain kívül egy szép, vidám, zajos világ van. Keveset látott ő ebből, ha sétálni mentek. Látott fölpipezett, csillogó szemű asszonyokat és merész tekintetű férfiakat, kiknek nézése — maga sem tudta miért — halvány arcába kergette a vért. Egyik-másik végignézett a karesu, finom leányon, oly tekintettel, mely vallomás számba mehetett. És Klára, ki még mit sem tudott a jóról vagy rosszról, ki lelki ártatlanságban

élt, Klárának csak az esztétikai izlése háborodott föl a merész, bizalmas, kutató tekintetre, mely szinte mérlegelte, bírálgatta természetnek finom vonalait. Ilyenkor elszégyelte magát, mintha csak valami csunya képet látott volna, melyből iskolatársnői mindnyájan őriztek pár darabot a könyveik között.

És Klárának nem volt egyetlenegy bárátnője sem köztük. Nem értette őket, de alapjában megvetette mindegyiket. A leányokat, kik tiltott könyveket olvastak, melyek csak éretlen fantáziájukat és fiatal vérüket izgatták. Hogy jutottak ilyesmihez? Leányok mindig megkapják ezeket a dolgokat, melyek beszenneyezik lelküket és elrabolják tőlük álmaik nyugodtságát. Szenvednek, gyötrődnek, kinlódnak, idő előtt föltámasztott vágyakkal, kinzó sejtelmekkel Átszenvedik a szenvedély minden gyötrelmét és megaláztatását, az igazi érzelm fönséges, nemes, és mindent megtisztító tüze nélkül. Mert hisz nem a szív dolga ez, hanem az erőszakkal fölizgatott fantáziáé. Egy tucat Don Juan nem ronthat annyit a fiatal leány lelkén, mint egy aljas, szemérmetlen könyv. Hogy ezt az anyák, a nevelők soha sem tudják.

Klára nem olvasott ezekből a dolgokból soha semmit. Ismét csak esztétikai okoknál fogva. Nagyon finom ízlése volt és utálta az ocsmányságot minden alakban. Nem barátkozott társnőivel soha. Az asszonyok barátsága mindig hasonlít egy kicsit a cinkossághoz, rendesen azzal kezdődik, hogy egymásra bizzák titkaikat. Neki nem voltak titkai. Ő nem levelezett éretlen gimnázistákkal, sem érett joghallgatókkal. Szívében valami szent misztériumként élt a szerelem, alig mert róla gondolkozni és inkább meghalt volna, mintsem idegen embernek beszéljen róla.

A leányok is békét hagytak neki. Nem szerették, de nem is haragudtak rá. Valahogyan kiéreztek, hogy nem közlőkhöz való, hogy sem itt, sem az igazi életben utjokban nem lesz.

Az utolsó vizsgálat előtt két héttel levél érkezett Litvaytól, melyben tudatja, hogy gyámleányát kiveszi az intézetből. És mivel maga nagy elfoglaltsága miatt nem mehet érte, küldjék vizsgálat után azonnal egy tanítónővel haza.

Klára nem szólt semmit, mikor a levelet átadták neki, csak halvány lett,

ijesztően halvány. Aztán megkérdezte az igazgatónőt:

— Nénike, nekem vele kell laknom?

— De gyermekem . . .

— Meddig nénike?

— Mig nagykoru nem leszel, vagy pedig . . .

— Vagy pedig?

— Férjhez mégy.

— Jól van, — felelt Klára elszánt kétségbeeséssel, — hát férjhez fogok menni. Akárkihez, de vele nem bírok egy föld alatt lakni. Bőlehalok . . .

Az igazgatónő megpróbált nyájas, szerető szavakkal hatni a leányra, de Klára megrázta fejét:

— Hiába minden. Csak ha szívemet kitépnék helyéből, szünnék meg ez a gyűlölet, a mely benne ég minden esőp véremben.

De azért nyugodtan viselte magát. Kisérti nem kellett. A szomszéd birtokosné, Horváthné is most vitte haza Lizi leányát, egész az utolsó állomásig együtt mentek.

Elbucsuzott mindenkitől. Szemében könnyesepp égett, mikor az igazgatónő megcsókolta, türelemre és kitartásra intette. A vonatban Lizi fölötte lármás volt és Klára főfájására hivatkozva,

egész uton ott állt a kupé előtti folyosón, égő homlokát a hideg üvegtáblához nyomva.

Nem gondolkozott semmin. Egész lelkét lefoglalta a harc, a gyűlölet. Elhatározta, hogy küzdeni fog teljes energiával az ellen az ember ellen, kinek hatalmába adták, kit ő gyűlölt kérlelhetetlenül, engesztelhetetlen módon. S a míg a vonat kerekének minden gördülése közelebb vitte az átkozott ellenséghez, Klára érezte, hogy eltűnik körülötte az egész szelid, jó világ, szívéből minden nemes érzés kiröppen és lassankint újra a régi, gonosz kis Claire lesz, ki rombolt, zuzott, ütött, vert tehetetlen dühében és végtelen fájdalmában.

III.

A gyorsvonat nagy zakatolással robogott be a pályaudvarba. Horváth Lizi kiugrott a kocsiból és szelesen előre szaladt. Horváthné utána kiabált:

— Lizi, jer vissza rögtön, mit csinálok én egyedül ezzel a tömérdek kalapskatulyával?

Lizi már nem hallotta a sikoltozást, egy magas barna férfival beszélgetett élénken, míg a férfi mosolyogva hajtotta le a kis leányhoz komoly, sötétbarna fejét.

Klára udvariasan kezét nyújtotta Horváthnének:

— Tessék leszállni s egyenként leadogatni nekem a pakkokat.

Ekkorára már fölugrott valami szegény ember segiteni és a barna férfi Lizivel együtt egyenesen Klára felé tartott.

Klára nézte az érdekes sötétbarna arcot a nélkül, hogy fölismerte volna benne ellenségét. Az egyenesen megállt előtte, kíváncsian nézte, majd hitetlenül megrázta a fejét, míg végre Lizi megszólalt:

— Nos, Litvay, nem ismeri meg az unokahugát. Annyira megváltozott Klára?

Klára biborpiros arccal lépett hátra, a férfi azonban mosolyogva közeledett hozzá.

— Valóban megváltozott. Tíz esztendő nagy idő. S alig ismertem meg az én kis leányomat, de azért nem fogsz rám haragudni, ugy-e?

Megfogta a leány kezét és érezte, hogy annak minden ujja vonaglik keze közt, míg szeme ijesztően kitágul, mikor felel neki:

— Ezért nem . . .

Litvay elkacagta magát:

— Hát másért? No majd kibékülünk.

Meghajtotta magát Horváthék előtt, Klárát karonfogta és udvariasan vezette kocsijához. A leánynak minden izma reszketett, de szólni nem tudott, nem mert.

Mikor fölültek a kocsiba, Litvay a leány kabátja fölé még egy kendőt terített.

— Nem fázom — szólt komoran, bár fogai vacogtak a hűvös éjszakában — és gyermekes daccal dobta le a kendőt magáról.

— Kedves gyermekem, — szólt Litvay nyugodtan — én nem tudakozódtam arról, hogy fázol-e vagy meleged van? Én csak kendőt tettem a válladra, megjegyzésed teljesen fölösleges volt.

Azzal nyugodtan visszatette a kendőt a leány vállára, ki fölemelte kezét, hogy újra ledobja, de Litvay keményen rá szólt:

— Légy szives otthagyni, a hová tettem. Mellékesen megjegyzem, hogy macskodással nem még nálam semmire. Ha az intézetben nem tanítottak meg engedelmességre, majd én tanítalak meg rá.

Klára ajkát harapdálta, hogy a köny ki ne csorduljon szeméből. Ez a brutalitás a szívét tépte, a lelkét marcangolta. Az arca valósággal eltorzult a fájdalomtól, de mozdulni azért nem mert, csak meg-megrázkódott fájdalmában. Litvay féloldalt nézte a remegő leányt.

— Látod, gyermekem, — mondta sok-

kal lágyabb hangon, — ettől a kellemetlen jelenettől megkimélhetted volna magadat és engemet. Legyen eszed kis leányom és meglátod, milyen jó barátok lesziünk még!

— Soha, — felelt a leány elszántan, de aztán remegve huzódott meg a kocsi sarkában.

— A hogy tetszik, — felelt nevetve Litvay — ne félj tőlem, a barátságomat nem fogom rád erőszakolni soha.

Megérkeztek. Litvay kezét nyujtotta a leálynak, hogy lesegitse, de az gyorsan leugrott a kocsiról és idegesen, félénken — mint a ki szökni akar — nézett körül.

Litvay kinyitotta a nagy veranda-ajtót és udvariasan előre bocsátotta a leányt. Mikor a szalonba léptek, lesegítette róla kabátját és gyöngéden két kezébe vonta a leány halvány arcát:

— Édes kis Klárám, oly megható módon kezdesz hasonlítani boldogult édesanyádhoz. — Ugy-e, föl fogsz hagyni ezzel az ostoba ellenségeskedéssel?

A leány indulatosan megrázta a fejét és kiszabadította magát a férfi keze közül. Aztán hirtelen megállt vele szemben és erősen rászzegezte nagy sötét szemét.

— Ne beszéljen így hozzám, mert minden hiába. Én gyűlölöm önt, szívemnek teljes erejével gyűlölöm és ezen sem az ön szinlelt jósága, sem brutális keménysége változtatni nem fog. Mutathat álgöngédséget vagy kegyetlenkedhetik velem, az rám nézve tökéletesen mindegy. Egyetlen egy vágya van életemnek, hogy megszabaduljak az ön gyűlölt jelenlététől. — Én gazdag vagyok — tudom. S miután még csak 18 éves vagyok, sokáig kellene várnom, hogy rabságomból kiszabaduljak, tehát őszintén elmondom tervemet. A legelső férfit, ki utamba akad, fölszólítom, hogy vegyen feleségül. Gazdag vagyok, veszek magamnak férjet, a ki megszabadít öntől. Ha Belzebub lesz vagy akár az ön kocsisa, nekem mindegy. Csak innen vigyen ki, csak öntől szabadítson meg, én hálás imádattal fogok ránézni.

Litvay megdöbbenve hallgatta a leány örült, szenvedélyes kitörését, melyben fékezhetetlen temperamentuma nyilatkozott meg. A beszéd végén azonban elcagta magát:

— Kedves gyermekem, te nagyon szépen szavalsz, én valósággal gyönyörködtem művészi pózodban.

Aztán hirtelen összehuzta szemöldökét

erősen ránézett a leányra, ki most már halálsápadtan állt előtte:

— A te érdekedben hajlandó vagyok tisztán művészi szempontból nézni a dolgot, mert ha komolyan venném, nagyon kellemetlen lenne rád nézve.

Közelebb lépett hozzá és Klára halálos rémülettel sikoltott föl:

— Ne bántson, az Istenért, nem élemlen a szégyent, ha megüt . . .

A férfi arca bíborpiros lett:

— Visszaélsz a türelmemmel, Klára. Nem tudom, miért vagy felőlem ilyen hízgelgő véleménynyel, de ez egy kicsit mégis sok. Én nem szoktam nőket bántani; még akkor sem, ha ostoba, makacs, rossz gyermek módjára viselik is magukat. Ellenben van ezer és egy mód, hogy észre térítselek és előre is megmondom, hogy e módozatok nem mindig gyöngédek. Bármiként vélekedj rólam, én mindig csak javadat akarom. Ezért különben tőled sem hálát, sem szeretetet, sem más ilyen ostobaságot nem várok, nem kérek, nem akarok. És végső figyelmeztetésül még egyet. Nem mintha félnék fenyegetésedtől, de mert nem akarom, hogy nevetségessé tedd magadat, te nem mehetsz férjhez az én beleegyezésem nélkül.

Klára szivettépő zokogásba tört ki:

— Hát végképpen el vagyok veszve?

Lehajtotta fejét karjára és úgy sirt keservesen. Litvay hozzálépett és gyöngéden fölemelte a leány fejét:

— Klárika, legyen eszed! Nézz rám és ne kinozd magad ostobaságokkal.

Gyöngéden megtörölte Klára szemét, mintha csak kis gyermek volna, majdnem könnyörögve mondta:

— Kinozod magadat, gyötörsz engemet. Mondjad, édes gyermekem, mire való ez, mikor én téged annyira szeretlek.

— Maga szeret engem? — kérdezte a leány nagy, tágranyilt szemekkel.

— Nagyon szeretlek, Klárika. Ha gyermekem vagy testvérem volnál, sem szerethetnélek jobban.

— Igazán? — és a leánynak elfult a lélegzete a nagy izgatottságtól. — Teljesítené egy kérésemet?

— Akár százat, Klárika. Föltéve, hogy kívánságaid az emberi lehetőségén belül esnek.

— Hát . . . hát — mondta meg-megcsukló hangon — ereszszen engem vissza intézetbe és hagyjon ott örökké.

— Ostobaság! — és Litvay fölugrott helyéről indulatosan, aztán esőngetett.

A szobaleánytól megkérdezte, fönt,

van-e még a nagyságos asszony, aztán Klárához fordult:

— Róza néni a háztartást vezeti, távoli rokon, igen jó asszony, remélem, legalább vele meg fogsz férni.

Egy barátságos arcú öreg asszony lépett a szalonba és Litvay udvariasan hozzá fordult:

— Kedves néni, a kisasszonynak szobájába vitessék a vacsoráját, mert fáradt. Ha nincs terhére kegyednek, legyen mellette, míg lefekszik. Ugy látom, fél tőlünk, mint az emberevőktől.

Meghajtotta magát és otthagya őket, az öreg Molnárné csöndesen megfogta Klára kezét.

— Jöjjön, kedves Klára, elvezetem lakosztályába.

Klára némán engedte magát vezetni. Három szobája volt egymásután, mindenütt vakító világosság, mint a hol szeretett vendéget várnak.

— Itt lakott a maga édesmamája, mikor leány volt és az Istenben boldogult Litvaynénál tartózkodott. Itt ez a három szoba volt az övé, ott van az édes szép asszonynak az arcképe a maga ágya fölött.

Klára fölnézett. Igen, ott a falról mosolygott le rá az ő édes, aranyos haju,

szép mamája. Az arckép egy kiváló művész munkája volt és a fiatal leány, ki még kevés festményt látott, ki a szintelen, sablonos fotográfákhoz volt szokva, szinte megdöbbsent. A szemek oly élethűséggel mosolyogtak, a szőke haj oly aranyosan csillogott. Az egész arcon a szivjóság és báj mellett a mindent megbocsájtás melankóliája. Ő volt az édes, imádott szőke Blanche.

— Mamám, édes, szép kis mamám, — és a leány leborult az ágyra, sirt, zokogott keservesen sokáig. Az öreg aszszony csöndesen megérintette vállát.

— Édes leányom, nem sirásában akarom gátolni, tudom, enyhülés minden könnyesepp, mely most szeméből kiesordult. De ha akarja, beszélék magának erről az édes teremtésről.

— Beszéljen róla, édes jó néni, beszéljen — és a fiatal leány letörölte könnyeit.

— Azonnal kedvesem, csak a vacsorát hozatom be, aztán majd a tea mellett beszélék magának egy angyalról, kinek a szépségénél csak a jósága volt nagyobb.

IV.

Klára csodálatos módon nyugodtan aludt azon az éjjel. Édesanyjáról álmodott, ki képzeletében mindig a szépség és jószág megtestesülése volt. Reggel, mikor kinyitotta szemét, első tekintete az arcképre esett.

Korán kelt és gyorsan kezdett öltözködni, dus fekete haját valami módon rendbehozta, aztán lement a kertbe. A fővárosi leány szemét meglepte a természet reggeli pompája. Sajátságos édes izgatottság fogta el a természet ébredését nézve, mely bűvös éjszakai álmát mesélte s azt mondják, veszedelmes az ilyesmit fiatal lelkeknek hallgatni.

Fölvetette fejét és mindenről megfeledkezve, gyönyörködve nézett körül. Lehajolt, hogy egy pár szál virágot tépjen övébe s éppen be akarta tűzni, mikor észrevette, vagy jobban mondva, megérezte, hogy háta mögött áll valaki és nézi, hogy mit csinál.

Hátra fordult, mire Litvay levette kalapját és barátságos hangon, mintha a tegnapi esti jelenetre nem is emlékeznék, kívánt „jó reggelt?”

Klára bólintott fejével, de nem szólt. Összeszorította ajkát és elszánt, kemény tekintettel nézett maga elé, mint a ki haragra készül. Litvay nem látta, vagy nem akarta látni mindezt és nyugodtan beszélni kezdett:

— Korán fölébredtél, Klára. Ezen esodálok, mert ez nem szokása a fővárosi kisasszonyoknak. De ugy-e kárpótolva vagy a reggeli alvásért? Nagyon szép itt minden.

A direkt kérdésre már felelnie kellett és Klára halkán így szólt:

— Itt a kertben igen . . .

— Azt akarod mondani, hogy ott fönt nem úgy van, — kacagott Litvay, a veranda felé mutatva. — Nézzed, Klára, mit vették neked a szegény szobák, a butor, a képek, hiszen én nem emberekről,

csak tárgyakról kérdeztem véleményed?

Klára elpirult, röstelte, hogy Litvay figyelemre sem méltatja az ő ellenségeskedését, hanem egészen elfogulatlanul folytatja.

— Azt hiszem, más tekintetben sem lesz kifogásod. Róza nénivel csak megférsz, remélem. Én magam pedig már holnap távozni fogok innen. Egészen nyugodt lehetsz.

Klára önkéntelenül lépett a férfi felé:

— Miattam megy el, — szölt mélyen megzavarodva, — igazán nem érdemes... én értem, ne okozzon magának kényelmetlenséget, kérem...

Remegő kezéből kiesett a pár szál virág. a férfi udvariasan fölvette és átnyújtotta, aztán mosolyogva felelt:

— Nem, annyira még nem vagyunk. Te ugyan félelmetes ellenségnek látszol, de én sem vagyok gyáva. Dolgom van egy pár hétig egy másik birtokomon — ennyi az egész.

Klára nem felelt. Röstelte előbbi kifőzését. Nevetségessé tette magát, midőn azt képzelte, hogy a ház ura ő előle szözik. Végtére is itt minden az övé — gondolta Klára — és bár én gazdag vagyok

és a magaméból élek, jelenleg mégis az ő házában vagyok. Valahogyan erőt kell vennem ellenszenvemen, mely nevetséges és ostoba helyzetekbe sodor. Ime, most is mily megvető mosolygással utasította vissza az én képtelen föltevésemet, hogy miattam megy el innét.

Litvay figyelmesen vizsgálta a leány arcát, mintha lelke gondolatait akarná onnan leolvasni, aztán megszólalt:

— Óhajtanám, hogy mentül kellemesebben töltsed itt idődet. Róza nénivel átmehetsz a szomszéd birtokosokhoz látogatóba. Szívesen kísértelek volna magam is, de, mondom, dolgaim elszólítanak, míg visszajövök, sem akarlak remeteségre kárhoztatni.

— Pedig én szívesebben maradnék itt-hon, — felelt a leány, a rózsákra szögözött szemmel.

— A hogy tetszik, — felelt hidegen Litvay, — ha azonban nézeted megváltoznék, csak szólj Róza néninek és ő el fog kísérni mindenüvé, a hová vágyol, és most miután holnap reggel indulok, ma pedig a külső gazdaságban úgy el leszek foglalva, hogy nem igen találkozhatunk, kívánjunk egymásnak jó napokat a viszontlátásig.

Kezét nyújtotta. Klára habozott pár

pillanatig, de mégis odaadta keskeny, fehér kezét, a férfi erősen, nyugodtan megszorította, aztán megemelte kalapját és tovább ment.

Klára önkéntelenül utána nézett. Magas, elegáns alakját sokáig látta, míg csak a fák el nem takarták szeme elől. A férfi nem nézett vissza, nyugodt, egyenletes léptekkel ment előre és Klára összeszorította ajkát, úgy érezte, hogy most még százszor jobban gyűlöli, mint megérkeztekor. A férfi minden lépésében, minden mozdulatában, minden tekintetében volt valami, a mi a leány égő gyűlölségét egyre szította. Valami kérlelhetetlenség, vasakarat sugárzott belőle és Klárát ez gyűlölete mellett még valami különös rémülettel is töltötte el. Ugy érezte, hogy az ő energiája, melyre pedig meglehetősen büszke volt, megtörik a férfi hajlíthatatlan keménységén. Érezte, hogy míg házában lesz, szép szerével vagy erőszakkal kényszeríteni fogja az engedelmességre, hogy minden lázadás és küzködés hiábavaló lenne. A leány keservesen sóhajtott, de jó ízlése volt és elhatározta, hogy kerülni fogja a botrányt s tőle telhetőleg engedelkeny lesz. Kerüli az összeütközést, a férfi is megkönnyebbítette a helyzetet, ime távozik . . .

Ennél a gondolatnál láng öntötte el Klára arcát, eszébe jutott, hogy Litvay milyen gunyosan utasította vissza föltevését, mintha előle szökne, nevetésével nyíltan mondta: hogy ő itt az ur és nincsen szüksége ilyen eszközökre, hogy a harcot megszüntesse. Eszébe jutott a tegnapi esti brutalitás, mikor fenyegette, ha nem engedelmeskedik neki. És sirni kezdett szűgyenében, megaláztatásában, mikor arra a jelenetre gondolt, mikor esztét veszve a rémülettől, azt hitte, hogy Litvay bántani akarja, úgy mint gyermekkorában, mikor keményen, brutálisan megrázta és fölemelte rá kezét. Klára nem emlékezett, nem akart emlékezni egyébre, mint hogy ő anyja után sirt és a férfi bántalmazta. Nem volt-e oka tegnap is félni és nem borzong a mai meglehetősen barátságos hangú beszélgetés után is? És mégis bele kell törődnie, törnie kell hat esztendeig, ha csak közbe nem jön valami . . .

A férjhezmenés . . . Klára úgy gondolkozott a dologról, mint a fiatal leányok nagy része, kik az esküvőt a fehér selyemruhával, a mirtuszkoszorúval és a hosszú fátyollal azonosítják. Tovább? Tovább nincs semmi. Hát nem elég az gyönyörűségnek, ha az ember ott áll a

templomban hófehér selyemben, koszorúval, fátyollal haján? Mindenki nézi, bámulja, irigyli. Az okos és meleg szívű leányok éppen úgy ábrándoznak e dologról, mint az ostobák és léhák. Minden emberben van szereplő vágy s a nők, elzárva a világtól, ugyszólván csak esküvőjük napján léphetnek a nyilvánosság elé. Klára, ki sok dologban komoly lélek volt, szintén nem vette az esküvőt másnak, mint általában fiatal leányok veszik, kik még nem szerelmesek. Tehát könnyedén mondta ki ezt a nagy szót: férjhezmenés.

Eszébe jutott ugyan, hogy mit mondott az este Litvay: „az én beleegyezésem nélkül nem mehetsz férjhez.“ De nem kételkedett benne, hogy Litvay tilalma csak arra az esetre szól, ha ő fenyegetését beváltaná. Ellenben uri, becsületes vőlegény ellen kifogása alig lenne. Ő is gyűlöl engem, — gondolta magában Klára — csak jobban el tudja rejteni érzelmét és valószínűleg örülni fog, ha megszabadul tőlem és tisztességben eltávolít házából. Ez a megoldás legjobb lesz mindkettőnkre nézve. Csak akad valaki, a ki megszabadítson bennünket egymástól.

Mosolyogni akart, de szemét elborította a könny, aztán hirtelen indulatosan tépte

szét a virágot, melyet Lítvay vett föl az imént a földről. Nem akarta most már övébe tűzni. Szétszórta a szirmokat, de aztán ijedten nézett körül, nem látja-e Lítvay, mit csinál? Nem látta senki, Klára megrettenve futott tovább. De mégis visszatért és sápadtan, dobogó szívvel, önmaga előtt is röstelkedve, összeszedte a szétszórt szirmokat és magával vitte, nehogy a férfi észre vegye a széttépett virágokat, ha erre talál vissza-jönni.

V.

Litvay elutazása után pár nappal vendég érkezett. Horváthné jött át Lizivel. A fiatal szőke leány kíváncsian nézegetett szét a kastélyban, míg Horváthné áradozva esőkolgatta, ölelgette Klárát.

— Látja, rossz kis leány, ha maga nem jött át mihozzánk, mi keressük föl magát, pedig az arcáról nem is látom, mintha fölötte nagy mértékben lenne elragadtatva.

Klára valóban nem tudott nagy örömet mutatni. Őszinte lelkületének nehezére esett még az a tettetés is, melyet a társadalmi érintkezés és a konvencionális illendőség okvetetlenül megkíván. Nem is

igen értette, miért óhajtja őt olyan nagyon látni Lizi, kivel nem volt éppen túlságosan barátságos viszonyban az intézetben sem. Ez a csacsogó, szöszke baba, ki mindenből birt valamit, a mi kedvessé teszi a leányt, csak ellenszenves lehetett Klárának, ki látta, milyen semmiségekkel veszi be csinos társnője az emberek szívét. Neki értékesebb kvalitása mellett nagy fáradtságok árán sem sikerül olyan gyors és általános rokonszenvet kelteni az emberekben, mint e kedves, kis csacsogó teremtésnek, ki csinosan énekelt, ügyesen festett, türethően zongorázott, mindabból birva valamit, a mivel kelle-messé teheti magát az ember.

Klára ismerte jól a leány lelkét felületes kedvességében, könnyelmű sekélységében. De lelke legmélyében titokban talán irigyelte is örökös, lelketlen vídamságáért, hogy olyan játszi könnyedséggel tudott megfedkezni minden komoly dologról, akár munkának, akár kötelességnek, akár érzelemnek vagy gondolatnak hívták is azt a valamit.

Klára komoly udvariassággal üdvözölte a vendégeket, kiknek látogatását alig birta mire magyarázni. Hozzá jöttek? hát miért? ő nagyon jól érzi magát egye-

dül, soha nincsen terhére a magányosság, ha beszélgetni akar valakivel, itt van az öreg Molnárné, kit igazán megszeretett. Azonfölül ő soha sem hívta Lizit magához és az udvariasság parancsa szerint neki kellett volna megkezdeni a vizitélést. De ha ő nem akar semerre menni, ha egyetlen vágya a nyugalom s magány, az elvonultság, miért háborgatják hát kedvtelésében?

Igy töprenkedett magában, mialatt Molnárné a vendégeket kalauzolta. Lizi még először volt a Litvay-kastélyban, nagy érdeklődéssel nézegetett mindent és Horváthné tréfásan megjegyezte:

— Még jó, hogy a házigazda nincs itthon, Lizi genirozná magát a szemlélődésben.

Klára nem felelt semmit, de magában azt gondolta, hogy ez a szemlélődés valami leltár fölvevéséhez hasonlít. Mintha egy megvásárlandó birtokot néznének, oly figyelemmel nézegettek szét a kastélyban.

— Mi közöm hozzá? — gondolta Klára, mialatt Molnárné teával kínálta meg a vendégeket. De azért valami különös nyugtalanság kinozta. Hogy ezt leplezze, szórakozottan bámult ki a szalón ablakán a nagy kertbe. Borongós őszi

nap lévén, immár homály terjedt a nagy fák fölött. A kora este nesztelen homálya borult a kertre és Klára figyelemmel bámulta a szép látványt, mit csak azért keresett föl szemével, hogy izgatottságát leplezze. Mellette a kis szalonban Lizi csengő kacagása, Horváthné édeskés suttogása és Róza néni udvarias beszéde hallatszott. Odakünt a bűbajos, melankólikus homály, melyben fantasztikus alakot nyertek a fák és növények. Lelke egészen belemerült a homály misztikus hangjának hallgatásába és csak Lizi hangja riasztotta föl:

— Nagyon unhatod itt magadat, édes Klárám?

— Nem, — felelt a fiatal leány mosolyogva, — van annyi jó izlésem, vagy jobban mondva, elég szerénytelen vagyok arra, hogy magamat soha se unjam.

— Ez igen szép, — szakítá félbe Horváthné, — de ez az élet mégsem magának való. Én őszintén szólva, nagyon haragszom is ezért Litvayra, elutazik és magát remeteségre kárhoztatja. És Róza, ugylátszik, már szintén elfelejtette a Mándokra vezető utat?

Molnárné mosolyogva mentegette előbb Litvayt, aztán Klárát.

— Litvay csak Klára kívánságát respektálta, ki mindenekelőtt új otthonával akart megismerkedni. Litvay azonban kijelentette nekem, hogy a melyik percben gyámleánya vizitelni akar, vigyem mindenfelé, őt hát nem terheli mulasztás. Klárának is megbocsájtják talán, hogy még eddig új otthonával foglalatoskodott és teljesen elfoglalta az új világ, melybe jutott.

Klára hálásan pillantott Molnárnéra, hogy neki nem kell mentegetődni. Mit is mondhatna nekik? Ha őszintén akarna beszélni, körülbelül ennyit:

— Mit akartok tőlem? Én nem közötek való vagyok. A mi utaink mindenképpen elválnak egymástól s úgy sem bírjuk megérteni egymás soha.

Igy azonban csak udvariasan meghajtotta magát Horváthné előtt és elgondolkozva nézte Lizi mosolygós arcát.

— Milyen szép foga van, — gondolta magában — talán azért mosolyog egyre, akár van rá oka, akár nincs. Ezeket a kerekre nyitott szemeket is ismerte. Egypárszor volt a Népszínházban (áratlan estéken) ott látta a szőke naivát ilyen kerekre nyitott szemmel bámulni mindenben, mert ő hivatásánál és szerződéseinél fogva semmit sem ért abból, a

mit körülte mondanak vagy tesznek. Lizi a kerekre nyitott szemet a naivától, a mosolygást a primadonnától tanulta. Klára bizonyos elismeréssel konstataálta, hogy elég jól csinálja.

— Itt töltöd a telet, Klára? — fordult hirtelen bizalmas mosolygással a leányhoz.

— Természetesen. Ugyan hova is mennék? — felelt csodálkozva Klára.

— Lizi is itthon marad, — szólt közbe Horváthné — de apró házimulatságokkal igyekszünk majd kifogni a tél unalmaságán. Reméljük, sőt elvárjuk, hogy Klára velünk tart és nem kell erre külön kérnünk, ugy-e, édes Rózám? Egyuttal szedd össze magad, Lizi, és mondd el látogatásunk pozitív célját.

Klára kíváncsian figyelt, mert mióta bejöttek a kis szalonba, folyton ezen töprengedett.

— Jóságos Isten, mit akarnak ezek itt? Miért ülnek le és minek beszélgetek én velük, hiszen nekik éppen olyan kiállhatatlan az én társaságom, mint nekem az övék.

Lizi eleget tett a fölszólításnak, megfogta Klára kezét és gyöngéden szorongatta két keze között, mintha így bizto-

sabb volna arról, hogy kérését nem fogják visszautasítani.

— Hát a jövő héten lesz az első kis őszi mulatság, no, ne ijedj meg, — szólt, Klára nyugtalan mozdulatát látva, — ez csak amolyan próbabál lesz. Így hívtuk a tánciskolában is, emlékszel? Kévesen leszünk, rokonok, bizaalmas ismerősök, meglátod milyen hamar megbarátkozol velük.

Klára esőndesen megrázta fejét, mintha a hirtelen barátkozásban kételkedne. Lizi meg ellenállhatatlan kedvességgel hirtelen letérdepelt Molnárné előtt és úgy kezdett esengeni.

— Édes, drága, jó Róza néni, kérem vegye rá ezt a csunya, rossz leányt. Nem tudnék mulatni azzal a tudattal, hogy ő idehaza egyedül van.

— Hogy hazudik, — gondolta magában Klára és tekintetét le nem vette a lány kedves, gömbölyű alakjáról. Kedves volt, tagadhatatlanul kedves. Klára mosolygott, bár rosszul esett neki, hogy Molnárné is kedvtelve nézegeti a bájos ifju leányalakot, az összekulesolt kezét és a vidám, derült arcot, de mikor Róza néni rápillantott kérdőleg, elkacagta magát és így felelt:

— Ugyan Lizi, ne komédiázzál, az

egész dologra nem érdemes ennyi szót vesztegetni. Rendelkezésedre állok, akkor megyek hozzátok, mikor akarod, föltéve, ha Róza néni szives lesz elengedni és gardirozni.

Lizi most Molnárnénak kedveskedett:

— Akar boldoggá tenni drága jó né-nike? Eljön és elhozza magával Klárát, ugy-e?

— Oh, kedves gyermekem, hát hogyan mennék. Hiszen csak örömömre szolgál, ha magukat mulatni látom.

Horváthné, ki mosolyogva nézte a jelenetet, most fölállt és megcsókolta Róza nénit:

— Isten veled, édesem! Tehát biztosan elvárunk a kedves Klárával együtt. Nos, Lizi, talán indulnánk is, a lovakat úgy is meg kell hajszolni, hogy otthon legyenek.

Lizi még vagy háromszor átölelte és megcsókolta Klárát, mit az bizonyos zavart gènnel viszonzott. Az ő zárkózott, mélyebb lelkületével oly kevésbé egyezett meg az érzelmeknek ilyen zajos nyilvánítása. Még az igazi érzelmeknek is, hát még az ilyen műszeretkezésnek és barátságának osztentatív kitörése, hogy ne ejtette volna zavarba? Hallgatagon, de udvariasan kísértette ki Horváthékat,

s mikor egyedül maradt Molnárnéval, széket vont az öreg asszony mellé és beszélgetést kezdett:

—Lássa, néni, én soha sem barátkoztam Lizivel az intézetben, az édesanyja iránt sem érzek szimpátiát, nem hiszem, hogy ők másként gondolnának rám, mint én ő reájuk, mire való volt hát ez a délutáni komédia?

— Kedves gyermekem, — felelt Molnárné, a ki pár nap alatt nagyon megbarátkozott a leánynyal és meg tudta nyerni ennek a különös szívnek szeretetét, — a társadalmi élet, az emberekkel való érintkezés kényszerít néha bennünket egy kis ártatlan hazugságra vagy tettetésre.

— Ez igaz, ezt értem. A gyűlöletemet, ha érzem is, nem illendő a mások szemébe vágni, — elpirult és gondolkozott kicsit, aztán folytatta, — jó napot kívánok akárhány embernek, ki felőlem a legelső utcasarkon nyakát szeghetné. De miért kelljen szeretetet mutatnom egy teljesen közömbös ember iránt? Minek jönnek ide, mikor tudom, hogy szívük teljesen idegen hozzám, jóságukkal, szíveségükkel, figyelmükkel elhálmozni?

Molnárné zavartan bámult ki az ab-

lakon, hogy elkerülje a leány kutató tekintetét:

— Lehet, hogy csakugyan rokonszenveznek magával, ezt végre is nem tudhatja. Azonfölül meg az udvariasságnak, a kellemeskedésnek is megvannak a maga szokásai.

— De ha az emberek tudják, hogy szavaik értékét ugyis leszállítják, akkor miért nem használják mindjárt azt a kifejezést, melyet az illető magában hall. Ha engem édesnek hívnak és tudom, hogy az illetőnek ez csak olyan közömbös megszólítás, mintha a nevem mondaná ki, miért fárasztja magát, mikor tudja, hogy én magamban, bensőmben tisztában vagyok vele?

— Azt hiszem, Klára, hogy maga tulajdonoson nagy fontosságot tulajdonít ezeknek a külső formaságoknak.

— Nem tudom. De azt hiszem, mégis nekem van igazam. A társadalmi érintkezés megkivánja az udvariasságot, a türelmet, az elnézést, de mire való a kép-mutatásnak akkora foka, melyre már nincs is szükség? Nem elég az, ha a nekem közömbös vendégeket udvariasan leültetem és beszélgetek velük, okvetlenülül szükséges még szeretetemet és kedvességem jeleivel is elhalmozni őket? Mi

értelme van ennek, kivált ha az illetők tudják is, hogy az egész csak forma, olyan, mintha azt mondom nekik: „jó napot“, vagy „tessék helyet foglalni.“

— Na, mi a képmutatást illeti, maga nem is tehet magának szemrehányásokat, — felelt Molnárné nevetve — az el-lensége sem mondhatja, hogy tulment volna az udvariasság legelemibb követel-ményein.

Klára hátrahajtotta fejét a karszék támlájára és elgondolkozva mondta:

— Meglepett látogatásuk, melynek okát nem értettem és igazán nem értem most sem . . .

— Hát akkor minek töprenkedik rajta? — És Molnárné fölállt, mint a ki végét akarja szakítani a beszélgetésnek, — Nem is értem, miért érdekli annyira a dolog?

— Elmegy, néni? — kérdezte Klára mosolyogva, — talán haragszik rám?

— Haragudni? Még csak az volna szép? Haragudni csak a rosszakaratra vagy a gonoszságra lehet. Maga okozhat esetleg fájdalmat, meglepetést, íjedtséget, de nem hiszem, hogy volna helyzet az életben, melyben magára haraggal vagy nehezteléssel lehetne gondolni.

Klára lehajtotta fejét az öregasszony kezére és halkán kérdezte:

— Tehát néni ke nem hiszi, hogy én gonosz vagyok?

— Nem, kedvesem, a szörnyeket valamiképpen másként képzelem. Lehet különben, hogy ennek én vagyok az oka; de sehogy sem bírok magában mást látni, mint egy fiatal, szeretetreméltó, csinos leányt, bár őszintén megvallva, megengedi, hogy folytassam?

Róza néni érezte, hogy hirtelen egy forró csók éri kezét, megsimogatta a leány hullámos, sötét haját, aztán folytatta:

— Szeretném, ha nem lenne oly macacs és elfogult. Remélem, nem kell bizonyítgatnom, hogy tiszta jóakarattól beszélek. Litvay igazán jó ember és én nem is értem . . .

Tovább nem tudott beszélni. Klára fölugrott helyéről s indulatosan mondta:

— Ne folytassa, kedves néni, egyszerre megtelik a lelkem keserűséggel, ha róla hallok. Én gyűlölöm őt, ezen változtatni nem lehet. De annyit mondhatok, hogy szilárd elhatározásom kerülni a nyílt összeütközést, míg házában leszek. Ha ő nem provokálja a harcot, békésen élhetünk egymás mellett. Szívemben mindig

ellensége leszek, de utálok a jeleneteket, a botrányt és igyekezni fogok minden erőmmel, hogy ezt elkerüljem. Ennyit ígérhetek tiszta szívvvel, ha többet mondanék, az már hazugság volna.

Kifutott a szalonból, le egyenesen a nagy kertbe, melynek szelid suttogása, csodálatos, derűs békéje, fenséges nyugalma mindig lecsöndesítette haragos szívét, fölkorbácsolt idegeit. Molnárné sóhajtvá nézett utána, mintha képzeletében már látná a kellemetlen összeütközések végtelen sorozatát. Mit ért, ha Klára megígéri, hogy nem keresi a harcot, makaessága fölhevíti azt lépten-nyomon, kivált olyan embernél, mint Litvay, ki jó szíve, nemes lelke ellenére nem tűrt meg környezetében más akaratot, mint az övét. Klára kedvéért nem fog engedni, az biztos, a jó asszony aggódó tekintetét vetett le a kertbe, de a leány fehér ruhája már régen eltűnt a nagy, sötét fák között.

Lent járkált Klára már a kis tó partján, karesu alakjával egy hatalmas fának támaszkodva, nézett le a csillogó vízbe. Szép, enyhe, csillagos éjszaka volt és a viziűkör hiven visszavetette szomorú, töprenkedő alakját. A fák gallyai suttogtak valamit, a csillagok visszamo-

solyogtak, Isten tudja, mi járt az eszükben, száналmas, gunyos mosolyuk, megvető és részvételteljes susogásuk talán annak a néha különös, máskor nevetséges és elbizakodott, de mindig rokonszenyes állatnak szólt, kinek hiu töprenkedése, dőre álma, céltalan reménysége oly nevetséges és ostoba dolog. De a kinek balgaságain mégis csak könyes szemmel, vérző szívvel lehet mulatni még az égieknek, még az örökkévalóknak is. Milyen komolyan veszik az aprólékos ostobaságokat, melyek az ő nyulfarknyi életükben előfordulnak, játszanak háborusdit és álmodnak az örök békességről, repülni akarnának és a röghöz vannak kötve. Némelyiknek a szive szakad meg, a másik összerogyik az elviselhetetlen terhek súlya alatt. Eltemetik, megsiratják őket és a többi folytatja ott, a hol a szerencsétlenek elhagyták. Milyen kacagni való komolysággal, milyen szánálomraméltó együgyűséggel dolgoznak vagy álmodoznak, gondolkoznak, vagy cselekesznek ezek a kis, szomorú, ürge állatok, évezredek óta, harcolva a megsemmisüléssel, küzdve a halhatatlanságért, ismerni vágyva a titokzatos, rejtélyes végtelent a rövid, színes, kis álom ideje alatt, melyet ők életnek hívnak.

VI.

A bál előtt egy nappal már eljött Lizi, hogy az aranyos Klárikát magával vigye. Molnárné ugyanis erősen meghűlt és nem gardirozhatta Klárát. A fiatal leány kapott az alkalmon és udvarias levélben kimentette magát, hogy sajnálatára a mulatságon részt nem vehet.

Rég volt olyan vidám kedvben, mint mikor ezt a ráerőszakolt mulatságot lerázta magáról. De öröme korai volt, másnap délelőtt már átjött Lizi és sirva panaszkodott:

— De hisz ez lehetetlen, tisztára lehetetlen . . . Én már olyan szépen elrendeztem. És most füstbe megy minden.

— De Lizi, — csodálkozott Klára — ne beszélj így, az én ottlétem vagy elmaradásom abszolúte nem fontos dolog. Mint a hogy szivemből sajnálnám, ha elmaradásommal valaminek elrontója lennék.

— Komolyan mondd ezt? — kérdezte Lizi csillogó szemmel.

— Természetesen, hiszen ez magától érthető dolog.

Lizi kisasszony már nem is hallotta Klára feleletét, repült föl egyenesen Molnárné szobájába. Klára csodálkozva ment utána, ugyan mit akarhat ez a bolondos teremtés, s kinek, mintha higany folya ereiben vér helyett?

A következő percben már megtudta. Lizi mint egy hizelkedő kis cica simult Molnárnéhoz és úgy könyörgött halkán:

— Édes, drága, jó Róza néni, eressze el Klárát, ha már megvert bennünket az Isten, hogy magát nem tisztelhetjük vendégeink közt. Én elviszem magammal és a mama gardírozni fogja.

— Nagyon jó, igazán kedvesek. — mondta Molnárné, kit nagyon boszantott, hogy az ő gyöngélkedése miatt Klárának itthon kell maradnia.

Bármennyire ellenkezett is Klára, Molnárné mindenáron azon volt, hogy a fiatal leány szakítson remete életével, mely sem korához, sem társadalmi állásához nem illett. Azonfölül Molnárné — mint általában a világ — Klárát igen vagyos leánynak tartotta. Izetlennek, célszerűtlennek, sőt határozottan károsnak tünt föl neki ez a visszavonulás. Most is legyőzvén a fiatal leány ellenvetését, ezzel zárta be a vitát:

— Ha igazán szeret és szivességet akar nekem tenni, elmegy erre a mulatságra.

És Klára elment. A milyen kedvetlenül indult el, olyan kíváncsisággal várta aztán, hogy mi lesz? Ez volt az első bálja, ha még amolyan házibál is, a fiatal leány szive mégis megdobbant. Végre is a nőnek az első bál ugyanaz, a mi a katonának az első csata. Képességének, értékének biztos fokmérője, van-e olyan vitéz katona, ki nem volt izgatott az első harc előtt? A nőnek a mai társadalomban meg nem lehet más uton érvényesülni, mint szépségével, kellemességével, bájosságával. A férfi elismerése ad értéket a nőnek, az asszony egész élete nem egyéb, mint harc ez elismerés kivívásáért és magatartásáért — a mig lehet.

Klára ott állt zavartan, egy kicsit remegve Horváthék szalonjában, melyből a butor nagy részét a táncra való tekintetből kicipelték. Vidéki szalon alatt nem garnitúrás budapesti kis kettereket kell gondolni, hanem óriás terem, melyben 20—25 pár bátran táncolhat. Ezt a szalont különben nem is igen használták. Lizinek volt egy kisebb fogadószobája, ezt a nagy terem csak ünnepies alkalmakra hagyták.

Mennyi ember — gondolta Klára szivdobogva. A férfiakat oly egyformává tette a civilizáció csunya, izléstelen öltözete, a fekete frakk. Egyformává teszi természetüket, mozdulataikat, sőt még arcvonásuknak is egyformán fáradt, unott kifejezést ad ez a fekete, izléstelen ruhadarab, mely mintha a tönkrement, elcsenevészedett férfiak alakjának volna méltó takarója. A görbe lábaknak, vézna vállaknak, beesett melleknek szemérmes palástolója.

A nőket még nem tette tönkre a civilizáció. Otthonukban meglátszik rajtuk a beteges századvég, de a nyilvánosság előtt még mindig szépek. Klára káprázó szemmel nézte a különféle selymet, illuziót, ékszert, virágot. Oh légy

százszor megénekelve megvetett, üldözött hiúság. Ha mindenki bánt, én védelmezni foglak mindig. Üdv neked, ki szépséget, színt, melegséget hozasz erre a szomoru világra. Légy áldott, mert nem engeded, hogy a szürke hályog teljesen ellepje szemünket. Leborulok előtted szuverén tündér, ki bolondos, szeszélyes, kiszámíthatatlan vagy, de vigasztalást hozol nekem mindenkor, mikor kétségbeesve tapasztalom, hogy mindnyájan igába hajtjuk a fejünket és dolgozunk ki itt, ki ott, hogy meglegyen napi eledelünk és a szükséges holmi testünk fedezésére. Fáradt a lelkünk, szürke pókháló veszi körül; bágyadt a testünk, jó neki már a szürke daróc is. Pusztul a világ, kihalnak a színek, a ruha, mely hajdan poézis volt, most egy szükséges holmi, mely arra való, hogy megvédje testünket az időjárás viszontagságai ellen... Oh, legyen áldva minden asszony, ki a hiúság százszor elátkozott nevében fönntartja a poézist a mi szomoru, szürke világunkban.

Klára félénken állt ott fehér ruhájában, érdekes, halvány, ovális arca a szokottnál is csinosabb volt. Egész testében remegett, valami bizton bekövet-

kező veszedelem érzete borzongatta testét, lelkét.

A szomszéd sarokban egy nagy pálna alatt sugta Horváthné egy csinos barna fiatal ember fülébe:

— Az ott a fehér ruhában . . . Látod már?

— Látom.

— Nos, csinos?

— Nem tudom, a ki beleszeret, szépnek találhatja, mindenesetre érdekes.

Horváthné elégedetlenül csóválta meg fejét.

— Török Klára a környék leggazdagabb leányainak egyike.

— Kedves néném, — mondta a fiatal ember sokkal komolyabb hangon — kegyed ismeri elveimet. Szegény ember vagyok és abszolute nem vágyakozom a kunyhóban megosztott fekete kenyérre. De becsületes embernek tartom magamat és nem szeretnék e hitemből valaha kiábrándulni. Soha, semmi körülmények közt nem adom el magamat. Szegény leányt nem vehetek el, ez biztos, de pénzért nem veszek el senkit, ha nem szeretem. Horváth Sándorra ne mondják soha, hogy eladta magát, ha nem talállok vagyonosabb leányok közt olyat, kit

szeretni tudok, élek így egyedül magamban, de eladó, megvásárolható portéka nem vagyok.

Horváthné előbb boszusan, később mosolyogva hallgatta unokaöcsését:

— Bevégezted már? Igen? Hál' Istennek! No most nézz oda arra a leányra és mondd meg nekem, szüksége van Török Klárának arra, hogy pénzért vegyen magának férjet. És szégyelni kell magát annak a férfinak, ki egy ilyen leányt vezet az oltár elé?

Klára Horváthné beszéde alatt kilépett a félhomályból a világosságra. És igazán bárkinek is feltűnt volna karsu, sugár termete, dus fekete haja, finom, szabályos, keskeny arca s minden mozdulatában az a választékosság, mely őt különben általában jellemezte. A fiatal ember meglepetve nézte, az asszony gúnyosan folytatta:

— No látod, akármilyen rosszakaratu, kritikus szemmel nézed, nem mondhatsz egyebet, mint hogy fiatal, esinos leány.

— Valóban, kedves néném, ha ennyit mondok, igen fukaron bánok a jelzőkkel, — mondta a fiatal ember, — folyton a leány arcát nézve.

Horváthné diadalmasan mosolygott.

— Nos, hát képtelenségnek tartod azt, hogy valaha rokonszenvet érezz Török Klára iránt?

A fiatal ember félig tréfásan, félig komolyan felelt:

— Sőt perceről-percre képesebbnek érzem magamat. De hát ő, mit szól ő ehhez? Hiszen még mit sem gyanít az ellene tervezett merényletről.

— Ugyan, Sándor, legyen eszed! A leány 18 éves, most jött ki a nevelőintézetből. Értelmes teremtés, de a mi igaz, igaz, kevés, — hogy is mondjam csak — kevés sneidigság van benne. Bizonyos tekintetben gyermekes, mint egy 10 éves leányka.

— Ez csak előny a kedves férjének, — nevetett Horváth.

— Ezt mondom én is. Azonfelül meg teljesen árva és látod, a te boldogságod mellett az övé is a szivemen fekszik.

— No meg talán a Lizié is, — nevetett a fiatal ember.

Horváthné tréfás nehezteléssel ütött legyezőjével a fiatal ember karjára, aztán komolyan megkérdezte:

— Akarod, hogy bemutassalak?

— Természetesen.

— Nem félsz? — mosolygott az asszony.

— Nem, kedves néném, ennyire még nem vagyok.

Pár pillanat múlva már ott álltak a fiatal lány előtt és Horváthné nyájasan mondta:

— Kedves Klárám, engedje meg, hogy bemutassam magának Horváth Sándort, az én kedves unokaöcsémet.

Klára fölnézett, nagy, komoly szeme egy pillanattig a fiatal ur csinos arcán függött, aztán gyöngén meghajtotta fejét.

Horváthné otthagya őket. A fiatal ember előtt oly különös volt a leány komoly tekintetével, a mint csodálkozva, riadtan néz körül a szalonban. Horváth önkéntelenül megkérdezte:

— Fél talán valamitől?

Klára mosolygott, de aztán egész komolyan folytatta:

— Igen félek. Sok ez a világosság a szememnek, sok a zaj a fülemnek, sok a szín, sok a hang, minden. Nevetséges vagyok, érzem, de lássa, most vagyok először bálban.

— Ez még nem bál, kisasszony, de

énazért értem az ön zavarát, sőt ha megengedi, igen nagyon szépnek is találom.

Klára elpirult. Valami különös forró érzést érzett a szíve körül, ismeri ezt minden nő, mikor először sejtetik vele, hogy nem maradtak közömbösek iránta.

A férfi is észrevette Klára arcán az ámuló pirosságot s a mit banális bókként mondott, kezdett lelkének becsületes meggyőződése lenni.

Horváth Sándor, a fiatal miniszteri fogalmazó egyike volt azoknak az embereknek, kiket a rokonszenves jelző illet meg főképpen. Kellemetes, szimpátikus, társaságba való modern ember. Számot vetett az élet praktikus követelésével, de nem tudott, nem akart teljesen rabjává lenni. Szép karrier várt rá, ezt tudva, nem akarta karrierjét elrontani valami lehetetlen házassággal, szegénységgel, nyomorusággal, de viszont, soha semmi nem lett volna képes rábírni, hogy tisztán pénzért házasodjék.

Most, a hogy Klára mellett állt és figyelmesen, érdeklődéssel nézte, csakugyan arra gondolt, a mit nagynénje mondott neki, hogy ez a leány éppen hozzá illő feleség lenne. Csinos külsejű, a nagyvilágban is megállná helyét, a

mellett dús, gazdag. Klára elfogultsága, félénksége tetszett neki, mint a hogy jól is állott energikus, határozott arcához, különössé tette éppen az ellentétnél fogva. A leány fiatal, 18 éves, szíve valószínűleg üres, nem lesz nehéz munka egy csinos külsejű, jó modoru fiatal embernek a maga részére elfoglalni.

Mikor a koncertnek vége lett, együtt keringőztek a teremben. Klára mosolygott, immár jól esett neki a fény és zaj, mert nem vészett el benne, hanem uralkodott rajta. Szépen táncolt nagy ritmusérzékénél fogva, de még egy kiesit kisleányos módra. Ez azonban felette tetszett a fiatal embernek, ki a budapesti bálók táncosnőihez volt szokva.

— Nem jön föl Pestre a télen? — kérdezte később a leánytól.

— Nem tudom, — felelt komolyan elgondolkozva Klára.

— Nem kegyedtől függ?

— Nem, hanem a gyámomtól.

— Ugy? És Litvay elég lovagiatlan volna kérését megtagadni?

— Ismeri őt? — kérdezte különös meglepetéssel Klára.

— Futólagosan. Társaságban találkoztam vele. De igazán, nem tenném föl

róla, hogy egy fiatal leány jogos kívánságát megtagadja.

— Lehet, — felelt Klára kigyult arccal — én nem kérek tőle semmit, inkább itt-hon maradok.

Horváth gyorsan másról kezdett beszélni és a leány hálásan mosolygott rá.

Hizelgett neki a fiatal ember kitüntető figyelmessége, kedvesen hangzott udvarlása és mint tapasztalatlan, társaságban nem forgott leányt elkábitotta még az udvarias bókók banalitása is, melyet a férfiak úgy hoznak forgalomba, mint a rézkrajcárokat. Szívében valami kedves melegséget érzett és szeretetreméltó bizalmassággal beszélt:

— Igen, tudja, az intézetben is nagyon egyedül voltam. A leányok nem igen szerettek, azt tartották rólam, hogy büszke vagyok. Ugy-e, nem kell bizonyitanom, hogy nem úgy van? Inkább mérges, vad macska voltam, de most már ez is elmúlt és én magam esodálkozom néha, hogy menyire megváltoztam.

— Nagyon unalmas lehet ott az intézetben? — érdeklődött a fiatal ember.

— Tudja Isten, mindenki ezt mondja és én soha sem unatkoztam. Sőt boldog volnék, ha újra visszamehetnék.

— Tudja, hogy ez nem nagyon hízog ránk nézve, — nevetett Horváth.

A fiatal leány is elkacagta magát s a nevetés oly jól illett arcára, talán azért, mert ritkán lehetett rajta látni.

— Hiszen még mindössze három óra óta ismerem, hát maga igazán nem veheti magára . . . Különösen lássa, ma este nem vágytam vissza az iskolába és ez a maga érdeme.

Nevetett, mikor tréfás mondatát befejezte, csak akkor komolyodott el, mikor a fiatal ember fölállt és mélyen, komolyan meghajította magát:

— Nagyon köszönöm jószágát, kisasszony, és boldog volnék, ha egész életemet arra szentelhetném, hogy ezt a jószágát igazán meg is érdemeljem.

A leány pár percig hallgatott, aztán arra gondolt, ime egy kedves, szimpatikus uri fiú, ki szeret engem, ki iránt én is rokonszenvet érzek. Itt van a megoldás, a szabadulás, a mire vágyott.

Fölemelte fejét és egy kicsit piros arcú, de nyugodt, erős hangon mondta:

— Ha úgy akarja, én igyekezni fogok, hogy soha se bánja meg . . .

Ott álltak egy pálmabokor árnyékában, a fiatal ember mély hódolattal csókolta meg a leány keskeny fehér kezét.

Reggel felé, a bál után Horváthné kérdőre vonta unokaöcsését:

— Nos?

— Semmi, — felelt a fiatal ember különös röstelkedő titkolódzással, — nem történt semmi, de az a leány megérdemelné, hogy valaki őszinte, igaz nagy szerelemmel közeledjék hozzá.

VII.

Mikor Klára másnap reggel kissé zugó fejjel fölébredt, különös, ideges izgatottság fogta el. Bármilyen ártatlan lelkületű leány volt is, sokkal világosabb elméjű, mintsem egy percig is álmithatná magát. Tudta, érezte, hogy tegnapi nyilatkozata után Horváth már valaki lett az ő életében, mint a hogy nevének említésére is kellemes, eddig ismeretlen izgatottság fogta el. De mikor föltette a kérdést magában: ez volna hát a szerelem, melyről álmodoztál, melyre magános óráidban epedő, titkos vágyakozással gondoltál, melytől minden szomorú dolognak megváltását, életcélod megtalálásának titkát vártad, ha ezt a kérdést

föltette magában, akkor kételkedőleg rázta meg fejét, ha ajkát össze is szorította, szívének viharos, nyugtalan dobogása eléggé kiabálta, hogy nem!

Molnárné reggel szomorú hírrel fogadta:

— Unokaöcsémtől levelet kaptam, felesége súlyosan megbetegedett, a ház asszony nélkül, a gyermekek anyja nélkül . . . Hozzájuk kell mennem pár hétre, addig is, míg a jó Isten segít valahogy rajtuk . . . A gazdaságban minden rendben van, a cselédek mind megbízható, derék népek, de mégis, na lenne szíves, egy kis felügyeletet gyakorolni.

Klára készséggel ígért meg mindent, míg Molnárné a kocsira ült, az is keresztül villant a fiatal leány agyán, hogy ime a jó asszony nem is tudja, milyen megváltozott körülmények közt hagyja őt egyedül magára. Tetszett neki ez a titokzatosság, fiatal, gyermekes szíve ebben valami romantikus dolgot látott és képzelete érdekesnek találja az ő most kezdődő lelki regényét.

Alig gördült ki a koci Molnárnéval, Horváth Sándor névjegyét hozta be az inas.

Klára egy pillanatig habozott. Valami különös, ismeretlen, de biztos érzés volt

lelkében, hogy meneküljön. El-el innen, messzire a fiatal ember elől, tegnapi nyilatkozatának felelőssége alól meneküljön most mindjárt, gyorsan, míg nem késő.

Nagyon sokunk előtt ismeretes érzés ez, az ember mintegy villámfényben egy pillanatig tisztán látja maga előtt a titokzatos, misztikus jövőndőt. Lát szörnyű rémeket, viharos felhőket a most még napsütötte táj fölött, lát óriási, ki nem heverhető, be nem gyógyítható szerencsétlenségeket, eseményekből, melyek csak nyugalmat, derűs boldogságot ígérnek. Hiába minden, a józan logika ellenére, az állati ösztön megsugja a valót, fájdalom, csak egy pillanatra, a másik pillanatban az ember megborzad, elkacagja magát és halad tovább a maga útján előre.

Klára a verandán fogadta a fiatal embert, valósággal fojtogatta a szoba levegője. Ott ültek egymás mellett, előttük egy kis faragott asztalkán sok-sok elszórt apró virágszál. Klára fölvelt egyet és keskeny ujjai közt forgatta, míg a fiatal ember beszélt hozzá igazán megindult hangon.

— Szabad-e emlékezmem arra, a mit tegnap mondott?

A leány feléje nyujtotta finom, fehér

kezét, ez volt válasza. A fiatal ember a kis kéz fölé hajolt és megcsókolta, ez volt az eljegyzésük. Egyedül voltak, Horváth magához akarta vonni a leányt, de az égő arccal, elsötétedett szemmel lépett hátra és a vőlegény kissé zavartan kérdezte:

— Hát nem szeret?

— De igen, szeretem, — felelt a leány oly erős, biztos hangon, mely a fiatal embernek is föltűnt, de most úgy érzem, sértene engem az ilyesmi. Kérem, ne vegye rossz néven, a mit mondok. Lehet, hogy rossz szokás, de mindig nyiltan és őszintén szoktam beszélni.

A fiatal ember meghajtotta magát.

— Sőt kérem is a teljes nyíltságra, Klára. Mi, a kik egy életet fogunk egymás mellett leélni, teljes és korrekt őszinteséggel tartozunk egymásnak. A mi pedig az iménti vonakodását illeti, ha nekem, mint szerelmesnek rosszul esett is, biztosíthatom, hogy tökéletesen megértettem önt, mint a hogy megértette volna akármelyik férfi, kiből nem halt ki a finomabb érzés. Én nem akarok terhére lenni szerelmemmel, várom, hogy ön magától, önként és szívesen adja nekem azt, a mi a világ legboldogabb emberévé fog tenni.

— Ön nagyon jó, — mondta Klára sajátos mély megindulással, könnyel telt meg két szeme és szinte diadalmasan susogta az ellágyulás e pillanatában magának:

— Szeretem . . . és felesége leszek.

A fiatal ember megnézte a könyben ragyogó szempárt, a bájos leányalakot s boldogan gondolta:

— Szerelmes vagyok bele, nincs kétség benne, igazán szerelmes . . .

És egy pillanatig sem gondoltak arra, hogy az igazi szenvedély nem skrupulizál, nem kételkedik, nem keres bizonyítékot, hanem fejjel rohan be a vészbe, viharba . . .

Mégis boldogok voltak. A szerelem olyan nagy, mindenséget betöltő érzés, hogy még illúziója is boldoggá teszi az embert ideig-óráig. Hányan vannak közöttünk, kiknek sohasem jutott egyéb az illúziónál és beérik vele boldogan, mint a gyermek az ő játékával.

Egy pár percig boldog hallgatagsággal nézték egymást. Gyönyörködtek egymás fiatalságában, szépségében és mindkettőnek ez a gondolata volt:

— Milyen csodálatos, tegnap még idegenek voltunk egymás előtt!

A fiatal ember hirtelen föllobbant szen-

vedélyében megfeledezett előbbi ígértéről, arcát elfutotta a vér, kitárt karokkal közeledett a leányhoz, ki lehunyta szemét és némán, mintegy fanatikus elszántsággal simult hozzá, úgy érezvén, hogy ennek meg kell lenni.

Mikor egy pár pillanat múlva kibontakoztak egymás karjaiból, a fiatal ember halkán mondta:

— Ha tudná, milyen boldog vagyok... és ez mind a maga ajándéka... vajjon elég lesz életem följánlása cserében e boldog pillanatról?

A leány gyöngéden hozzásimult:

— Hallgasson, nem akarom, hogy tovább beszéljen. A maga élete? Hogyan beszélhet róla így? Különben nem éppen ugyanannyival tartozom én önnek?

Ujra hallgattak, azzal a sokat mondó csönddel, melyet a szerelmes fiatal szívek nagyon jól ismernek, aztán Horváth kezdte.

— Még ma átmegyek Litvayhoz és megkérem a kezét.

Klára arca lángvörös lett. Miért kellett ezt a gyűlölt embert az ő boldog idilljébe belekeverni? Haragudott jegyesére, minek hozza ebben a nagy pillanatban elő annak az embernek nevét, ki előtte gyűlöletes és egy kicsit ingerülten felelt:

— Nem, nem akarom, most még nem . . .

— De édesem . . .

Klára megbánta hevesességét és halk gyöngéd hangon folytatta:

— Hadd legyen ez még pár napig a mi titkunk, hiszen így olyan édes s talán soha sem leszünk többé ilyen boldogok, ha idegenek is tudnak róla.

— Édes, ártatlan, kis gyermekem, de hiszen egyszer csak meg kell tudniok.

— Egyszer igen! De miért éppen ma? Miért ne rabolhatnánk magunknak, ki-zárólagosan magunknak pár napot?

A fiatal ember édes, menyei boldogsággal csókolta össze a kis kezeket.

— Tehát legyen egy hét. A hogy az én zsarnok, rossz kis királynőm óhajtja. Egy hétig hordjuk magunkban a nagy titkot és nem lesz nálunk két boldogabb összeesküvő a világon.

Mosolyogva bucsuztak el egymástól, de mikor egyedül maradtak, mindkettő nagyon komoly lett. Klára szobájába ment és leült édes anyja arcképével szemben, sokáig nézte a szelid szemet, a szomoruan mosolygó ajkat és százszor is elmondta ott a néma arckép előtt:

— Jól tettem? Nem? Neked kellene

erre felelned, ha élnél, felelj most is, kérlek...

Horváth meg elgondolkozva járkált lent a nagynénje kertjében, nagynénje faggatására azt felelte, hogy Klárával nem tudott, nem akart beszélni. — Nem mondta volna el a dolgot akkor sem, ha a leány tilalma nem köti. Fájt neki a Horváthné kíváncsisága, elégedetlen volt önmagával, kiállhatatlannak találta Lizi folytonos, lelketlen vidámságát. A szép, szomoru, barna leányra gondolt, ki oly egyedül van a nagy kastélyban. Vajjon mire gondol e pillanatban? Talán éppen ő rá... A szíve megremegett egy pillanatra, de aztán nagyon is szomoru lett. Szerette volna, ha másként találkozik a leánynyal, ha nem nénje ösztönzésére mutatja be magát a dús gazdag Török Klárának és nem segédkezik abban a kedves, kis ravasz háboruban, hogy Lizi minél előbb a Litvay felesége legyen.

Aztán mosolyogni kezdett, hát igazán ő is rabja volna a régi romantikának, mely megkívánja, hogy a szerelmesek különös, regényes véletlenek folytán találkozzanak? Hát bűn a véletlennek kissé segítségére lenni? Végre is talált egy szimpatikus, csinos külsejű, kedves, vagyis leányt, kire szíve örvendezve gon-

dol, ki biztosan igen kényelmes, okos, kedves, kis feleség lesz. Hát mit akar még?

Leverte szivarjának hamuját, mintha csak így akarna töprenkedéseitől is megszabadulni. Nénje hangját hallva, sietve szökött meg a lugasba, sértette annak kérdezősködése és nem akart neki beszámolót tartani a dologról, mintha ez a dolog csak egy jól megkötött üzlet volna.

VIII.

Egy hét telt így el. A Klára által kitűzött határidő immár végét járta. A véletlen is, mintha siettette volna őket, Litvay hazajött. Horváthot, mint rég nem látott ismerőst, szívesen üdvözölte. Éppenséggel nem tűnt föl neki a fiatal ember sűrű látogatása, tudta, hogy távolléte alatt is mindennap fölkereste házát, még úgy érezte, hogy köszönettel is tartozik neki, a miért a magára hagyott leányt kissé szórakoztatta. Hogy a két fiatal lélek milyen viszonyban van egymással, arról az első napokban sejtelve sem lehetett, de ha megtudja, biztosan nagyon örül neki. Horváth Sándor

minden tekintetben kifogástalan ember, jó családból való, talpig karakter, tisztességes karrier vár rá, mit lehet még kívánni? Ő el volt határozva, hogy a mit lehet, szívesen tesz Klaráért, de ez a föltevése még régen csak általánosságban fogamzott meg, hiszen nem is tudott erről a dologról semmit.

A fiatal jegyespár igen tartózkodó volt egymással szemben, még az együttlét bizalmas óráiban is, annál inkább, ha Litvay is velük volt. Még asszonyszem is nehezen fődözte volna föl titkukat, annál kevésbbé egy férfi, kit a dolog szíve mélyében nem is érdekelt, ki csak kényszerűségből érdeklődött gyámleánya iránt. Kedvetlenül tapasztalta, hogy Klára csak külsőleg változott meg előnyére, bensőleg még mindig a régi, rossz, makacs gyermek maradt.

Ha áldozatokat akart érte hozni, az tisztán Blanche iránt való kegyeletből és rokoni kötelezettségéből eredt. Alapjában véve lelkében abszolute nem érdekelte a leány sorsa, mióta az első közeledése, mikor barátságát följajnlta, oly csufosan meghiusult, hagyta a dolgokat a maguk útján menni és Klára nem esáldódott, mikor föltette, hogy Litvay is éppen olyan nagy örömmel szabadulna

meg tőle, mint a milyen szívesen hagyná ő el gyámja házát.

— Hát ma délután — mondta a fiatal ember, megszorítva a leány kezét, — akarja Klára?

— Nem bánom, — felelt a leány erős habozás után, — beszéljen vele, hiszen ennek ugyanis meg kell lenni.

— Milyen hangon mondja ezt, édes?

Klára lehajtotta fejét és nem felelt, újból csak ezt mondhatta volna:

— Én gyűlölöm Litvayt és rosszul esik, ha ezt a gyűlölt személyt szerelmünkbe avatjuk, de nem mondta ki, röstelte kimondani, hát hallgatott.

Az ember élete, boldogsága, jövőendő sorsa, igazán komikusan kicsiny jelentéktelenségeken fordul meg. Ha Klára nem ül azon délelőtt bent a sűrű futóindákkal fődött lugasban és nem hallgatja ki a lugas előtt beszélgető két férfit, minden másként történik az életben. Bizonyára a jó öreg Gondviselés örködik fölöttünk, de néha-néha elfárad, elbóbiskol kissé, ilyenkor a fürge, maliciózus Sors veszi kezébe a kormánypalcát. Ez a pajkos, nevetlen suhanc megzavarja a jóságos, böles, türelmes, logikus Gondviselés minden számítását. Kénye-kedve szerint távolít el már egy-

máshoz tartozó szíveket és hoz közel egymáshoz olyanokat, a kik messzebb álltak egymástól, mint a két ellentétes pólus. Vakmerő, kötekedő, humoros fickó ő kelme, a ki maga is kacag csinjein s a megfontolt, bölcs, öreg Gondviselés alig győzi eleget csóválni a fejét a Sors rakoncátlanzkodása után.

Klára ott ült a lugasban és hallott minden szót:

— Tehát ön Klárát akarja feleségül venni? Fogadja szívből jött üdvözlésemet. Klára minden tekintetben méltó egy ilyen talpig becsületes emberhez, mint ön. Nem vagyok olyan banális, hogy boldogságot is kívánjak, az ilyesmit az ember maga teremti meg magának és nem a mások jókívánságai szerzik meg számára. Hiszem, hogy önök képesek lesznek ezt megteremteni és ebben a reményben engedd meg, hogy most már mint kedves rokonomat üdvözölhesselek.

Még az erős kézszorítást is látni vélte, az ilyen izgatott percekben csodálatosan élesek az ember érzékei, most Horváth beszélt:

— Köszönöm jószágodat. Azt hiszem, semmivel sem hálálhatom meg jobban, mintha egész életemet Klára boldogítására szentelem. Körülményeimet ismered.

Szegény fiu vagyok, most még karriérem legalsó fokán állok. Bizom magamban, a jövőben, erőmben, hogy elérem azt, a mit várok, addig is azonban szükséges, hogy nyiltan lássuk a dolgot. Remény-ségekből élni nem lehet, még csak most neveztek ki fogalmazónak, ezzel, úgy hiszem, megmondtam mindent s te tisztában lehetsz körülményeimmel.

— Tökéletesen. És most rajtunk a valamás sora: Klára teljesen vagyontalanul maradt szülői után...

A fiatal ember nem birt egy önkéntelenül jövő meglepett, ijedt kiáltást elfojtani.

Litvay csöndesen karjára tette kezét:

— Értem meglepetésedet és egy pillanatilag semmagyarázom félre. Az egész világ gazdagnak hitte gyámleányomat, természetesen te is. A világgal nem volt kötelességem számolni, veled azonban igen. Klára szülőiről, miután rendeztem a hagyatékot, egy krajcár sem maradt, gyámleányomat én neveltettem saját költségen. Ennyi az egész. A te megütődésed, jelenlegi viszonyaid közt természetes, teljességgel lehetetlen, hogy vagyontalan leányt végy nőül. Ezt belátom, és biztosítlak, hogy helyzetemben én sem tehetnék másként. Másrésről Klára sokkal

nagyobb igényű nevelést kapott, mint-hogy — ha te már kész is lennél a nyomorgásra — a szegénységbe bele tudna törődni. Ezt követelni Klárától, tőled is, tőlem is, a legnagyobb igazságtalanság lenne. Nekem kötelességem a róla való gondoskodás és én azt minden erőmmel meg is fogom tenni. Beszélj velem nyíltan, mintha bátyád lennék, mire van szükséged, hogy megházasodva, biztos, szilárd alapot adhass éltefeknek, természetesen úgy, hogy Klára meg legyen kímélve minden nélkülözéstől.

A Horváth hálálkodását Klára már nem hallgatta végig. Mint az örült futott ki a lugasból. Fül-fül egyenesen szobájába, ott rögtön magára zárta az ajtót, a pamlag sarkába rejtve lázas fejét, még egyszer végig gondolta az előbb kihallgatott beszélgetést, s annak minden szava mázsányi súlylyal nehezedett lelkére...

Hogy ő szegény, vagyontalan leány... hogy ő Litvay kegyelméből élt és most is alamizsnakenyeret eszik nála... Annál az embernél, kit szívének teljes erejével gyűlöl. Égett a feje, izzott az agya, egy pillanatra sem lágyította meg lelkét valami jobb érzés, csak arra gondolt, mekkora megaláztatás érte és éri folyton

ez ember kegyelme által. Gyűlölte, mert jó volt hozzá; meg tudta volna ölni, mert áldozatokat hozott érte. Valóban, az ember kissé különös szörnyeteg, a nemesebb fajtájú lelkek is telve vannak különösebbnél, különösebb ellentmondásokkal.

— De hát ki kérte őt föl arra a hivatlan, kéretlen jóságra?! — kiáltotta magánkívül.

— Mondta volna meg, hogy szegény vagyok, akkor gyermekkoromban. Adott volna be egy árvaházba, vagy eselédnek, akárminek inkább, mint ebbe a nyomoruságos megalázott szolgai helyzetbe élni. Szinte őrjöngött haragjában. Ah, biztosan azért tette, hogy még jobban megalázhassa, hogy annál inkább zsarnokoskodjék rajta, hogy kénye-kedve szerint intézhesse el életét. Nos, hát ő föl fogja magát szabadítani a rabszolgaság alól, föl mindenáron, a férfi segítségével. Kit szeret, ki szereti őt, kihez e pillanatban szívének egész tűzével, lelkének egész erejével ragaszkodott.

Kopogtattak. Csak így zárt ajtón kérdezte meg, ki az? Földult arcával, kuszált hajával, összegyűrt, tépett ruhájával, lázas, nagy beteghez hasonlított. Jól tudta ezt és nem nyitotta ki az ajtót. A szoba-

leány csak kívülről kérdezhetette, hogy lejön-e a kisasszony vagy szobájában fogadja-e az urakat, mert a Horváth ur kocsija már be van fogva és köszönni akar.

Klára iparkodott nyugodt hangon felelni:

— Mondja meg Horváth urnak, hogy kissé rosszul érzem magamat. Csak futólagos rosszullét, de nem mehetek le. A holnapí vizsontlátás reményében üdvözetemet küldöm neki.

Alig ment le a szobaleány, Klára gyorsan előre rohant az ablakhoz és szinte önkívületben mondta:

— Nem holnap, nem . . . még ma . . .

A koci már kigördült, Klára sokáig bámult utána, bár ő küldte, fájt neki, hogy elment, hogy el tudott menni. Aztán leült az íróasztalához és lázas gyorsasággal kezdett írni.

Kedves Sándor!

Hallottam beszélgetésüket ott a lugas előtt. Én Litvaytól pénzt elfogadni nem fogok. Vagy elvesz úgy, a hogy vagyok, szegényen, vagy . . . de ezt nem akarom leírni. Ne próbáljon engem elhatározásomtól eltántorítani, ugyis hiába tenné. Én gyűlölöm Litvayt, mind a mellett, hogy tényleg jót tett velem, vagy talán

éppen azért. Lehet, hogy ez csunya dolog, de nem tehetek róla, nem változtathatok rajta. Érzem, hogy képtelen vagyok tovább is valamit elfogadni tőle. Gyűlöletem oly erős, hogy képes vagyok, ha ön nem enged, szerelmemet is föláldozni érte. Lehet, hogy erre nem lesz szükség, de mindenesetre önt illeti a határozat. Isten legyen velünk!

Klára.

Még csak át sem futotta levelét, gyorsan bezárta egy borítékba és lefutott vele az udvarra. A kis lovászgereket a veranda előtt találta, valami aprópénzt adott neki azzal a megbízással, hogy lovagoljon át azonnal Horváthékhöz. Ha gyorsan megy, egy óra alatt ott lehet, várja meg a választ, két óra múlva el lesz dőlve életének sorsa, jobbra vagy balra.

Aztán fölment újra szobájába, a falióra ünnepies kongással nyolcat ütött. Klára megrázkódott, a szobaleány hozta be vacsoráját, a kisasszony rosszullétére való tekintetből nem terítették a nagy ebédlőben. Litvay is csak dolgozószobájába rendelte vacsoráját.

Klára csak intett, hogy vigyen vissza mindent s egy csésze teát kért. Egy ne-

gyedóra mulva behozták ezt is, de Klára idegesen rászólt a szobaleányra, hogy tegye le a teát a kis asztalra és ne háborgassák többé. Mikor egyedül maradt, rákönyökölt az asztalra és bámult sokáig, merően a lámpa sárgás fényébe, míg oly különös színeket látott szeme és oly különös hangokat hallott füle. A feje elkábult, az érzékei elzsibbadtak és szinte riadtan ugrott föl, mikor újra kopogtattak az ajtón.

Megint a szobaleány hangja hallatszott:

— A lovászinas van itt. Azt mondja, hogy a nagyságos kisasszony ide rendelte és be akar menni.

Klára gyorsan kinyitotta az ajtót:

— Jöjjön hát, jöjjön! . . .

Megdöbbentően halvány volt fehér ruhájában, lebontott dus, sötét hajával, lázban égő tüzes szemével. A szobaleány majdnem fölsikoltott:

— Rosszul van, nagyságod?

— Ej, dehogy, hagyjon kérem . . . Mehet aludni, nem lesz szükségem magára. Hol van az a gyerek?

A fiutól elvette a levelet, aztán visszatért szobájába és leült íróasztala mellé.

Egypár percig csak úgy bámult a levele, nem bírta fölbontani. Félt tőle,

meg vágyott is fölbontani. A nagy, életsorsunkat eldöntő írásoknál, különösen szerelmes leveleknél — a szerelem válságosabb pillanataiban — érez ilyesmit az ember. A szív örült gyorsasággal dobog, mintha ki akarna ugrani a mellkasból, az ajk száraz és lázas, a szem mereven bámul és nem lát semmit, a kéz remeg . . . egy perc . . . a levél föl lesz bontva és ránk borul a mennyei üdvösség vagy az örökös kárhozat.

Erőt vett magán és föltépte a levelet és olvasta zugó agygyal, egyre kábultabb szemmel a következőket:

Édesem!

Nem mehettem át személyesen előszóval adni meg a választ, mert az idő oly etikettellenesen késő. Így írnom kell, bár jobb szeretnék most beszélni. De váratni reggelig nem akarom.

Mindenekelőtt bocsásson meg, de én nem értem az ön levelének tragikus hangját. Maga, édes, azt hiszem, kissé fölizgatta magát, tulságos nagy jelentőséget tulajdonít csekély dolognak, és nem tudja átlátni a maguk komolyságában az életre kiható nagy kérdéseket. Ez különben természetes dolog, ha fiatal leányról van szó. Engedje meg azonban, hogy

én, ki öreg bácsi létemre sokkal jobban láthatom ezeket a dolgokat, ne az ön fülhevülése szerint határozzam meg jövőendő életünket.

Édes kis Klárám, olvassa ezeket a sorokat annyi jóakarattal, mint a milyen szeretettel én leirom őket. Aztán, ha elolvasta, kacagja el magát, — oly szép, édes, mikor nevet, — aztán mondja el háromszor egymásután: „oh be édes, kis csacsi leány voltam én, de nem tesz semmit, mert van nekem egy bolondos vőlegényem, ki mindenképpen szeret.”

De komolyan, mondja Klára, miért gyűlöli maga Litvayt, ki fejedelmi bőkezűséggel halmozta el magát minden jóval? Miért akarja visszalökni a kezét, mely éltünk boldogításán fáradozik? De hiszen nem kell a 18 éves kis leányok nyilatkozatát tulságosan komolyan venni. Rossz kedve volt ugy-e, a feje fájt, talán egykiesit össze is pörölt Litvayval, aztán leült és irt egy csunya, haragos levelet, melyben alig ismertem rá az én édes, drága kis Klárámra. Ugy-e így volt? Én akarom hinni, hogy így volt, mert nagyon elszomorodnám, ha másként lenne. Ha az én imádott kis menyasszonyom gyűlölni tudna egy embert, ki egész életében mindig csak jó és nagylelkű volt hozzá.

De hát ez nem így van. Erről ne is beszéljünk. Reggel majd Litvay megkéri a haragos, rossz kis leányt, kibékülnek, hogy legyen alkalmuk újra veszekedni.

Komolyan szólva, a Litvay nagylelkű ajánlatának visszautasításáról nem is beszélhetünk. Én szegény hivatalnokember vagyok. Litvay nem hozományt ad, hanem addig is, míg egy kicsit előbbre nem haladok hivatalomban, lehetővé teszi nekem a családalapítást azzal, hogy önnek bizonyos apanázst biztosít. Sajnálom, hogy ezzel is foglalkoznom kell, de maga édes, valósággal kényszerít a magyarázatokra. Azt hiszem, maga édes, rendithetetlen bizalommal gondol reám és fog gondolni mindig.

Én azt hittem, a mit az egész világ, hogy maga, édes, durgazdag örökös. A dolog nem így áll, de ez sem a dolgokon, sem az érzelmeken nem változtatott. Legálább nálam nem. Ennél többet nem mondhatok, a magam férfiúi méltóságának tartozom azzal, hogy menyasszonyom előtt ne beszéljek önzetlenségről.

Én Litvayval úgy egyeztem meg, hogy maga, kedvesem, egyelőre nem tud meg a változott dolgokról semmit sem. Nem akartuk, hogy homály vetődjék boldogságára. A véletlen másként akarta s így

is jól van. Az élet küzdelmeiben próbálódik ki az érzelmek ereje és igazsága, én biztosra veszem, hogy a mi szerelmünk ki fogja állni a tűzpróbát.

És kérem, mondjon le igazságtalan haragjáról Litvay iránt. Mi hálánál, szeretetnél egyebet az iránt a talpig derék ember iránt nem érezhetünk. De ezt fölösleges önnek magyaráznom, már biztosan elmúlt rossz kedve és nevet levelem olvasása alatt. Kikacag engem, hogy komolyan vettem egy rossz perc szüleményét.

Majd holnap többet! A betük oly ostobák, szintelenek és feketék maradnak, ha szerelmes vőlegény írja is le őket. És nem mondhatják el, a mit holnap reggel élő szóval fog majd elmondani az ön szerető hiva

S á n d o r.

Klára kezéből kiesett a levél, le a földre, nem is nyult utána. Nem haragudott az emberre, ki írta, de a nagy pillanatok szinte megdöbbentő világosságával látta, hogy idegen, teljesen idegen lelkéhez ez az ember, és kábult álmokodással kérdezte, hogyan is hihettem másként? Nem fájt neki a kedveskedő, lenéző, jóakaratu maliciával telt levél,

nem az, hogy a férfi egyszerűen kineveti gyűlöletét és hálára inti őt az ember iránt, kinek e pillanatban halálát óhajtja. Semmi fájdalmat nem tudott szívének okozni ez az idegen, csak szégyelte, hogy föltárta előtte szívét, hogy beszélt neki lelkéről, lelkéből. Olyanforma szégyenkezés vett erőt rajta, mintha idegen férfinak pongyolában, rendetlenül mutatta volna meg magát, valósággal szemérmertessége volt megsértve, lelkének szemérmertessége, de fájdalmat nem érzett semmit, csodálatos módon, semmit.

Horváth iránt sem haragot, sem fájdalmat nem érzett, de annál fékehetetlenebbül lobogott benne a gyűlölet Litvay iránt. Vége volt minden jószándékának, hogy béketűrő lesz és kerülni fogja a harcot. Mindennek ő az oka és a keze ökölbe szorult, tehetetlen dühében a körme oly mélyen vágódott a tenyér husa alá, hogy a vér kiserkedt kezéből. Mint egy őrült rántotta felre szobája ablakáról a függönyt. Odalátott a Litvay lakosztályába. A dolgozószobában még áttetsző, intenzív világosság volt, az az ember ott van. Nem gondolkozott sokat, fölkorbácsolt idegei, haragtól izzó vére kergette . . . Ugy, a hogy volt abban a fehér ruhában, lebom-

---

lott hajával, késő éjjeli órában rohant egyenesen Litvayhoz, mint ő magában mondta, a nagy számadásra és nem volt egy jótékony irgalmas kéz, mely visszatartsa.

IX.

Lítvay meglepetten ugrott föl íróasztala mellől, mikor a leányt meglátta.

— Te vagy az, Klára? Csak talán nincs valami baj?

A leány erősen megrázta a fejét:

— Bszélni akarok önnel!

Lítvay meglepett mozdulatot tett:

— Most rögtön, éjfélt után, olyan fontos mondani valód van?

A leányt meg semmi nem ingerelhette volna jobban, mint ez a nyugodt, hideg, biztos hang. Elvesztette a józanságnak azt a kis maradványát, mely talán még meg volt lelkében, mikor idejött, emelt hangon mondta:

— Én számolni jöttem önnel.

— Ugyan? Ne mondd! — szólt Litvay mosolyogva — és csak úgy, most rögtön? . . . Nos hát, ha úgy tetszik, rendelkezésedre állok. Most ugyan gazdatisztem jelentését néztem át, de a kedvéért félreteszem.

Egy nagy karosszékre mutatott, a lány gőgös hangon válaszolt:

— Állva is végezhetünk.

— Ha úgy tetszik — szólt Litvay vállat vonva — felőlem beszélhetsz állva, de engedd meg, hogy én ülve maradjak. Sokat dolgoztam már ma, ki vagyok merülve, azonfelül — tette hozzá iróniával — nem is remélhettem a szerencsét, hogy a késő éjjeli órákban magamnál tisztelhetlek.

Klárával ekkor már vérbe borult a világ. Minden ingerelte különben is izzó véré. A férfi hideg, fölényes hangja, a szoba nyomasztó csöndessége, a dolgozó lámpa erős, intenzív fénye. Valósággal fojtogatta a levegő, szeretne volna föltépni az ablakokat, aztán törni, zuzni, rombolni mindent . . . Nem birt tovább magával és mint izzó láva tört ki belőle a keserű, igazságtalan beszéd.

— Ön mer velem így beszélni? Ön, a ki tönkre tett! Nos hát igen, én szám-

adásra akarom önt vonni, mi jogon erőszakolta rám az ön tolakodó nagylelkűségét? Kérte valaki erre? Nem akarok önről többet tudni, nem akarok öntől semmit sem elfogadni... Visszalököm a házasságot, mert gyűlöletes lett előttem abban a percben, melyben megtudtam, hogy az ön keze segít megkötni. Kihallgattam beszédét ott a lugas előtt. Ki kérte önt fel áldozatokra? Nagyon jól tudhatja, hogy gyermekkorom óta gyűlölöm. Utálok, mióta először megpillantottam. Azért tette mindazt, hogy annál inkább megalázhasson. De nem hagyom ennyiben a dolgot, elmegyek szolgálni, dolgozni fogok és a lábai elé lököm a pénzt, a mit eddig rám költött. Ezt akarom megmondani. Ez az én számadásom.

A férfi már ez örült kitörés elején fölállt helyéről és percről-percre halványabb lett. Egy percre előre is lépett és a leány visszarettent tekintetétől, de aztán erőt vett magán, csak a hangja remegett az elfojtott, legyőzött indulattól:

— Most pedig eredj vissza a szobádba, mert a türelmem végét járja. Tüstént távozz innen, mert különben nem állok jót magamról!

Klára a fenyegetésre sem mozdult. Bán-

tani, megalázni akarta a férfit oly képtelen, szörnyű dologgal, melyet maga sem hitt, mely csak úgy jutott eszébe e szörnyű percben:

— Engem mer fenyegetni? No jól van. Tudja meg, hogy az imént csak összevissza beszéltem, de most arcába vágom, nem hiszem, hogy szegényen maradtam volna; ön meglopott engem.

Megbánta, a hogy kimondta, mint megbánta annak idején gyermekkorában. Egy pillanat alatt elmult a düh és valami halálos, rideg, rettenetes félelem töltötte el. A férfi arca oly rettenetes volt e pillanatban, mint lehet a pusztai oroszláné, kinek valami könnyelmű suhanc, nem ismerve az állatkirály erejét és méltóságát, ostorral vág az arcába. Egy pillanat alatt megragadta a leány karját és olyat rántott rajta, hogy térdre bukott előtte rögtön. Klára úgy reszketett, mintha a lázgyötörné, az arcán valósággal halálfélelem tükröződött, szeme beesett, elfátyolozódott, a hogy a férfi még egyszer megrázta karját, végigesett a földön s belevágta a fejét az íróasztal éles lábába. Szólni, könyörögni szeretett volna, hogy ne bántsa, ne ölje meg, de sirni sem tudott. Ugy feküdt mozdulatlanul a földön a férfi előtt, ki még mindig viaskodott

magával, hogy szét ne tapossa a lábával, mint valami utálatos férget.

Tulajdonképpen az mentette meg, hogy olyan mozdulatlan, olyan hangtalan volt a rémülettől. Ha védekezni, kiabálni próbál, talán nem kerül ki élve a szobából. Így valamiképpen Litvay erőt birt magán venni. Végigsimitotta homlokát, mintha rossz álomból ébredt volna és mikor látta, hogy a leány még mindig mozdulatlanul, szinte megüvegesedett szemmel fekszik a földön, lehajolt érte és hirtelen fölemelte, oly gyorsan és könnyedén, mintha pólyás, kis babalenne. A leány nagyot sóhajtott, fejéhez kapott, azon a helyen, hol az asztal lábába ütötte. A dus, fekete haj közül lassan, cseppekben szivárgott alá a vér. Litvay egy székbe ültette a leányt és annak nyugtalan, ideges mozdulatát látva, durván rárivallt:

— Ott maradj! Ne merj fölállni!

Dehogy mert, egész testében borzongva, félve huzta meg magát. Litvay a fejét akarta megnézni, de Klára annyira reszketett, hogy fogainak összeütődését is lehetett hallani, a férfi türelmetlenül rászólt:

— Maradj nyugton, csak a sebet akarom a fejedén megnézni . . . De ne reszkess már . . . Ugyan kérlek, hiszen nem

bánt senki, de meg kell néznem, nem történt-e valami nagyobb bajod?...

De annyira remegett, fakó arcán annyira ott ült a halálfélelem, hogy Litvay valamivel szelidebb hangon szólt hozzá:

— Kérlek, legyen eszed! Még egyszer mondom, szavamra mondom, hogy nem lesz semmi bajod, ha szépen, engedelmesen viseled magadat . . . Az egész csak rövid idő, pár hét múlva ugyanis a magad aszszonya leszel és kölesönösen megszabadulunk egymástól . . . most pedig meg akarom nézni, nem sérültél-e meg nagyon?

Gyorsan félrehárította a dus, fekete haját, mikor látta, hogy csak jelentéktelen horzsolás az egész, újra eleresztette a leány fejét, kinek szeméből patakzott a könny, úgy, hogy boszusan, önmagában már restelkedve előbbi brutalitásáért, mondta:

— Hadd el, elég volt mára! Eredj szobádba, feküdj le és iparkodjunk minél kevésbbé terhelni egymást esküvőig.

A leány azonban kétségbeesetten ragadta meg a férfi kezét és könyörögni kezdett, oly alázatosan, oly remegve, hogy a férfi komolyan szánni kezdte:

— Én nem akarok . . . azaz nem bírok a Horváth felesége lenni . . . Mindent

inkább, csak ezt nem. Nem szeretem, soha sem szerettem... Én elmegyek innen, nem leszek terhére senkinek. Kérem, ne nézen így rám, ne haragudjék, nem azért mondtam ezt, hogy önt megharagítsam, csak hogy terhére ne legyek... Hiszen fiatal vagyok, dolgozni fogok és...

Litvay most már egész nyugodt hangon felelt:

— Hadd el, Klára, te most biztosan fölindulásodban beszélsz, azért úgy veszem, mintha semmit sem mondtál volna. Ha azonban nyugodt, józan állapotban ismételni fogod előttem mindazt, a mit most mondtál, akkor meghallgatlak. Annyit előre is mondhatok, hogy én nem foglak kényszeríteni a férjhezmenetelre soha senkihez, semmi körülmények közt. Esetleg eltiltanálak valakitől, ha látnám, hogy nem neked való, de akaratod ellenére senkihez sem adnálak. Ezt különben csak úgy általánosságban mondtam, mert azt hiszem, hogy ha reggelre kialszod magad, az egész dolog nem jut eszedbe többé. Horváth mindenképpen derék ember s neked csak azt kívánom, hogy iparkodjál hozzá illő feleség lenni. Azt azonban mindenesetre megjegyzem, hogy ez a ház neked otthonod, s míg férjhez nem mégy, itt maradsz, nekem kell

sorsodról gondoskodnom, mert ezt én vállaltam el magamra.

— Nem akarok önnek terhére lenni, — szólt a leány, zokogással küzködve.

— Hogy te mit akarsz, vagy mit nem? az rám nézve teljesen közömbös. Én már megmondtam a magamét és tovább e dologról hallani nem akarok. Most pedig elvezetlek szobádig, annyira fölizgattad magadat, hogy egyedül talán el sem bírál menni.

Megfogta kezét és úgy vezette, mint a kis gyermeket szokták, de csak egy pár lépést tudott vele merni. Az ajtó előtt a leány megtántorodott és ha Litvay karjába nem kapja, újra végigzuhan a földre. Litvay komolyan megijedt a halálra vált arctól és lefektette a leányt a pamlagra. Itt egy percre kinyitotta szemét, de oly merev, öntudatlan tekintet bámult az előtte álló férfira, hogy az gyorsan becsöngette a szobaleányt, maga pedig lőháton vágatott be a városba orvosért.

X.

Klára csöndesen fölnyitotta szemét és látta az ő fehér hálósobáját rendes butorzatával, bár egy kicsit rendetlenségben. Az ágy mellett levő szekrényen orvoságos üvegek, a mosdón vizes és száraz kendők, melyek alkalmasint fejéről kerülhettek le, mert úgy rémlett neki, hogy haja most is nedves. A kis asztalkán mindenféle apró, betegnek kedveskedésül szánt csemege. Látszott, hogy valaki hozzányult, aztán félredobta. Klára egy pillanatig eltűnődött, hogy ő volt-e az a valaki? Vajjon ő az a beteg, ki itt a fehér ágyban oly gyöngén és tehetetlenül fekszik? de még nem volt ereje a gondolkozásra. Jóleső, lusta

bágyadtsággal bocsátotta vissza fejét a fehér párnákra, aztán újra abba az apatikus mozdulatlanságba süllyedt, mely a nagy lázas betegség óta, már heteken át tart nála.

Egy negyedóra múlva azonban újra kinyitotta szemét. A fény, a világosság, az ébredő egészség, a megmozdult élet-erő ösztönözték erre. Oly erő volt ez ösztönzésben, hogy legyőzte a nagy betegségek után beálló veszedelmes lustaságot, fáradt közömbösséget s a világ legnagyobb baját, a magával való nem törődést. Hiába, a fiatal test élni akar és minden csöpp vérével tiltakozik a megsemmisülés ellen. Ez a tiltakozás erősebb a lélek beteges közömbösségénél, fásultságánál. Ingerli a beteget, ki kell nyitnia szemét, körül kell néznie, szenvedni is kell, hiszen a visszatérő élet is csak azzal kezdődik, a mivel a bucsuzni akaró megszűnt, éles, erős, intenzív fájdalommal.

Mit törődik ezzel a fiatal test. Ő élni akar mindenáron, óriás, titkos, belső erő-nél fogva. És nem engedi magát elpusztítani a közömbösség, apátia vagy szenvedés által. Neki élni kell, mert fiatal s mert joga van az élethez s az életnek joga van ő hozzá! A természet éppenség-

gel nem pazar és bőkezű, ilyen erős életvágyat, ilyen izzó temperamentumot nem enged csak úgy elpusztulni. Ennek ő ajándékozni akar sok mindent, mit a fiatal szívek boldogságnak hívnak. Alapjában véve azonban nincs nagyobb uzsorázs a természetnél, ajándékai csak jól befektetett tőkék, mint a hogy semmit sem tesz ingyen, mindent csak önmagáért. És mikor boldoggá teszi a fiatal szíveket, egymás karjaiba vezetve az egymásnak való párokat, uzsorás kamatot követel tőlük: új életet, egészséges, erős, hatalmas új dinasztíát, a faj, az imádott emberi faj gyarapítására. Keresztül gázolva az egyének kicsinyes, siralmas gyászán; képzelt vagy valódi betegségein, átható, biztos, szuverén tekintettel ügyel, hogy a faj érdekei soha esorbát ne szenvedjenek. S a milyen közömbösen hagyja elpusztulni a gyöngéket, az erőtlenekeket, a kiknek semmi hasznát nem veheti, éppen olyan őriző gonddal, féltékeny szeretettel vigyáz a kedves gyermekeire, a kiktől, tudja, várhat új, egészséges, ifju, szerelmes életet, a kiknek vére szerelemre, ép, erős lelkük boldogságra van teremtvé. Az ilyenekre nagyon is ügyel a fönséges zsarnok, a kit mi oly fájdalmas, benső ragaszkodással

szeretünk, a ki pedig folyton diadalmas, örök ifjúsággal a saját érdekeit követi és az egyének pusztulásán, siralmán, fájdalmán keresztül győzelmes, büszke, mámoros hangon hirdeti a faj örökkévalóságát, egészségét, tökéletesedését. Ő az, a szívtelenül mindent föláldozó, örök Erő, a Természet.

Klára valami rejtelmes, hatahmas benső kényszerűségnek engedve, kinyitotta a szemét. Most már világosabban látott, az érzékei tisztábban, élesebben, határozottabban működtek. Az ablaknál ott . . . ott . . . valaki áll, háttal fordulva neki és szembe a világosságnak, töltöget valamit esőppenként egy kanálba, nyilván orvosságot. De hát ki ez az asszony?

Klára félig könyökére emelkedve bámul az ablak felé. Egy pillanat múlva megfordul az ablaknál álló alak és Klára megismeri az öreg Molnárnét, Róza nénit.

Mosolyogni akar rá, de még nagyon rosszul sikerül kísérlete. Szeretne beszélni is, de valami lustaság vagy gyöngeség visszatartja. Pedig most már homályosan, zugó agygyal emlékezik arra, hogy ez a jó öreg asszony mindig ott ül-

hetett ágya mellett betegségében. Akkor is, mikor lázámaiban rémképekkel viaskodott, akkor is, mikor szörnyetegek kínozták. Kegyetlen, irgalmat nem ismerő kitartással, akkor is, mikor forró láván kellett neki sétálni s fejébe picike kis manók apró gombostűket szurkáltak. Föl-sziszszsen, egy percre újra érzi a kinokat, de aztán megnyugvással néz a jó aszszonyra, ez itt volt mellette, segített neki a rémeket üzni, az apró manókat is kergette, de nem birt velük, hiszen annyian voltak és mindegyik kezében volt egy picike színes fejű gombostű, azt mind az ő fejébe szurták. Mennyi fájdalom! No de el fog mulni, azért tölti kanálba a néni az orvosságot, biztosan azért . . .

Minden rendszer nélkül csapongott agya, de keze hálásan nyult Molnárné felé, az könnyes szemmel, de már mosolyogva simogatta a megsoványodott, vértelen, sárga kis kezét. Aztán föléje hajolt és megcsókolta homlokát. Klára hagyta magát szeretni, becéztetni, jól esett neki a simogatás, a csók, de csak úgy ösztönszerűleg, egyetlen érzése, gondolata sem volt még öntudatos.

Aztán némán, engedelmesen bevette az orvosságot és halkán, nagyon halkán azt mondta: köszönöm. Ez volt az első, ön-

tudatosan értelmes szó, a mit hónapok óta, hogy ez a szörnyű tifusz gyötri, tőle hallani lehetett. A jó öreg asszony olyan örömtelt arccal nézett rá, hogy még egyszer megpróbálta kimondani valamivel erősebben: köszönöm!

Aztán az ablak felé nézett. Milyen hideg, fehér világ van odakünt. Jól emlékezett, milyen szép zöld színben hagyott itt mindent s most elszomorította ez a gyászos, egyforma fehérség. A fák kopaszon, fehéren, dideregve álltak, mindenütt csak fehérség, hidegség, halál... Elfordította szemét az ablaktól. Szerette volna megkérdezni, hová tűnt el a sok szépség, szín, élet a földről? Egy örökkévalóság óta beteg már ő? Vagy most egy más csillagzatra jutott, mely ilyen fagyos, hideg és élettelen mindig?

Az ajtón kopogtatás hallatszott. Klára egy önkéntelen, gyors mozdulattal nyakáig húzta a kék selyempaplant, Molnárné azonban megnyugtatólag mondta:

— Ne nyugtalankodjék! Csak az orvos lehet vagy Litvay.

A leány arca lassan rózsapirosra gyult ki. Nem felelt semmit, csak hálóköntő-sének ujját gombolta be végig és megnézte, hogy a nyaka is be van-e kapcsolva álláig. Így aztán állig és csuklóig

begombolkozva, csak az arca látszott, meg a lefogyott, gyöngé, vértelen kis keze.

A kopogtatás után csakugyan Litvay jött be. Klára nem emelte föl szemét, de azért megismerte lépteit. Teljesen apatikus volt minden iránt, de most egyszerre, mintegy villámfénynél előtte áll az esti jelenet, a mely betegségét megelőzte. Még nem alkot véleményt róla, nem mond bírálatot sem maga, sem a férfi fölött, csak szégyenkezést érez, erős intenzív szégyenkezést és nem bírja szemét fölvetni, csak a Molnárné hangját hallja:

— Tudja, hogy Klára egészen jobban van. Semmi láza sincs, azt hiszem most már csak napok kérdése a teljes föl-épülés.

Még azt is érzi, hogy a férfi odalép ágyához, megfogja kezét, egy pár percig a csuklót fogja, mintha az érverését akarná megfigyelni. A leány közben föl-fedezi, hogy az asztalon álló kis velencei tükör éppen szemben áll vele, s így ha nem is veti föl szemét, jól lát mindent. Látja, hogy a láz teljesen fölemésztette, nincs rajta semmi szép, az arca lefogyott, s szája nagyobb lett, az orra megnyult, a szeme alatt levő nagy kék

karikák eltorzítják arcát. És a haja? Csak most veszi észre. Hová lett az ő legfőbb ékessége, legnagyobb büszkesége, a dus, selymes, hullámos, fekete haj.

Elborította szemét a könny; aztán hallotta a férfi lágy, megindult hangját:

— Klára...

Egy kicsit megrázkódik, de szeme még mindig ott révedez és vizsgálhatja a megesunyult, tönkrement, beteg leányt.

— Klárika, nézz rám egy kicsit, ha nem esik nehezedre...

A leány fölbámul az ágyra hajló férfira. Az a szép, erős, barna, férfias arc olyan szeliden, olyan szánsalommal néz rá. Milyen erős, hatalmas, szép ember, gondolja magában és én...

Aztán a nélkül, hogy gondolkoznék, ki is mondja:

— Ön nem változott semmit, de én csunya lettem.

Erre a panaszos hangra a férfi mosolyogni kezd, aztán széket huz magának az ágy mellé:

— Hát így vagyunk! Nos, Klárika, Róza néninek igaza van, te már teljesen egészséges vagy, mert kacérkodni is kezdesz. Ez különben nem szép tőled, de hiába, a kis leányok mind ilyenek és még haragudni sem lehet rájuk, mert

tudja Isten, baj volna, ha nem volnának ilyenek.

— Nagyon esunya vagyok, — mondta újra, valami különös, fásult kétségbeeséssel a leány.

— Mert bőkot akarsz provokálni, azért sem mondok semmit. De hát kinek is akarsz te olyan nagyon tetszeni? A vőlegényed majd meg fogja mondani, hogy neki elég szép vagy, ha így halad a javulás, pár nap múlva fölkereshet.

— A vőlegényem? — ismétli a leány mintegy öntudatlanul. Aztán egyszerre megleli a fonalat, melyet annyira és oly hiába keresett betegsége alatt. Most már visszazökken a való életbe. Ha lázálmáiból egy percre magához tért, mindig kereste-kereste, a mit most végre megtalált: hogy kerültem én ide, ki vagyok én? Meddig kell itt maradnom, mi lesz velem azután? Most egyszerre itt volt a józan, reális életben, eszébe jutott minden... Hogy eljegyezte magát egy férfival, ki idegen lelkéhez, hogy amaz este mit mondott ő ennek a másik férfinak és az mit tett vele... Eddig beteg volt, öntudatlan, nem kellett cselekedni, de most, tenni kell valamit... Visszavenni attól a férfitől szavát és elmenni ennek a másik férfinak házából, de hová,

merre? Ilyen gyöngén, betegen . . . Pedig meg kell lenni minden áron . . . Szegény, megkínzott agya nem bírta el a nehéz kérdéseket, egy nagyot sóhajtott és újra elvesztette eszméletét.

XI.

— Ha beszélni akarsz vele, — folytatta Litvay, — természetesen jogod van hozzá. De nem hiszem, hogy eredménnyel járna. Betegsége veszedelmes visszaesését is annak az izgatottságnak tulajdoníthatjuk, hogy nevedet fölemlítettem előtte. Magam sem gondoltam, hogy komolyan veszi a szakítást, de hát úgy van. Képzelheted, mennyire bánt engem a dolog. Nem ismerek embert, kinek kezébe szívesebben tettem volna le gyámleányom sorsát, de nem áltatlak hiu reményekkel. Klára hallani sem akar a férjhezmenésről, míg betegsége tartott, reméltük, hogy ez is csak amolyan kóros állapot, de most egészséges, józan fővel

mondja, hogy nem akar férjhezmenni. Próbálj rá hatni szerelmeddel, én a magam részéről nem remélek semmit. Végre is férfi vagy, nézz szembe a jövővel bátran. Én a leányt — bármint óhajtánám is ezt a házasságot — kényszeríteni nem tudom és nem is akarom.

Horváth elgondolkozva nézett maga elé.

— Mindenesetre beszélnem kell vele. Klára már egészséges és nem kell félteni az izgalomtól. Rajta leszek különben, hogy mentül simábban, gyöngédebben végezzem el a dolgot. Ha csakugyan nem akar rólam többet tudni, én félreállok utjából. De nem lennék férfi, ha ezt saját ajkáról nem akarnám hallani határozottan.

— Helyes! Ehhez jogod van, — mondá Litvay, — én pedig megyek megkérni Molnárnét, hogy jelentse be látogatásodat, tudod, ő tud legjobban Klarával beszélni.

Pár pere múlva Litvay visszajött:

— Sokkal simábban ment a dolog, mint hittem. Molnárné előadta Klárának kérésedet és Klára habozás nélkül beleegyezett abba, hogy elfogad. Talán mégis... hátha...

Horváth kedvetlenül intett kezével:

— Én pedig jobban szerettem volna, ha habozik, ha el akar kerülni, ez a gyors elhatározás azt mutatja, hogy nagyon is biztosnak érzi magát szándékában.

Mig a hosszú, nagy termeken végigmentek, Horváth azon gondolkozott, hogy soha még férfi az övénél különösebb helyzetben nem volt. Szerelmet meggy könyörögni ehhez a leányhoz, holott nem tudja biztosan, szereti ő ezt a leányt, vagy sem? Soha sem volt tisztában azzal, hogy a leány iránt érzett szerelmében mennyi a rokonszenv, mennyi a barátság és mennyi a szerelem? Most a legkevésbé. Elképzelte magát, mint a Klára férjét és nem érzett boldogságot, elképzelte a leányt, mint a más feleségét és közömbös maradt. De azért ment előre. Ugy érezte, kötelessége menni, hogy nem hagyhatja a leányt el ebben a helyzetben, hogy önmagának tartozik azzal, a mit tesz, a végsőig ragaszkodni adott szavához. Ki tudja, hátha Klára csak büszkeségből, meggondolatlan haragból utasítja el? Látnia kell, beszélni kell vele, hogyha a leány szívében csak egy kis helye is van még. kötelessége helyt állni, éppen azért, mert a leány, kit gazdagon, ragyogó állapotban kért meg, most szegény és beteg.

A hogy kopogtatás után kinyitotta az ajtót, mégis megdobbant a szive. Hiába, a legártatlanabb szerelemnek is vannak érzéki emlékei, melyek még akkor is élnek az emberben, mikor a szív már teljesen közömbös. Egy-egy lopva váltott csók emléke, egy-egy titkos kézzsoritás, oly sokáig édesen borzongatja az idegszálakat. Fáj leírnom azt a brutalitást, de mintha a testi emlékek erősebbek volnának, minden másnál. S évek múlva, mikor a lélek már teljesen begyógyult s a szív nyugodt lett, még érezni az elcsattant csókok izzó nyomát, álmatlan éjszakákon kigyul az arc azok helyén. Az édes inger és veszedelem, mely ott rejlik a legártatlanabb fizikai érintkezésben is, nem hagyja pihenni az idegeket, még akkor sem, ha a szív és lélek már teljesen nyugodt és egészséges.

Horváth is nagy belső izgatottsággal nyitotta ki az ajtót. Klára ott ült egy karosszékekben és a fiatal ember az első pillanatban észrevette, hogy a leány megesunyult. Különös, hideg borzongás futott rajta végig, a hogy ezt a sovány, beteg gyermeket meglátta. Nem is úgy nézett rá, mint asszonyra szokott a férfi, de a mint szive meghidegedett, akként nőtt lelkében a szájalom és részvét és

majdnem köny borította el szemét, mikor Klára megszólalt:

— Ön beszélni akar velem. Üljön le kérem és mindenekelőtt bocsásson meg nekem, ha fájdalmat okoztam volna önnek.

Horváth csak hallgatta a leányt, szemrehányásra, ideges kitörésre, beteges igazságtalanságra volt elkészülve és minderre készen tartotta feleletét, de ez a szelíd, türelmes, bánatos hang meglepte és némán bámult az előtte ülő leány halvány, beesett arcára.

— Pedig szerettem valaha, — mondta magában, valami konok makacssággal, mintegy visszavarázsolni akarván azt, ami elmúlt s kereste a leány arcán a szépséget, az ifjúságot, az üdeséget, mely elbájolta. Nem látott egyebet, csak egy beteges, sovány leányt és olyan szánalmat keltett lelkében, hogy szerette volna megsíratni.

Klára tovább beszélt halk, nyugodt hangon:

— Szeretem, hogy eljött. Így legalább békén, barátságosan válhatunk el, kezet szorítva, mint igaz, jó barátokhoz illik. Mert igazán nem akarom, hogy rossz, haragos érzéssel távozzék tőlem.

A fiatal ember gyöngéden megfogta az

elsóványodott kis kezét és úgy kérdezte:

— Hát megmásíthatatlan szándéka a válás? Nem szeret, Klára?

A leány csöndesen megrázta a fejét:

— Ön sem szeret engem, ne ámitsuk egymást... Most már úgy látom, soha sem szeretttünk, ezt különben nem állítom határozottan, az ilyesmiben soha sem biztos az ember...

— Én még mindig reméltem, — szólt Horváth ajkához vonva a kis kezét, — de most, az ön hangja után, alig bírok szólni...

— Ne is szóljon, — a leány gyöngéden, de határozottan visszahuzta kezét, — hadd mondjam én el a dolgot. Talán mint leánynak, az enyémmek kell lenni az utolsó szónak. — Mi úgy gondoltuk, hogy szeretjük egymást. Nem egymást ámitottuk, csak saját magunkat. Most rájöttünk a tévedésre, rájöttünk, mielőtt az még végzetes, jóvátehető, bevégzett szerencsétlenség lett volna. Ezért csak áldanunk kell a jó Istent... Engem súlyos katasztrófa ért mindenképpen...

— Éppen ezért nem szabad elhagynom, — szólt közbe hevesen a fiatal ember.

— Hagyja, kedves Sándor, ennek meg

kell lenni. Én nekem magamban, egyedül kell e katasztrófa konzekvenciáit viselni. Ön semmiképpen sem segíthet nekem. Azaz igen, ha megtart jóindulataiban, ha megbékülve a multtal és elfeledve mindazt, a mi történt, azzal az őszinte baráti érzéssel gondol rám, melyből történetünk kiindult. Ez nekem nagyon megkönnyíti a helyzet elviselését. Akarja?

— Ha parancsolja, igen. Önért mindenre kész vagyok, még lemondani is önről. Ha szívem szerint beszélhetnék, mást kellene önnek mondanom.

— Nem, nem — mondta a leány különös, heves fölindulással — a hazugság nem méltó hozzánk, még ha szánalomból, kegyelethől történik is.

— Hát hallgatok, mert parancsolja, — mondta a fiatal ember szívszorongással. Mindenesetre nagy megnyugvásomra szolgál, hogy a sorsa ilyen ember kezében lesz, mint gyámja, Litvay. Ő nem fogja önt elhagyni, ő morális kötelességének tartja az önről való gondoskodást. Ő boldognak akarja önt látni, hogy kívánsága teljesüljön, még saját boldogtalanságomnak árán is kívánom. Nem beszélek többet erről, mert nem akarja hallani, látom. Csak annyit: én nem

bucsuzom kegyedtől. Én nem akarok öntől végleg elválni. Gondolni fogok magára azzal a fájó gyönyörűséggel, mellyel elmúlt szép dolgokra emlékezik az ember. Tekintsen engem olyan embernek, a kit ön örökre lekötölezett magának, a ki bármely körülmények közt csak inté-sére, rendelkezésére vár. Én a viszontlátás reményében mondok önnek bucsut Klára.

A leány szeme tele lett könnyvel:

— Ön nagyon jó, és én nem is tudom, mit mondjak önnek . . .

— Ha most nincs mondanivalója, hát ne erőltesse magát. Engedje még egyszer ismételnem, akár baráti szolgálatomat akarná igénybe venni, akár más gondolatra jönne, jövőjét illetőleg, engem mindig készen talál.

— Köszönöm — mondta Klára halkán — és bármi történnék is velem, mindig életem nagy nyereségének tartom, hogy önt barátomul tudom.

Egy pár pillanatig mereven néztek egymás szeme közé s míg lelkük telve volt gyöngédséggel egymás iránt, szívük oly távol, oly nagy messzeségben állt egymástól.

Mind a kettő érezte a nagy pillanatok világosságával, hogy minden szép szó,

igaz részvét, őszinte gyöngédség ellenére is, két idegen ember áll itt már egymással szemben, kiknek voltaképpen semmi közük egymáshoz. Oh a sok szép frázis a platonikus érzésekről, az ideális barátságról! fiatal férfi és nő között csak egy viszony lehetséges, melynek bázisa a szerelem. Minden más hazugság vagy önámítás, ideig-óráig ringathatjuk magunkat a csalfa illúziókban, de a vas-konzekvenciájú természet kiméletlen brutalitással tépi szét ez érzelgős szálakat. Nem engedi a szív melegségét, a lélek erejét meddő érzésekre pazaroltatni, szüksége van arra a teljes erejében, osztatlan egészében, a diadalmas, hódító, fönséges szerelemnek.

XII.

Litvay korán reggel érkezett meg. A fővárosban töltött pár hetet, most megint kettőzött erővel látott munkájához. Mint lelkiismeretes ember állandóan el volt foglalva nagy birtokának kezelésével, most is, hogy hazajött, jószágigazgatója megfogta és meglehetősen kellemtelen ügyekről kezdett referálni. Csupa baj, csupa boszuság mindenütt, Litvay ideges türelmetlenkedéssel hallgatta a sopánkodást:

— Érdekes, hogy ki sem huzhatja a lábát az ember ebből az istenverte fészekből, mindjárt baj van.

Ebben a pillanatban lépett be Molnárné és Litvay elébe sietett.

— Bocsásson meg, kedves Róza néni, hogy még nem is üdvözölhettem. Ön valóban megszégyenít jóságával, mikor fölkeres engem. Láthatja, hogy nem teljesen engem illet a mulasztás vádja, hogy megérkezésem után rögtön igába fogtak. A rabszolgákat pedig csak sajnálni kell, de rájuk haragudni semmi körülmények közt sem szabad.

— Sőt ellenkezőleg, — szól közbe Molnárné, mikor az igazgató elment, — én akartam elnézést kérni, hogy rögtön érkezésekor háborgattam, de Klára egy kérését szeretném tudomására hozni.

Lítvay összehuzta szemöldökét:

— Nem tud Klára beszélni, ha kívánni valója van? Ennyit joggal elvárhatok tőle.

— Kérem, ne legyen a szegény gyermekhez olyan szigorú.

— Kedves néni, legyen szíves helyet foglalni, aztán tisztázzuk a helyzetet. Lehet, hogy rossz szívem van, de én sehogyan sem bírom Klára iránt ezt a megható részvétet érezni. Mig beteg volt, természetesen ráhagytam minden szeszélyét, kívánságát, jobban mondva nem törődtem vele, de most már egész olyan erős és egészséges, mint ön, vagy én.

Nincs sem oka, sem joga a gyöngék és szenvedők zsarnokságával élni. Helyzetét sem látom olyan szánandónak, mint ön, s ha már részvéttel akarom magamat terhelni, akkor bizony azt másfelé fordítom. Röviden csak annyit akarok mondani, hogy bár ez a kisasszony nekem fölötte ellenszenves, én minden erőmmel azon leszek, hogy érzelmeimet elrejtsem s azoktól függetlenül cselekedjem az ő javára. Viszont azonban nem vagyok hajlandó sem érzélségből, sem gyöngeségből a legesekélyebb dolgot is eltűrni, mely nekem kellemetlen. Megkövetelem tőle, hogy a mennyiben én igyekszem sorsát biztosítani és életét — ha kellemessé nem is tudom, de legalább elviselhetővé tenni, annyiban kötelessége neki is, hogy rendes, uri leány módjára viselkedjék velem szemben, hogy megadja nekem — ha érzésben nem bírja — legalább szóval azt a becslést, melyet én joggal követelhetek tőle.

Molnárné szinte könnyörögve mondta:

— Miért ez a fölindulás? Hiszen Klára nem akart egyebet, mint hogy kérjem meg önt, elfogadná-e egy negyedórára, beszélni szeretne önnel?

— Oh, ez meg már tulságosan nagy

respektus, — és Litvay boszusan neve-
tett — én nem adok audienciát. Klára
jöhet, a mikor neki tetszik, ha olyan
fontos és halaszthatatlan mondanivalója
van, akár most rögtön.

— És mégis, nagyon kérem, legyen
kiméletes iránta.

— No ne féljen semmit! Hiszen vég-
tére is talán nem vagyok kannibál? S
talán illendőbb volna, ha én látogatnám
meg Klárát, nem gondolja?

— Majd megmondom neki üzenetét.
Mindenesetre nagyon köszönöm, hogy
ilyen jó és kiméletes hozzá.

— Kedves Róza néni, a ki magát
hallja, bizvást azt hiszi, hogy én min-
den reggel szórakozásból egy-két fiatal
leányt tépek össze, de hát ne szégyenit-
sen meg ennyire és ne reszkessen Klára
miatt ilyen nagyon.

Mosolyogva szoritottak kezét, de Mol-
nárné szemében azért eltitkolhatatlan
aggodalom látszott.

Pár perc múlva kopogtattak, Litvay
csak kiáltotta, hogy szabad, de meg sem
mozdult íróasztalától, hol éppen egy
nagy francia lapba volt temetkezve. Biz-
tosra vette, hogy a szobaleány Klára
üzenetével.

Az ajtónyílás után fölpillantott ujságjából és meglepetéssel ment Klára elé:

— Hát csakugyan eljöttél? Kár volt fáradnod. Megüzentem Róza nénivel, hogy szívesen fölkereslek, ha beszélni valód van velem.

A leány sápadtan, mozdulatlanul állt helyén és Litvay meglepetten nézte, pár hét óta nem látta a leányt, akkor bár már egészséges, de még mindig igen gyöngye volt. A mellett a nagy betegség irtózatossá pusztítást vitt véghez rajta, arca megnyúlt, színét vesztette, termete roppant sovány lett, járása bizonytalan, tekintete vagy nagyon is merev, vagy pedig révedező. Litvay a betegség előtt szívesen elismerte Kláráról, hogy ha nem is szépség, de mindenestre csinos leány, a betegség után valóssággal leverte ez a pusztulás, szomoruan konstátálta, hogy Klára határozottan csunya lett. Most, most egy pillanatig mozdulatlanul állt helyén s úgy nézett a leányra, mintha egy idegen, teljesen ismeretlen hölgy állna vele szemben. Aztán megcsóválta fejét, soha sem hitte volna, hogy valaké pár hét alatt ilyen nagy változáson menjen keresztül.

A mit legelőbb konstátált Klárán, az

volt, hogy a leány megnőtt. Eddigi nyulánk alakja most már határozottan impozáns lett. Szélesebb vállban és talán derékban is, nem volt már olyan légies és törékeny, mely sajátságos, különös bájt adott neki, egy kicsit mintha megasszonyosodott volna. Termetének finom körvonalai határozott alakot öltöttek. Az arca most is halovány, de nem betegesen, ez az ő eredeti arcboré- nek a sajátsága, a szeme még sötétebb és ragyogóbb, mint azelőtt és a haja, mely elül már dusan nőtt újra, nem az az éjsötét színű haj, a milyen a régi volt, hanem valami, különös aranyosan barna színű, mikor rásüt a nap, csillog minden szála. Litvay le nem tudta venni szemét a leányról. Szébb lett? Nem lehet határozottan mondani, de hogy más lett, az bizonyos.

Klárán elegáns utcai ruha volt, a hideg, de azért napfényes februáriusi naphoz alkalmazva. Sötét posztó, prémmel az alján és a nyaka körül. Litvay udvariasan huzott egy karosszéket és meg- kínálta vele gyámleányát.

Klára azonban nem fogadta el a széket, hanem gyorsan beszélni kezdett:

— Köszönöm szivességét, de csak kevés mondani valóm lesz.

Ugy érezte, hogy fojtogatja a levegő ebben a szobában, hol minden arra a szegycinteljes estére emlékeztette, mely betegségét megelőzte. A hogy a férfi itt állt előtte nyugodt udvariassággal, figyelemmel hallgatva rá, eszébe jutott, milyen rettenetes volt arra akkor... Nagy, intenzív, benső szegycintkezés fogta el és egy kicsit összeborzadt. Aztán csak egy gondolata volt, elmondani mindent minél gyorsabban és menekülni innen minél előbb.

Kárba vészett az a szép, okos, böles, előre meggondolt, higgadt bevezetés, melyet magában ez alkalomra készített és így kezdte gyorsan:

— Bucsuzni jöttem.

A férfi álmélkodva nézett végig a leányon:

— Te bucsuzni? Kitől?

— Az ön házatól, öntől. És kérem, — itt egy kicsit meglágyult hangja, — ne engedje, hogy e pillanatban a multak keserősége elfogja. Én szívből megbántam, ha vétettem ön ellen valamit és szeretném, ha harag nélkül távozhatnék innen.

Litvay egy pillanatig bámulva hallgatott, aztán úgy látszik, megértette a

leányt, mert gunyos kíváncsisággal kérdezte:

— Ugy? És szabad tudnom, mi ennek a különös, megható búcsuzkodásnak az oka?

Klára érezte, hogy mint fut föl a vér arcába a férfi hideg tekintete alatt. Hiszen ő azzal az elhatározással lépett be a szobába, hogy higgadt, nyugodt, sőt tőle telhetőleg, barátságos lesz. Legalább látszólag barátságosan válik meg a háztól, melyben úgy érezte, nem élhet tovább, még most is nyugodt akart maradni:

— Én távozni akarok innen. Nem lehetek tovább az ön házában. Szeretném, ha békében, barátságosan válhatnánk el, de ha nem akarja, nekem ugyis mindegy.

Litvay elkacagta magát.

— Ah, hiszen ez roppant érdekes! Tehát te el akarsz menni házamból most mindjárt? És csakugyan neki indulni a világnak? És eredeti a hang is, melyen te velem beszélsz: én a k a r o k, miért nem használsz a szuverén többest, ez sokkal stilszerűbb volna?

Klára érezte, hogy percről-perere vesztí önuralmát:

— Ön gunyolódik velem?

— És te elég intelligens vagy ezt észrevenni?

— Én nem törődöm az ön gunyjával, — szolt Klára szikrázó szemmel. — Az én utam már meg van szabva. Én nem maradhatok egy napig sem többé házában. A délutáni gyorsvonattal utazom Pestre és ezennel fölmentem önt a további teher alól, hogy rólam gondoskodják.

— No, de csak így elbocsátani, mondhatnám, elesapni valakit, mint kegyed engem! Miért nem tudatja velem legfelsőbb elismeréséért, miért nem biztosít változatlan kegyelméről. Ennyit talán megérdemlek fenségedtől? Egyébként — folytatta száraz, rideg hangon — nem gondolkoztál azon, hogy én majd miképpen találok vélekedni erről a te érdekes kirándulásodról?

— Nem, — felelt Klára égő arccal, — nem gondolkoztam, mert az ön véleménye engem abszolúte nem érdekel.

— Végtelenül sajnálom, ha untatni foglak, de mégis tudomásodra kell hoznom. A te föltétlen szuverén akaratoddal szemben az én szerény tanácsom ez: eredj vissza a szobádba; öltözz át vala-

mivel kényelmesebb háziruhába, én pedig megteszem neked azt a szivességet, hogy meg nem történtnek veszem ezt a beszélgetést.

Klárával ekkor már forgott a világ:

— És ha nem fogadom meg tanácsát?

— Akkor kénytelen leszek parancs alakjában ismételni előtted.

— Ön azt hiszi, megtilthatja nekem az utazást?

— Nem hiszem, hanem biztosan tudom.

— Nos, hát, — kiáltott a leány magánkivül, — tudja meg, ha csak be nem esuk és éjjel-nappal nem őriztet valakivel...

Litvay pedig teljes nyugalommal felelt, egyetlen fegyvere még mindig a hidedeg guny volt, mely mindennél jobban sértette a leányt.

— Kérlek, a módozatokat csak hagyd rám, elég leleményes vagyok magamban is.

— El fogok szökni, — és már kitörő zokogással küzködött.

— Éppen erre akartalak jóakarattal figyelmeztetni. Ne tedd meg, kérlek, csak magadnak csinálnál kellemetlenséget

vele. Azóta az este óta, melyben elég örült voltál engem megbántani, mely bántalom kevésbe mult, hogy halálotat nem okozta, — sokat gondolkoztam e dolgon. Mindent összevéve, ugy látom, hogy én voltam a hibás. Meg akartalak ölni egy sértésért, melyet ugy éreztem, lehetetlen embertől elviselnem. Aztán jutott eszembe, hogy ostoba voltam, nem kellett volna olyan tragikusan vennem a dolgot. A halál öntudatos embereknek való büntetés, a kik végre is számolni tudnak cselekedeteikről. Abban volt a hibám, hogy én téged felnőt, komoly emberszámba vettelek, pedig a makacs, rossz, engedetlen gyermekek megtörésére egészen más módozatok vannak és ezen-tul ezekkel fogok élni...

A lánynak még a szívdobogása is megállt e pillanatban:

— Mivel fenyeget engem?

— Én nem fenyegetlek semmivel, még szemrehányást is csak magamnak tesz-
szek. Mikor kivettelek az intézetből, iendes számítás szerint azt mondtam: ez egy tizenennyolc éves urilány és én ehhez szabtam viselkedésemet. Mikor azt az örültséget a szemembe vágta, akkor is komoly embernek vettelek és az volt a

baj. De most már tisztában vagyok mindennel. Ne félj, nem fenyeget semmi komoly veszedelem, mondhatsz vagy tehetsz bármit, én annyiba veszem, mintha egy rossz, engedetlen, makaes gyermek mondaná. Mely gyermeknek nevelése azonban, fájdalom, rám van bízva. Nos, hát én kérlelhetetlen szigorúsággal fogok eljárni tisztemben, hogy félreértés ne legyen köztünk, ezennel kijelentem, hogy ha parancsaim, rendeleteim ellen mersz cselekedni, akkor...

Elhallgatott, mert bár a hangja nem emelkedett, arcának színe nem változott, de belül lázas izgatottság fojtogatta.

— Akkor?... — szólt Klára fölemelve hangját. — Miért nem folytatja?

— Azt hittem, kitalálsz magadtól is, mi következik. Bármilyen ostobaságot követsz el, annak az esti jelenetnek ismételésétől nem kell félned. Ellenben a legcsekélyebb engedetlenség vagy makaeskodás után meg foglak verni, mint egy rossz gyereket. Hogy pedig ne üres fenyegetésnek vedd, a mit mondtam, hát erre becsületszavamat kötöm le neked.

Klára kétségbeesett, göresös zokogásra fakadt, sirásában éppen annyi volt

a düh, mint a fájdalom. A megaláztatás oly rettenetes volt, hogy szólni, felelni sem birt. De mit is mondhatott volna. Litvay arcán látszott, hogy a mit mit mondott, nagyon meggondolta, úgyszólván előzetes programja volt. A leány kétségbeesett zokogása azonban mintha hatott volna rá, mert valamivel szelidebben folytatta:

— Kérlek, rajtad áll, hogy a kellemetlenségtől megkíméld magadat és engemet is. őszintén szólva, nem szívesen vagyok brutális és ne hidd, hogy nekem gyönyörűségem telik az ilyesmiben. Szívesen vettem volna, ha mindezt el sem kellett volna mondanom. De most már hadd abba a sirást, én ígérem, hogy a míg határozott roszakaratot nem látok, elnéző és béketűrő leszek. Még ez sem elég?

Klára zokogásával küzködve kérdezte:

— Miért kényszerít házában maradnom, miért nem bocsát utamra?

— Hátha éppen kíváncsi vagy, megmondom, — felelt Litvay nyugodtan — tisztán a kötelesség kényszerít erre. Te neked itt kell maradnod, mert nincs más otthonod sehol, mert sorsodról való gondoskodást én vállaltam magamra, mert

fiatal leányok nem szoktak csak így elegáns téli kosztümben nekiindulni a világnak.

— Én dolgozni akarok, — szólt a leány gyöngye hangon, mert úgy érezte, hogy perceről-percre vesztí energiáját.

— Ez igen dicséretreméltó, jeles szándék, — és Litvay még mosolyogni is kezdett — de némi nehézségekbe ütközik a végrehajtása és nem tudom, 18 éves leányok meg tudnak-e ezekkel a nehézségekkel küzdeni? De hát később még erről többet beszélhetünk, mára ez, azt hiszem, teljesen elég volt. Engedd meg, hogy most bucsut mondjak, még nagyon sok dolgom van délig.

Kalapja után nyult és egész elfogulatlanul köszönt:

— A viszontlátásra ebédnél! Remélem, az étvágyunkat nem rontotta meg az a sok ostobaság. Nem akarsz kezet adni, Klára?

A leány egész lelkében meg volt alázva, félve, habozva kinyújtotta kezét, de rögtön utána is tette:

— Nekem nincs akaratom. Ön megtiltotta, hogy ellenkezni merjek, kezet nyujtok, mert megparancsolta.

Litvay hátrált egy lépést.

— Bocsánat, most már nem kell. Az engedelmességet nem ilyen dolgokra értettem. Barátsággra, bizalomra, nyájaságra nem foglak kényszeríteni. A miben konzekvens szigorúsággal akarok eljárni, az egészen más dolog. Ezt sem azért teszem, hogy gyötörjelek, vagy megalázzalak, hanem, mert szilárd meggyőződés, hogy ez neked javadra válik. Nem akarok jobbnak látszani, mint a milyen vagyok és nyíltan megmondom, hogy erre nem a jószág, nem a szeretet vezet, hanem tisztán a rideg kötelességérzet. Egyébként Isten veled! Itt maradsz, vagy velem jössz?

Klára göresösen fogódzott a szék támlájába:

— Ha megengedi, egy kicsit itt maradok, nagyon ki vagyok merülve.

— Látod, — szólt Litvay kedvetlenül, — minek csinálsz ilyen jeleneteket? Ül le legalább egy kicsit. Ideküldjem Róza nénit?

— Nem, kérem, egyedül szeretnék maradni és ön se tartóztassa magát miattam.

— Köszönöm a szeretetreméltó kiutasítást, de azt hiszem, neked csakugyan

magányra és csöndességre van szükséged. Tehát viszontlátásra!

Klára egyedül maradt a nagy dolgozó-szobában. Annyira össze volt törve, hogy még gondolkozni sem tudott, csak öntudatlanul roskadt egy karosszékbe, ebben az állapotban találta meg a szobaleány is, a ki ebédhez hívta. Inkább ösztön-szerű mozdulattal, mint tudatosan, Klára a tükör elé lépett és haját igazgatta, a szobaleány megkérdezte:

— Folytassam a pakkolást, a hogy reggel tetszett parancsolni?

— Nem. Rakja ki azt is, a mi be van esomagolva. Nem utazom.

Mikor az ebédlőhöz ért, oly nagy szivdobogás fogta el, hogy alig bírta ki-nyitni az ajtót. Vajjon mi lesz velem, — gondolta zugó agygyal, — ha Molnárné előtt is így beszél velem. Hogy birom el majd a megaláztatást, vajjon elmondta-e Molnárnénak a reggeli beszélgetést? . . .

Kábultan nézett körül, csak úgy homályosan látta, hogy Litvay az ablaknál áll, míg Molnárné örömtelt meglepetéssel siet feléje:

— No, Klárika, maga is eredeti kis leány. Éppen most kérdeztem Belától, hogymi volt az a fontos ügy, melyben ha-

ladéktalanul beszélni akart reggel? Már is a tavaszi ruhák gondja bántja? És még milyen komoly arccal kért föl engem, hogy járjak közbe, hogy Bélával most rögtön beszélhessen. Nem tagadom, egy kicsit izgatott voltam, nem sejtve, milyen fontos dolog kényszeritheti erre, most látom, hogy maga, enyhén szólva, becsapott kissé engem.

Klára kábultan hallgatta Molnárné beszédét. Egy pillanatig tiltakozni is akart, hogy nem igaz, nem erről beszéltek! Litvay lovagias hazugsága mindenél jobban bántotta. Már szólni akart, hogy az igazság kimondásával megsemmisítse a férfi nagylelkűségét, de a mint merészen fölvetette fejét, tekintete Litvay pillantásával találkozott és főkán akadt a szó.

— Igen, —szólt Litvay tréfás hangon, de tekintete még mindig komolyan függött a leány arcán, — Róza néni kissé csudálkozott hiuságodon, én azonban igen természetesnek találtam. A mi pedig a dolog további elintézését illeti, rendelj mindent, a mit szépnek, kedvesnek, szükségesnek tartasz a magad számára, a számlákat majd átveszi Róza néni, én csak azt kívánom megjegyezni, hogy ilyesemben ne vonj el magadtól semmit,

mert ezzel határozottan nekem csinálnál kellemetlenséget.

Klára némán lehajtotta fejét, a mit lehetett köszönetnek is venni, ha éppen valaki úgy akarta, de Molnárné arca elkomorult, ő keveselt ennyi jóságért oly hideg köszönetet.

Az asztalnál Molnárné és Litvay vitték a szót, Klára terítékére szögezett szemmel hallgatott. Mindamellett érezte, hogy Litvay szeme gyakran keresi föl arcát. Szeretett volna rá visszanézni elszántan, makaeson, keményen, de nem mert. Csak arra rezzent föl, mikor Litvay megkérdezte:

— Hát Horváthéknak már visszaadták a vizitet?

— Bizony nem, — felelt Molnárné röstelkedéssel, — de hát magam nem akartam menni, Klárának pedig még nem volt kedve. Pedig komolyan meg fognak haragudni. Mióta Klára fölgyógyult, Horváthné már háromszor is volt itt Lizivel.

— Megbocsáthatatlan hanyagság, — boszankodott Litvay, — igazán nem kellene őket szándékosan sértegetni.

— Klára sokáig gyöngélkedett, — mentegetődzött Molnárné.

— De most már nem gyöngélkedik, sőt ellenkezőleg, soha sem volt ilyen szép,

mint ma. Itélje meg, Róza néni, hogy nincs-e igazam?

Klára arcát elfutotta a vér, a másik pilanatban tele lett a szeme könnyel s két karjára hajtva fejét, idegesen zokogni kezdett.

Molnárné ijedten ugrott föl helyéről, de Litvay előbb odaért, a leány érezte haján a férfi kezét, de érezte azt is, hogy meghal szégyenében, ha most szeme közé kell nézni ennek az embernek. Erővel leszoritotta fejét, de tudta, hogy a férfi, ha akarja, okvetetlenül föl fogja emelni, hát kérni kezdte:

— Ne bántson, kérem . . .

Litvay végigsimitotta kezével a leány haját, de nem erőszakolta többé. Róza néni valami cseppekért futott, melyek állítása szerint ilyen esetben föltétlenül hasznosak, a mint egyedül maradtak, a férfi beszélni kezdett, egy kicsit zavardottan, mint a ki nehezen talál szavakat.

— De Klára, emeld föl már a fejedet, Isten ugyse megijeszted az embert! Hogy lehet valaki ennyire ideges? Szeretném tudni, miért sírsz most? Mert azt mondtam, hogy szép vagy? Hát nézz a tükörbe, hogy hazudtam-e? Egyébként, ha neked jobban esik, visszavonok mindent, a mit mondtam.

— Nem . . . nem . . .

Ezt ugyan a leány nem a férfi szavára felelte, hanem mert újra föl akarta emelni fejét, de Litvay jobbnak látta tréfásan félreértést tettetni.

— Hát nem akarod, hogy visszavonjam? Helyes! Magam sem szívesen hazudnám. Nos, hát mit akarsz még, hiszen egy véleményen vagyunk mindaketten?

Klára megtörölte szemét és fölneézett, Litvay most már komolyan kérdezte:

— Csak nincs valami bajod? Komolyan rám ijesztettél.

— Meghalni szeretnék, — felelt a leány olyan komolyan és affektálás nélkül, hogy Litvaynak elszorult a szíve.

És megfogta a leány kis kezét, két erős keze közé szorította és úgy nézett komolyan, részvéttel a szemébe, aztán megkérdezte:

— De hát mi bánt olyan nagyon? Miért gyötröd magadat? Van valami kívánságod, tehetek érted valamit?

— Igen, — szólt Klára remegve, — ha elereszt házától.

Litvay megcsóválta fejét.

— Micsoda makaesség! Nos, beszéljünk higgadtan. Mi a terved, mit akarsz csinálni, ha elhagynád házat?

A leány az ébredő remény hálados-ságával felelt:

— Visszamennék az intézetbe, tanulnék, hogy lethessem a tanítónői vizsgát.

— Ez minden? — kérdezte Litvay és figyelmesen nézte a leány arcát.

Klára nem bírta kiállani a férfi átható tekintetét és lesütötte szemét, a mikor felelt.

— Aztán tanitanék és megkeresném a kenyeremet.

— Ugyan kériek, — szólt Litvay nevetve, — ne beszélj nekem kenyérkeresetről. Nem is tudom, miért hívják így a pénzszerzést, hiszen voltaképpen kenyérre költ az ember legkevesebbet és minden más kiadását mégis a kenyérre fogja. De nézzed, ha komolyan akarod, az intézetbe ugyan vissza nem eresztelek, hanem hozatok neked valakit, a ki elő fog készíteni a vizsgálatra. Jó?

Klára arca kigyult az örömtől, valami oly nagy boldogságot érzett, mely eddig ismeretlen volt előtte és szinte önkívületbe hozta. Hogy ő valaki lehe! Hogy a maga erejéből magának élhet! Elvesztettnek hitt élete célját találta meg e pillanatban, érzelmei mindig tulságosan nagyok, szenvedélyesek voltak, maga

sem tudta, mit tesz, mikor gyorsan lehajolt és megcsókolta a férfi kezét.

Csak akkor ijedt meg, mikor az hirtelen, majdnem brutálisan eltaszította magától és látta, hogy a férfi arca lángba borul, mintha valami nagy, sulyos megségyenítés érte volna. Klára szívére szorította kezét és úgy állt helyén csöndesen, alázatosan, Litvay pedig oly kimondhatatlan módon röstelte magát, hogy még szólni sem tudott hirtelenében.

Szerencsájukre Róza néni jött be. Sokáig kereste a csöppeket, de végre is előkerültek, most kisült, hogy Klárának már nincs is szüksége orvosságra. Molnárné egy percre meglepetve nézte a leányt, ilyen szépnek soha sem látta sem azelőtt, sem azután soha többé. Fehér, keskeny keze még mindig szívére volt szorítva, szeme kinos zavarban a földre szegezve. Litvay pár lépésnyire állt tőle, valami különös kifejezéssel arcán, mely félig harag, félig bocsánatkérés, félig részvét, félig nagy ijedelem volt, igazán nem tudta, mit szóljon, de Molnárné esodádkozó tekintetere mégis magához tért:

— Klára már jobban van, azt hiszem, egy kicsit ránk akart ijeszteni. Egyébként nem kell az ilyen dolgot nagyon ko-

molyan venni, fiatal leányoknál gyakori dolog az idegesség.

Róza néni bölintott fejével, hogy ugyan.

— Aztán meg mindig itthon ül, szórakozásra, társaságra volna szüksége. Nem kocsizhatnának-e ma át Horváthékhoz visszaadni a látogatást?

— Igazán sajnálom, sopánkodott Molnárné, de a mai délutánom már a háztartásé, nem mozdulhatok ki semerre.

— Akkor átviszem én magam. Akarod Klára?

Klára háladatosságtól megindult hangon mondta:

— A hogy önnek tetszik.

Litvay bucsut vett tőlük és aztán arra gondolt, hogy ő kevésbbé lelkiismeretes, mint Róza néni, ki nem akar egy látogatásért eltérni programjától. Ime, ő a délutánját az igazgatójának ígérte, hogy együtt tanulmányozzák az ügyeket, de üsse a kő az ügyeket az igazgatóval együtt, ráérnek holnapig is.

Aztán kezére nézett és megint roppant röstelte magát. Haragudott Klárára, hogy így maga előtt ennyire megalázta, de aztán arra gondolt:

— Hiszen végtére is csak annak örült,

hogyan tanulhat és önállósíthatja magát. Boldoggá tette már a szabadulás reménye és e miatt vesztette el annyira a fejét, hogy azt sem tudta, mit tesz, de szeretném tudni, miért kell nekem ezen ilyen föltöbb nagy mértékben boszankodnom?

XIII.

Mikor délután Klára lejött a kocsihoz, már vége volt minden izgatottságnak. Litvay udvariasan besegítette a kocsiba, aztán maga is melléje ült. Molnárné mosolyogva nézegetett utánuk, Klára pedig fölhozta fátyolát, olyan szép, fényes februáriusi nap volt, hogy tavasz ő fensége is bizvást magáénak vállalhatta volna. Litvay figyelmesen nézte a leány világos posztó ruháját, fehér kalapját, kacér kis muffját, aztán tréfásan megjegyezte:

— Ejha, de kicsiptük magunkat.

Klára önkéntelenül elmosolyodott, de aztán hirtelen komoly lett az arca:

— Tudja, hogy tíz perccel ezelőtt levelet kaptam Sándortól?

— Miféle Sándortól?

— Horváth Sándortól, és arra gondoltam, hogy önt talán érdekelni fogja.

— Mindenesetre érdekel minden dolog, a mi rád vonatkozik, csak azt nem tudom megérteni, miért hívsz te egy idegen urat Sándornak?

Oly ideges boszusággal beszélt, hogy bensejében maga is boszankodott rajta, de ma nem birt erőt venni magán és mentül inkább érezte gyöngeségét, annál dühösebb lett:

— Én azt hittem, — szólt Klára vérpiros arccal — én azt hittem . . . végre is nekem vőlegényem volt . . .

— Kérlek szépen, ne mondj nekem ilyen ujságokat, azt hiszem, éppen olyan jól vagyok értesülve a történetekről, mint te magad.

A szegény leány remegve huzódott meg egy sarokban és le akarta bocsátani fátyolát, hogy könnyes szemét elrejtse. Litvay ekkor azonban már megfogta fehér keztyűs kezét és franciául kezdte kérlelni, hogy a kocsis és inas ne értse meg, a mit beszél:

— No de csak nem fogsz sirni megint? Szent Isten, micsoda pityergős baba lett belőled! Ugyan kérlek, hát bántott valaki? Te nekem egy özönviz előtti, meg-

lehetősen kellemetlen históriát mesélsz, én erre megjegyzem, hogy tudomásom van ezekről a dolgokról. De, hogy miért kell ezen neked könnyeket hullatni, igazán nem értem?

— Ön gyűlöl engem, — szólta a leány elfordítva fejét, de keze még mindig a férfi kezében volt, ki egész önkéntelenül simogatta a keztyűs kis kezét.

— No, a mi azt illeti, te sem árultál el eddig irántam valami forró rokonszenvet. De tudod mit, béküljünk ki, aztán hadd halljam végig a megkezdett históriát. Hát Horváth ur levelet irt neked? Nos, mi van a levelében?

— Kérdi, nem gondoltam-e mást utolsó találkozásunk óta?

— Nos?

— Válaszolni fogok, hogy nem. Hiszen ön megengedte, hogy tanuljak és megvan adva a módozat, hogy majd állást vállalhassak valahol. Ha délelőtt jött volna levele, nem azt feleltem volna, sőt magam akartam hozzá fordulni.

— Ah, — és Litvay e pillanatban valószínűleg ellökte a leány kezét — ez az őszinteség igazán megható. Hanem most már én kérlek, hadd abba szeretetreméltó vallomásaidat, mert mindennek van határa, még az én türelmemnek is.

Egyetlen szót sem váltottak többet. Klára teljesen behuzta magát a sarokba és úgy remegett, mintha láz gyötörné. Igazán sejtelve sem volt róla, miért haragszik rá Litvay, de látta, hogy minden szava, minden mozdulata csak növeli ingerültségét és magában suttogta:

— Gyülöl, ennyi az egész.

Mig minden más esetben csak égő daccal töltötte volna el ennek a dolognak konstatálása, most mélységes fájdalom szorította össze szívét.

Mikor kiszálltak a kocsiból, Lizi örömsikoltással szaladt Klára elé.

— Csak hogy itt vagy! Milyen boldog vagyok!

Tekintete azonban egy pillanat alatt végig futott Klára természetén, arcán, megváltozott haja színén. És úgy találta, hogy a leány veszedelmesen megszépült és nagy szomorúság fogta el lelkét.

— Jó napot, Litvay! Szép magától, hogy nem felejtett el bennünket végképp. Én különben nem panaszkodom, sőt pártját fogtam a mamánál is, ha szídta magát. Mindig mondtam, ne féljen kedves mama, a Litvay jó ember, ha addig eszébe nem jutunk, temetésünkre okvetetlenül szép koszorukat fog küldeni.

Litvayt valósággal magával ragadta a leány csapongó jó kedve.

— Fiatal leányoktól csunya játék, ha szegény öreg bácsikkal kacérkodnak.

— Maga az az öreg? — kacagott Lizi olyan édes csengő hangon, hogy Litvay is vele nevetett.

Klára némán, lehajtott fejjel ment utánuk, mintha teljesen megfélekeztek volna róla. Olyan szomorúság fogta el, mint a ki egyedül idegenben oltalom nélkül áll a világon. A szalonban Horváthné elhalmozta mindenféle kedveskedéssel, de Klára tekintete folyton Lizi arcán függött.

— Szébb, mint én, sokkal szébb, azonfelül mennyit tud beszélni, hogy kacag, és mint néz...

És nem tudta, hogy e pillanatban Litvay is arra gondolt, hogy Lizit az emberiség kileneven percentje szebbnek tartja Kláránál. Talán szébb is, mindenesetre kedvesebb, élénkebb és mégis... Milyen csodálatos szeme van az ő gyámleányának, csak ne lenne oly kiállhatatlan természetű... Litvay valósággal dühbe jött, ha arra gondolt, a mit ez a leány vele tett és tesz folyton. A kocsiban is azt mondta, hogy visszautasítja Horváthot, mert már így is megszabadulhat

házától. Litvay korrekt embernek tartotta magát, lelke mélyén halálosan röstellte, hogy délelőtt egy felnőt leányt veréssel fenyegetett, de érezte, hogy vannak pillanatok, mikor az embernek nagy megkönnyebbülés, ha brutális lehet. Valósággal félt a hazautazástól és magában mondta:

— Ha kötekedni talál velem, nem álllok jót magamról. Voltaképpen pedig az a különös a dologban, hogy bármennyire haragszom is rá, kétségbe vagyok esve, ha fájdalmat kell neki okoznom.

Lizi az üvegházban csinos kis csokrot kötött Klárának.

— Hát én semmit sem kapok, — tréfálkozott Litvay és Lizi egy piros szegfűt tüzött a férfi gomblyukába.

Litvay megcsókolta a házikisasszony kezét. Klára pedig elfordította fejét és arra gondolt:

— Ha még tíz percig nem szabadulhatok innen, végem lesz... Már forog velem a világ és nem bírom tovább.

A nélkül, hogy öntudatosan gondolkozott volna, égő fájdalmat okozott neki, hogy Litvay Lizivel szemben ilyen udvarias, eszébe jutott, hogy neki mit mondott délelőtt. Halálos félelem gyötörte, hogy mi lesz visszafelé. Tudta,

hogy Litvay haragszik rá s hogy e harag okvetetlenül ki fog törni, holott oly gyöngének érzi magát, hogy már védekezni sem tud.

Bucsuztak. Már fönt ültek a kocsin, mikor Lizi a csokrot Klára kezébe nyomta:

— Itt ne hagyd a virágot, édes. Legközelebb átmegyünk a mamával. Csókold meg helyettem Róza nénit. — De irigylem magukat, — fordult Litvayhoz, remek utjok lesz.

Valóban tiszta, szép, holdvilágos este volt, oly enyhe, hogy Klára levette nyakáról a prémes boát.

Mikor kint voltak a kastélyból, Litvay megkérdezte:

— Nem fázol?

— Nem, köszönöm, — szólt a leány hal-
kan, aztán látta, hogy Litvay másfelé
bámul, hát gyorsan, indulatosan kihajította az országuttra Lizi csokrát.

Abban a pillanatban azonban Litvay megfordult és megállította a kocsit.

— A kisasszony kiejtette a virágját,
— szólt az inashoz — keresse meg.

Egy kicsit összetörve visszahozták, Litvay átnyujtotta Klárának.

— Aztán vigyázz egy kicsit, hogy ki ne ejtsd újra.

De annyira reszketett kezében a csokor, hogy komolyan félni lehet, kiesik belőle. Litvay elvette tőle, gondosan megtörölgette és maga mellé tette.

A leány halkan kezdett könyörögni:

— Ne bántson engem, hiszen én mindent megteszek, mindent, a mit csak kíván. Csak ne nézzen úgy rám, én nem bírom tovább haragját elviselni.... Ha valamit ellene teszek, én nem akarom azt, tudtomon, szándékomon kívül történik....

Litvay megrázkódott, de azért még mindig tartotta magát és erőszakolt ridegséggel válaszolt:

— Ez a virágesokor is csak úgy, szándékod ellenére röpült ki a kocsiból?

— Nem, — szólt Klára erősebb hangon — gyűlölöm azt, a ki adta és nem bírom ajándékát megtérni magam mellett.

Litvay most már gunyolódni kezdett.

— Dehogy nem tűröd, hiszen most is melletted fekszik.

— Ha összetaposhatnám azzal együtt, a ki adta, — és Klára most már újra a régi szenvedelem hangján szólt.

— Klára, — felelt Litvay keményen — beszéljünk komolyan. — Hogy te mit érzel bensődben a Horváth kisasszony iránt,

az a te privátügyed, melyhez nekem semmi közöm sincsen. Azt azonban megkövetelem, hogy föltétlen tisztelettel viseltess mindenki iránt, ki házammal vagy velem jó barátságban van. Ha e tiszteletnek külső nyilvánítása ellenkezik a te benső érzelmeiddel, az mindenesetre sajnálatos dolog, de én nem tehetek róla.

Csak külsőleg volt ilyen nyugodt, magában nyugtalanul mondogatta, csak már otthon lennénk! Az emberi természetben rejlő mélységes igazságérzetnél fogva a leányra volt dühös, minek kényszerítette őt arra, hogy bántsa. Nem is fordult többé feléje az uton. A csillogó fehér hópelyheket nézte oly figyelemmel, mintha meg akarná őket számolni.

Klára ugyyszólván mozdulni sem mert, csak nézett-nézett előre a világos téli éjszakába. Apró kis tanyai házacskák maradtak el mellettük, tenyérnyi ablakukon kiszűrődött a világosság. Klára arra gondolt, hogy ebben a nyomoruságos hajlékban mindenütt boldogabb emberek laknak, mint ő. Akármilyen szegények is, de otthonuk van, míg ő kegyelemkenyeret eszik egy embernél, a ki őt gyűlöli, bántja és minden alkalmat megragad megalázására.

Ha a fájdalom nem veszi el teljesen igazságérzetét, így kellett volna megformulázni vádját: a kit én folyton sértettem, a kinek barátságos közeledését gyűlölködéssel utasítottam vissza, a kinek áldozatkészségét e pereben sem akarom elismerni. De erre mind nem gondolt, sőt az asszonyi logikának fényes bizonyítványa az, a mint tovább füzte elméledését.

A tanulást is csak azért engedte meg, hogy így, valamiként, ha kész tanítónő leszek, megszabadulhat tőlem, a napnál is világosabb, hogy terhére vagyok.

És elfelejtette, hogy délelőtt még örvöngő, lázas öröm fogta el erre az oly nehezen kivívott engedelemre és hálából kezet csókolt annak az embernek ugyanazért a dologért, melyért most égő keserűséggel vádolja.

Végre otthon voltak. Klára nem is várta, míg egészen megáll a kocsí, hanem leugrott, mintha csak azt akarná elkerülni, hogy valamiképpen el ne kelljen fogadni Litvay segítő kezét. A férfi egy pillanat alatt utána ugrott; aztán hidegen fordult feléje:

— Ez nagyon izléstelen és nevetséges dolog, urí leányok nem szokták az ilyen fajta sportokat gyakorolni.

Meg sem várta a feleletet, hanem megindult a veranda felé. Csak az ajtónál állt meg, hogy előre bocsássa a leányt.

Molnárné a vacsoránál kezdte faggatni őket :

— No, de hát nem jól mulattak? Olyan szomorúak, mintha nem vendégségből, hanem temetésről jönnének.

Litvay élénken válaszolt:

— Dehogy, nagyon kedves délután volt, igazán sajnálom, hogy nem jött velünk.

Molnárné mosolyogva nézett a Litvay gomblyukára:

— Maga emléket is hozott erről a kedves délutánról, úgy látom.

Litvay is mosolygott, mintha hirtelen Lizi kedves, derült arcát látná maga előtt:

— Kedves kis virág, olyan szeretetre-méltó és vidám, mint a ki leszakította.

Molnárné a nélkül, hogy tudná, mit tesz, Klárához fordult:

— És maga kedvesem, nem hozott semmit?

Litvay erős, kemény hangon kérdezte:

— Hol a csokrod, Klára?

Klára úgy érezte e pillanatban, hogy szívének dobogása megállt a rémülettől. A virágot csakugyan a kocsiban feledte,

most az egyszer ártatlanul, mert nem is gondolt rá. De tudta, hogy Litvay ezt nem fogja elhinni és reszketett, hogy itt fog kitörni a háboru Molnárné előtt. Már ott volt szegény, hogy elviselt minden bántalmat, megaláztatást, már csak annyit kívánt, hogy mások ne tudjanak róla.

A tekintetét nem merte fölemelni, mikor felett:

— Megfeledeztem róla, a koesiban maradt...

A férfi lekönyökölt az asztalra, hogy a leány arcába láthasson:

— Bizonyos vagy benne?

Klára fölállt helyéről és úgy látszik, minden erejét összeszedte, hogy szembenézzen Litvayval, csak a keze remegett, a mint a szék támláját fogta:

— Én megyek... fölhozatom...

Litvay ideges türelmetlenséggel szólt rá:

— Ugyan, még mi nem jut ma este eszedbe? Ül le; kérlek!

Hirtelen másról kezdett beszélni, még pedig kizárólagosan Molnárnéval. A jó asszony abszolute nem értette az előtte lefolyt jelenetet, de valahogyan érezte, hogy ő az oka és úgy akarta jóvátenni, hogy minden pillanatban Klarához for-

dult egy-egy kérdéssel, így remélte belevonni a társalgásba, de a dolog sehogy sem ment, Róza néni abbahagyta sikertelen kísérletét.

Mikor egy percre eltávozott a szobából, Klára hirtelen összeszedte minden bátorságát, mint a ki egész este erősítgeti magát ahhoz, hogy a döntő pillanatban bátorsága legyen, Litvay felé fordult:

— Higyje el, hogy én véletlenül hagytam lent a virágot és nem akartam...

Tovább nem tudta folytatni: Litvay fölállt helyéről és vállat vont és oly végtelen kicsinyléssel, mely minden hagnál jobban bánt, felelt a leánynak:

— Hagyd el már, kérlek. Egy kicsit unalmas kezd lenni előttem ez a komédiázás.

XIV.

Hetek teltek így el és ők még mindig hideg ellenségeskedésben éltek egymás mellett. A férfi nem szólt a leányhoz, csak ha éppen elkerülhetetlen volt, a leány meg rövid szavakkal mindig szemlesütve válaszolt. Az utóbbi időben nagyon megfogyott, halvány lett és szeme valami különös beteges fényben csillogott. Litvay bár látszólag semmi érdeklődést nem mutatott a leány iránt, Molnárnétól kezdett tudakozódni.

— Mi baja Klárának? Nagyon rossz színben van.

— Nekem is föltűnt, de mivel semmi bajt nem látok, nem tulajdonithatom

egyébnek, mint a sok tanulásnak. Klára nagyon is szorgalmas.

Molnárnéból a legjobb akarat beszélt. Immár ő is tudta, hogy Klára teljesen vagyontalan és Litvay kegyelméből él, de azt hitte, hogy a gyám óhajtja a tanulást, miután a házassági terv füstbe ment, legalább némi reális alapot adhasson a leány életének. Hiszen örökké nem maradhat így gyámja házában, meg kell kezdenie neki is az élettel való küzdést, mint a többi szegény leánynak. Bármennyire sajnálta is Molnárné a leányt, ezt találta a legjobb megoldásnak. Klárának sehol sem lehet kényelmetlenebb, szomorubb helyzete, mint ennek a férfinak házában, körül százszor elmondta, kivel ezerszer éreztette gyűlöletét, ki most már szintén ellenszenvvel nézi a leányt. A legjobb, ha Klára minél előbb távozhatik ebből a házból, hol akaratának ellenére van s hol nem szívesen látják.

Ezt gondolta Molnárné, míg Litvay megkérdezte:

— De hát miért tanul olyan sokat?

— Minél előbb le akarja tenni a vizsgálatot, azonfelül egyedül tanul és egy kicsit így nehezen is megy a dolog. Nem

ért meg mindent, azt mondja, a számtannal sokat kinlódik.

— Én akartam tanítónőt melléje hozatni, azt mondta, nem szükséges.

— Nem akart önnek még több költséget okozni, — azt mondta nekem.

— Igazán? Milyen kedves!

Róza néni bámulva nézett föl:

— De hát mi leli magát? Miért haragszik e pillanatban Klárára? Igazán nem értem.

— Ha úgy ismerné ezt a szeretetre-méltó kisasszonyt, mint én, akkor nem csodálkoznék. Ő boldog, hogy szenvedhet, gyötrődhetik és halvány arcával, mint élő szemrehányás ülhet velem szembe az asztalnál. Az ő martiromsága legfrappánsabb bizonyítéka az én gazszívtelenségemnek, neki meg csupán ez kell.

— No, hallja, ez már igazán véres igazságtalanság.

— Szép kegyedtől, hogy pártját fogja, de én még ma rendet csinállok ebben a dologban.

Most már Molnárné fölkel:

— Én pedig komolyan kérem, ne bántsa Klárát. Ez a szegény gyermek nem érdemli meg az ön haragját. Nem mondom, hogy a multban... Sokat bo-

szantotta önt, jóságát nem ismerte el... de hiszen csak nem akar rajta most boszut állni.

— Boszut? Ugyan kérem, hiszen nem játszunk drámát, van is nékem kedvem romantikus jelenetekre. De hát végre is az én kötelességem gondoskodni róla, csak nem hagyom, hogy mellettem erőszakkal tönkre tegye magát.

Ezt már Molnárné sem bánta; mert Klára valóban rejtőn dolgozott. Bezárkózott szobájába, tanult vagy írt egész nap. Róza néni nem akarta Litvaynak megmondani, hogy néha az éjszakákat is fönt tölti, mert óvatosan kerülte minden oly dolog említését, mely a férfi kritikáját kihívhatja. De nagyon bántotta ez az éjjelezés, mert szemmel láthatólag ártott a leánynak, megpróbálta szép szerivel lebeszélni, de nem ment semmire.

— Dolgoznom kell, kedves néni. Ha tudná, milyen kín nekem itt minden újabb nap...

— De hát mit dolgozik éjszakánként? Klára elpirult.

— A számtan nehéz, ezt tanulom...

Molnárné nem is tudakozódott tovább, Litvaynak sem említette a dolgot,

véletlen, hogy a férfi még az nap megtudta.

Valamelyik szomszédos pusztára lovagolt, sok dolga akadt és ott maradt éjszakára, ugy hajnaltájban azonban hazalovagolt, mert az nap reggel vadászkirándulást tervezett, a kastély mellett lévő erdőbe.

A hűvös tavaszi éjszakában borzongott kissé, a mint hazaért, teát kért inasától, ki egy pár pillanat múlva már be is hozta a forró italt. Litvay bámulva kérdezte:

— Már? Ilyen hamar kész van?

— Forró víz volt a szamovárban, most vittek föl a kisasszonynak teát.

— Melyik kisasszonynak?

Most már az inas nézett csodálkozva urára:

— Klára kisasszonynak, — magában hozzátette — mintha volna más is a háznál.

— Talán beteg? — kérdezte Litvay nyugtalanul.

— Dehogyan beteg, hanem ír. Majdnem minden éjjel ír, néha egészen világos reggelig. A szobaleány már kérés nélkül visz be ugy hajnaltájban egy csésze teát, mert azt mondja, igen ki van fáradva a szegény kisasszony.

Az inas kiment. Litvayt óriás fölindulás fogta el. Legjobban szeretett volna most egyenesen fölmenni ahhoz a bolond leányhoz és keményen összeszidni. Másrészről önmagára is boszankodott, hogy neki a eselédségtől kell megtudnia gyámleánya örültségeit. Ha az inas véletlenül ki nem fecsegi a dolgot, ez a leány teljesen tönkreteszi magát az ő házában, az ő védnöksége alatt.

De hát ki is gondol ilyen örültségre, hogy egy fiatal leány éjszakákat viraszson könyvek mellett? Aztán eszébe jutott, hogy mindezt miért teszi Klára, csakis azért, hogy tőle megmeneküljön. Összeszorult az ökle, bár eléggé tudott magán uralkodni, ekkor oly düh fogta el, hogy alig bírta visszatartani magát, hogy most rögtön föl ne keresse a leányt.

Aztán lassankint elaludt, a vadászterv füstbe ment, mert csak délfelé ébredt föl kábult, mély álmából.

A reggelit szobájába hozatta, aztán egyenesen Klára lakosztálya felé indult. A kis szalonajtón kopogtatott, de senki sem felelt, hát belépett. A szobában senki, de az ajtók mind nyitva. Klára ott ült a hálószobájában. A kis íróasztalt is odavitette, Litvay már azt is tudta miért, a hálószoba ablaka a nagy

kertbe nyílt, innen nem lehetett meglátni a lámpa világosságát éjjel.

A leány most is irt, előtte egy nagy könyv, melybe vagy kétszer belepillantott. Litvayt csak akkor vette észre, mikor a szoba ajtaja előtt állt, akkor ijedten fölugrott és elsikoltotta magát.

Betegsége óta Litvay nem volt nála. De ez a hang nem a meglepetés, hanem az ijedtség hangja volt. Litvay érezte ezt és közelebb lépett az asztalhoz:

— Jó reggelt kisasszony! Talán alkalmatlan vagyok?

Klára fölállt és az írómappáját az írásokra dobta, oly gyorsan és ügyesen, hogy a betűket mind elfödte a férfi szeme elől. A könyvről már nem volt ideje gondoskodni, az úgy maradt nyitva. Litvay belenézett, látta, hogy egy angol szótár.

— Mit csinálsz itt? — kérdezte hideg, szigorú hangon.

Szegény Klárának, ha hazugsággal kellett volna megkeresni a kenyerét, okvetetlenül éhen hal. Vörös lett, mint a pipacs, s a mellett oly éhletes volt, hogy még egy újabb dolgot sem tudott kifundálni, azt hazudta Litvaynak is, a mit Róza néninek mondott.

— Számtant tanulok.

— Angol szótárból? — kérdezte Litvay és közvetetlen az asztal mellé lépett.

Klára még elkövette azt az ügyetlenséget, hogy kezét az írómappára szorította.

— Mit irtál? — kérdezte újra Litvay.

A leány a kétségbeesés vakmerőségével felelt:

— Ahhoz önnek semmi köze sincsen.

Litvay szó nélkül fogta meg a leány kezét és egy mozdulattal félretolta az asztal mellől. Klára elfüdült az arcát kezével, most már nem bánta, akármi történik.

Litvay fölhajtotta a mappát, egy csomó szétszórt írás volt alatta, meg lehetős rendetlenségben. Találomra fölvetett egy lapot a sok közül és olvasta:

„Kedves Charles, — mondta miss Maud, — ön nagyon téved, nagynéném soha sem fogja megengedni önnek, hogy házába járjon és szerelmünknek, fájdalom! még egy darabig titokban kell maradnia.

— Ah, Maud, — sóhajtott az ifju lord — ön könnyen beszél a dologról, mert nem is szeret, engem azonban elpusztít mrs. Belmont kegyetlensége.

— Ne beszéljen így barátom, — sóhajtott Maud szomoruan.“

— Teringettét! — bámult Litvay a papirosra, — ezek ugyancsak cifrázzák a szót. De mi köze lehet Klárának a kékszemű Maudhoz, az érzékeny ifju lordhoz és a kegyetlen Belmont asszonyhoz?

A feleletet egy angol regény adta meg, mely ott feküdt az íróasztalon, melyben Litvay a hogy belepillantott, rögtön fölfedezte a három rokonszenves egyéniség nevét.

Vállat vont, mert ha lehetséges, most még kevésbé értette a dolognak velejét, mint előbb. Egy levél is feküdt az asztalon. Litvay azonnal megismerte a Klára volt igazgatónője irását, neki is irt valaha a kis leány érdekében pár levelet. Ez az irás magyarázatot adott volna, de idegen levélhez nem akart nyulni, e helyett megpróbálta, ha lehet, Klarával boldogulni.

Megfogta a leány kezét és levette arcáról. Igyekezett barátságos hangot ölteni a vallatáshoz, mert megint erőt vett rajta a szájalom. Valahányszor megbántotta a leányt, utána mindig kimondhatatlan ellágyulást érzett. Rámutatott az írásra:

— Mi ez, Klára?

A leány nem felelt. Litvay kezénél fogva szépen egy székhez vezette és le-

ültette, maga is leült vele szemben és nyugodtan kezdett tárgyalni:

— Akarsz felelni?

Erre megrázta a fejét a leány akaratosan, makacson, hogy nem!

— Rosszul teszed, — szólt Litvay teljes nyugalommal, — mert én addig nem megyek el innen. Esetleg fölhozatom az ebédet is, a kis szalonszobán van elég hely kettőnk számára. Róza néni ma ugyanis átment a szomszéd pusztára, egyedül vagyunk.

Klára ijedten összerezzen, a férfi folytatta:

— Soha se félj semmitől, ezt nem fenyegetésképpen mondtam, csakhogy éppen zavartalanul, tanu nélkül várhatok, míg szíves leszel nekem megadni a kért fölvilágosítást. Itt fogunk ülni egymással szemben, míg csak rá nem szánod magad a beszédre. Én türelmes vagyok, pláne, ha szíves volnál megengedni, hogy cigarettázzam?

Klára nem felelt, csak a szeme csillogott a benne elégett könnyektől.

— Nem akarsz? — szólt Litvay, látva a leány makacs hallgatását. Így is jó. Cigarette nélkül fogok várni, pedig nagy szíveséget tehetnél volna nekem.

Klára úgy érezte, hogy vasabroncs

szoritja halántékát és föl akart állni helyéről.

— Ezt már nem — és Litvay megfogta a leány kezét, megint visszaültette székére, mozdulni nem szabad innen, míg nem beszéltünk.

— Ereszszen egy kicsit az ablakhoz, mondta halkán, majd aztán...

Litvay eleresztette, a leány odalépett az ablakhoz és homlokát a hideg üvegtáblához nyomta, aztán vissza sem fordult, csak úgy beszélt hátra.

— Forditom ezt a regényt... Az igazgatónőm ajánlott egy kiadócéghez, a mely fizet munkámért. Ennyi az egész.

Litvay is az ablakhoz lépett, vállánál fogva erőszakosan maga felé fordította a leányt és úgy kérdezte tőle kemény hangon:

— És ki engedte ezt meg neked?

A leány önkéntelenül az ajtó felé nézett, mintha menekülni akarna. A férfi odalépett, ráfordította a zárt az ajtóra, a kulcsot zsebébe dugta és úgy fordult vissza:

— Hogy teljesen nyugodtan tárgyalhassunk.

Klára arcá egészen fakó lett a rémülettől, nem is titkolta, kétségbeesetten könyörgött:

— Hiszen nem is képzeltem, hogy ön ezért neheztelhet, ha tudtam volna...

— Milyen megható naivitás! De tudod mit, ne rémüldözz tőlem. Nem akarlak én bántani, egy rossz szót sem szólok hozzád, ha őszintén felelsz a kérdéseimre, mire kellett neked az a pénz, a miért éjszakáztál?

Klára úgy tett, mintha csak a kérdés második részét hallotta volna:

— Csak azért éjszakáztam, mert napal tanulnom kellett.

Litvay közbevágott:

— Elfelejtet, hogy teljes és föltétlen őszinteséget követelek, csakis ebben az esetben vagyok hajlandó hóbortosságotat megboesátani. Máskülönben, te nagyon jól emlékezhetsz, mit ígértem én neked, ha akaratom, vagy intencióm ellenére mersz cselekedni. Ne hozzál engem abba a kellemetlen helyzetbe, hogy kénytelen legyek beváltani szavamat.

Klára kétségbeesetten zokogott:

— Ne akarjon még jobban megalázni, ne fenyegetsen... hiszen én mindent megteszek, de most oly izgatott vagyok, hogy gondolkozni sem bírok... várjon egy pár percet...

A férfi komolyán nézte a vergődő leányt.

— Vedd föl a kabátodat, gyere ki egy kicsit a kertbe járkálni, majd azután folytatjuk.

A leány szó nélkül engedelmeskedett. Megtörölte szemét, fölvette kabátját. Kint már teljes pompájában ragyogott a tavaszi nap és Litvay egész közömbös beszélgetésbe kezdett:

— Kár, hogy nem tudsz lovagolni Klára, remek kirándulásokat tehetnénk.

— Én félek az állatoktól, — felelt Klára oly halkán, hogy Litvaynak le kellett hajolnia, hogy hangját megértse.

— No persze először... hiszen ez természetes... De később megszoknád és nagy élvezeted telnék benne. Nincs hozzá kedved? Én szívesen tanítanálak.

— Nincs hozzá időm, tanulnom kell.

Mivel a férfi valami kedvetlen mozdulatot tett, hát kérő, remegő hangon folytatta:

— Hiszen sietnem kell ezzel a dologgal. Én nekem gyötirelem itt lenni és ön sem szívesen tart magánál... A mai dolog is... hiszen ez nem mehet így, ne haragudjék, de igazán nem lehet.

— Engedd meg, hogy elismeréssel adózzam objektívtásodnak. Ennek a mai jelenetnek én vagyok az oka? Igen? — No hál' Istennek, már megint

sir. A jó Isten áldjon meg, hát veled már egy szót sem lehet váltani könyzápor nélkül.

— Csak azt akarom elmondani, a mit az imént kérdezt. Azután meg kérem, ereszszen el innen engem, innét, hol élnem kin, hol én is terhére vagyok mindenkinék. Ereszszen el, ha a vizsgálatot letettem.

— Ez a dolog most nem aktuális, majd beszélünk még róla, mikor csakugyan kész leszel a tanulással.

— De akkor meghallgatja kérésemet?

— Azt majd meglátom. Most nem ígerek semmit. Mindenesetre úgy teszek majd, a hogy rád nézve a legjobb lesz. Most pedig alázatosan kérlek, hagyd abba a sirást, mert ezzel a dologgal engem kikergetsz, nemcsak ebből a házból, hanem az egész világból is.

— Azt akartam önnek elmondani, a mit az imént kérdezt.

— Nos? De sirás nélkül, ha szabad kérnem.

— Pénzt akartam szerezni és nem is jutott eszembe, hogy ez ellen önnek kifogása legyen. Az igazgatónőnek megírtam a helyzetemet és pártfogását kértem. Leküldött két angol regényt, hogy fordítsam le egy kiadó-cégnek. Az egyikkel

már készen vagyok és meg is kaptam érte a pénzt, a másik volt az, mely önnek a kezébe került.

— És arra nem gondoltál, hogy engem kompromittál ez a te kis hóbertod?

— De hát miért?

— Mert nekem kötelességem rólad gondoskodni, azt hiszem, eddig meg is feleltem kötelességemnek. Róza néninek megmondtam, hogy minden kiadásodat fedezze, nem is tudom, mire kellett neked ez a pénz?

— Eltettem — felelt Klára habozva — arra az időre gondolva, mikor innen távozhatom és egyedül állok e világon.

— Klára! Hát te csakugyan úgy képzeled a dolgot, hogy egy napon összepakkolsz, itt hagyod a házámat és mi többé hirt sem hallunk egymásról?

Klára nem felelt, csak lehajtotta fejét, a férfi lehajolt hozzá és valami különös, gyöngéd hangon, mely annyira különbözött előbbi beszédjétől, faggatta a leányt:

— Így képzelted, Klára?

Egyetlen szó válasz sem hallatszott, Litvay abbahagyta a dolgot és régi hangján folytatta:

— De most már vége legyen ennek az ostobáskodásnak.

— Engedje meg, hogy ezt a regényt bevégezzem.

— Szó sincs róla. Te roppant sápadt vagy.

Klára összetette a kezét:

— Nappal fogom csinálni a fordítást, inkább kevesebbet tanulok, de ha ez meg nem lesz, az összeköttetés megszakad, nekem pedig szükségem van rájuk a jövőben.

Litvay vállat vont:

— Ostobaság.

Csakhogy a leánynyal nem lehetett birni. Remegő két kezét rátette a férfi karjára és úgy esdekelt nemcsak a hangja, a szeme, az arca, minden mozdulata.

Litvay nevetett is, boszankodott is:

— No, jól van, hagyj már békét, az Istenre kérlek! Hagyj élni! Ne csinálj ilyen lármát!

— Megengedi? — kérdezte a leány olyan lágy, siró hangon, hogy Litvay megrázkódott:

— Parancsolod, hogy főbe löjjem magamat? Azt inkább megteszem, mintsem a könnyeid lássam, vagy a sirásod hallgassam. Hát még mit akarsz tőlem?

— Köszönöm, — felelt a leány és visszahuzta kezét a férfi karjáról.

Ez szemmel láthatólag boszantotta Litvayt. A leány, a mint kivivta, a mit akart, megint eltávolodott tőle, meglehetősen boszus hangon felelt:

— Csakhogy föltételekhez kötöm a dolgot. Meghatározom, hogy hány órát szabad dolgoznod, ebbe már beleértve a tanulást is. Mivel ellenőrizni nem tudlak, hát a becsületszavadat veszem, hogy nem szeged meg a föltételt. Add ide csak a kezéd!

Klára odaadta a kezét. A férfi megfordította és tréfásan egyik kezébe fektette a kis rózsaszínű tenyeret, aztán gyöngéden belecsapott, mintha szerződést kötnének, még hozzá is tette:

— Kár, hogy nincs, a ki elvágja. De a ki megszegi a kézfogást, az nem becsületes ember, tudod-e Klára?

A leány nem reagált a tréfára, sőt a kezét is visszavonta. Azt mondta, hogy fázik s föl akar menni a szobájába. A férfi nem tartóztatta. Ő künmaradt s cigarettázva sétált tovább és közben erre gondolt:

— Mégis csak az történik, a mit ő akar. Brufálisan lépek föl, mint egy kocsis, aztán ellágyulok, mint egy lírai poéta, ki saját versét hallja szavalni. A

végeredmény az, hogy mindenre rá tudott venni, a mire akart, de azért engem — ha ugyan van még fokozás ebben a dologban — ezerszer jobban gyűlöl, mint ezelőtt.

XV.

Bár Molnárné nem tartozott éppen a politikus asszonyok közé, mégis észrevette, hogy Litvay és Klára között megint történt valami. Szent Isten, mikor lesz már ennek vége — fohászkodott magában — hogy ez lehetséges legyen, hogy két ember ne birjon egymás mellett békében megélni, ez mégis különös.

A mi a legkülönösebb volt, az ellenségeskedés néha szünetelt napokra, hetekre, hogy aztán megint ádáz erővel törjön ki. A ki a kitörést okozta, az mindig a leány volt, de igaz, hogy a férfi sem mutatott aztán iránta sem ki-

méletet, sem elnőzést, ha egyszer össze-
ültek.

Egy ilyen hosszabb fegyverszünet után
váratlanul megint kitört a vihar egy
ostobaság miatt.

Klára ugyanis megtartotta szavát és
csak hat órát dolgozott naponta, de úgy
látszik, ez is ártott neki, mert napról-
napra sápadtabb lett, Litvay megint pro-
ponálta, hogy megtanítja lovagolni, a
mozgás jót fog tenni.

— Félek — szólt Klára huzódva —
félek a lovaktól.

— Te kis gyáva — tréfálgozott vele
Litvay — és nem szégyenled bevallani?

Eddig még barátságos hangon beszél-
tek, de most Klára még azt is hozzátette:

— Aztán az ilyen urisport nem is sze-
gény leánynak való.

Litvay fölállt helyéről, sápadt lett
mérgében.

— Egy kicsit több leleményesség rád
férne, kedvesem. Ez a te boszantásod
már nagyon is egyhangú, folyton egy-
nótát húzol.

Kiment a szobából, most Molnárné is
a lányra támadt:

— Bélának csakugyan igaza van. Miért
ingerli szántsándékkal?

— Én ingerlem? Hiszen csak az igazságot mondtam.

— Kedvesem, nagyon csunya dolog, ha valaki az erejével, hatalmával visszaél, de még csunyább, ha valaki a gyöngeségéből kovácsol magának fegyvert. Minek hányja maga a szegénységet folyton a Béla szemére?

— Már ön is ellenségem lett, látom...

— Lehet, hogy maga ellenségének tartja azt, ki az igazságot szemébe mondja, de mégis úgy van. Maga most készakarva bosszantotta föl Litvayt.

— Ne higgye — és Klára hangja egyszerre elfogódott — de úgy van a dolog, hogy minden szavam, minden mozdulatom ellenszenvet kelt benne, mert gyűlöl engem.

— Én ugyan nem hiszem, de mondjuk, hogy így van. Miért nem kerülül hát a nyílt összeütközést? Lám Béla sokkal lojálisabb, én hiszem, hogy őszinte érzelmeiben, de ha még önnek adok is igazat, ha csakugyan gyűlölné magát — a mit különben ismételten mondom, nem hiszek — akkor is barátságot, jóindulatot mutat és ez is valami.

— Nekem nem kell az ő barátsága, jóindulata — kiáltott Klára oly szenvedő

vedelmes hangon, hogy Róza néni ijedten nézett rá:

— De hát mi leli magát gyermekem?

Klára az ablakhoz lépett, Litvainak éppen akkor nyergelték a lovát, a kertész pedig egy csinos kis esokor virágot hozott az üvegházból.

— Hová megy? Nem tudja Róza néni?

— fordult hátra Klára.

— Valószínűleg Horváthékhoz — felelt közömbösen Molnárné — mostanában majdnem minden héten átmegy.

Klára elfordult az ablaktól, egy pár percig hallgatott, aztán hirtelen elszánt-sággal kérdezte:

— Feleségül veszi Lizit?

Molnárné elkacagta magát:

— Hát nem minden asszony született házasságközvetítő! Bizony én nem tudok semmi biztosat, de azt hiszem, így lesz. Lizi éppen Litvainak való feleség lenne, szelid, engedelkeny, vidám, szeretetre-méltó leány. Én nekem meg előbb-utóbb el kell hagynom Bélát, a szegény öcsém felesége megint veszedelmesen beteg, remény nincs a fölgyógyulásához. A kötelességem oda fog szólni az árvákhoz, nehezemre esnék távozni, ha asszonyt nem hagynék a háznál, de ha így lesz...

— Ő szereti azt a leányt? — kérdezte Klára valami sajátságos rekedt hangon.

— Valószínűleg szereti, különben nem járna hozzájuk oly gyakran. Egy kicsit ugyan a leány fiatal, azt hiszem csak tizennyolc éves, de hát Bélán nem lát-szik meg a lefolyt harminchat esztendő, azt hiszem, a következő husz sem fog meglátszani.

Klára már egy szót sem értett abból, a mit Molnárné beszélt, csak egy dolog maradt meg agyában, hogy Litvay szereti Lizit. Elveszi feleségül és nagyon boldogok lesznek. Lizi fog ezekben a termekben járkálni, de nem mint kegyelemkenyéren élő árvaleány, hanem mint a kastély urnője. Vele nem így beszél az a férfi, hanem kér, könyörög, meg-alázkodik, mint szoktak szerelmes férfiak ideáljaik előtt. Az a másik leány nem reszket előtte, nem fél tőle, hanem mosolyog rá és ezzel a mosolygással boldogítja. És ő? Mi lesz vele? Csak már mehetne innét minél előbb. Miért is akarja a férfi itt tartani, komolyan hiszi, hogy megmaradhat ebben a házban, ha Lizi beköltözik? Mikor gyűlöli ezt a leányt szívének teljes erejével.

Hogy miért gyűlöli, erről még nem adott számot magának, valamint arról

sem, hogy miért okozott neki oly égető fájdalmat ez a házassági terv. Különb is sokkal fiatalabb, erősebb, egészségszebb lelkületű leány volt, mintsem analízálni tudta volna bensőjét. Sokkal elszántabb, nyiltabb, egyenesebb természet volt, mintsem hőmerővel lesse szívének verését vagy számot tudjon adni lelkének hullámlásáról. Fiatal volt, közvetlen, becsületes, erős érzéssel. Nem tudta mi az, a mit érez, miért érzi, csak szenvedett.

Litvay nem jött haza ebédre, de délután beállított Lizivel, meg egy vén angol kisasszonnyal, kit Horváthék tisztán a szomszédság pukkasztására hozattak el ködös hazájából. A környéken ez volt az egyetlen miss, csúnya, sovány, kiállhatatlan, megfelelő annak az ideálnak, melyet egy angol missről hölgyeink maguknak alkotnak.

Lizi oly esinos volt ma, hogy még Molnárnénak is föltűnt. Aranyos fényben csillogott a haja, ragyogott a kék szeme, kedves jelenség volt a maga vidám, csapongó fiatalságában. Klára alig szólt pár szót, de ez föl sem tűnt, mert Lizi tiz helyett is helyett is beszélt, mozgott, nevetett. Egy kicsit kacérkodott is Litvayval, a férfiak soha

sem haragusznak az ilyesmiért, ha szép, fiatal leány bolondozik velük és Litvay mosolygással, udvarias bókokkal, gyöngéd figyelmességgel jutalmazta Lizi kedveskedéseit.

Valóban eszébe sem jutott, hogy annak a másik leánynak most égető fájdalmat okoz. Klára makaes hallgatását még a délelőtti összekapásnak tulajdonította és izetlennek tartotta, hogy a leány vendégével is érezteti rossz kedvét. De arra igazán nem volt elkészülve, a mi később történt.

Ugy esett a dolog, hogy a miss elmaradt Róza nénivel a kertben, ők hárman meg bementek a nagy üvegházba. A miss állítólag fejföresöt szokott kapni a virágok illatától. Róza néni udvariasságból vele maradt. Lizi szinte megittasodva az erős, bódító illattól, úgy futkosott a virágházban, mint egy mámoros lepké, egyszer csak megállt egy csodaszép, teljes pompában virágzó szegfűtő előtt:

— Óh be szép! Ezt adja nekem Litvay! Ilyen csodálatos színű, káprázatosan dus szegfűt még nem is láttam.

— Még ma átküldöm — felelt udvariasan a férfi — és boldog leszek, ha igazán örömet szerezhetek vele magának.

— Jutalmul magának adom, — s Lizi

kivett egy szál rózsát övéből, Litvaynak nyújtva.

Klára e pillanatban már teljesen elvesztette fejét. Bizonyára ez a különös levegő is hozzájárult, hogy izgatottsága már az önkivület határába lépett. Különben is olyan erős szenvedelem lakott benne, hogy ha ez az ósállat föltámadt, az első pillanatban lehetetlen volt megfékezni.

— Ez a virág az enyém — kezdte indulatos, sértő hangon — és nem adom senkinek.

Lizi elpirult, aztán a jónevelésű leányok fensőbbiséges gunyjával fordult Litvay felé:

— Ugy, hát bocsánat!

Litvay csak bámult, megbolondult ez a leány? Hogy megértse, mi történik lelkében, ahhoz neki is meg kellett ismerni azt a kegyetlen fenevadat, mely most Klára lelkét marcangolta:

— Nem tudtam, hogy neked is van itt virágod. Hogy került ide?

— Róza néni hozta nekem a rokonaitól. Én beállítottam, de nem engedek hozzányulni senkit.

A férfi már alig birt uralkodni magán. Szigorú, kemény tekintettel nézett a leányra, azt hitte, észre tér. Tévedt. Erő-

sebb hatalom tartotta annak lelkét, mint a félelem.

— Menjünk, — szólta Lizi — megfájult a fejem, különben is késő van, a mama már nyugtalankodni fog.

Litvay még mindig kereste ennek az ostoba helyzetnek békés megoldását.

— Klára csak azért nem akarta odaadni virágját, mert sok bimbó van rajta, ha majd kinyilik, személyesen viszzszük át, ugy-e Klára?

Olyan hangsúlyozással beszélt, hogy csak egy választ lehetett adni kérdésére, de Lizi közbevágott:

— Köszönöm, de most már igazán nem fogadhatom el.

— Tegye meg azt a szívesiséget Klárának és fogadja el, — mondta Litvay komolyan.

Klára egy szót sem felelt, de keze ott nyugodott virágján, melyet, látszott rajta, el van határozva élete árán is megvédelmezni. A szenvedés teljesen elvette az eszét, megfosztotta a jónevelés, az uri modor mázától, az ősemler dühe és fájdalma zokogott lelkében.

Alig léptek ki az üvegházból, gyorsan megragadta a virágbokrot, kitépte helyéből és messze kihajította az ablakon. Most küldje el neki, — gondolta diadal-

masan és utána bámult az összetört virágnak.

A rombolás ösztönének kielégítésével a düh rendesen meg szokott szünni. Kláránál is így volt. Csak most gondolta meg, mit tett és megborzongott. De nem bánt meg semmit. Egy pillanatig az a gondolata támadt, hogy fölrohan szobájába és magára esukja az ajtót, de ezt a gondolatot rögtön elvetette. Azért sem fog megfutni, jöjjön, a minek jönnie kell, ő helyben marad.

De azért megrázkódott, mikor az ajtó kinyílt és Litvayt meglátta. A férfi egyenesen feléje tartott, aztán közvetlen mellette megállt és nyugodt, határozott hangon kezdett beszélni hozzá:

— Majd holnap átküldöd a virágot és írsz hozzá egy bocsánatkérő levelet is. Ha Horváth kisasszony elfogadja, akkor én is befejezettnek tekintem az ügyet, ellenkező esetben majd külön számolunk el egymással.

Klára fölemelte fejét:

— Nem küldöm el a virágot és nem írok semmit.

— Biztos vagy benne?

— Egészen, mert a virágot már ki is dobtam, összetört.

A mi ezután a kijelentés után tör-

tént, arra Klára soha sem tudott tisztán visszaemlékezni. A férfi megragadta kezét és olyat szoritott csuklóján, hogy föl kellett sikoltani fájdalmában. Talán közelebb akarta magához rántani, talán már a kezét is ráemelte, annyi bizonyos, hogy csak a legszörnyűbb félelem tanácsolhatta neki azt az ostoba hazugságot, melyért később annyit szenvedett, elkiáltotta magát:

— Ne merjen hozzám nyulni! Nincs már joga hozzá! Én tegnap irtam Horváth Sándornak, hogy felesége leszek.

A férfi egy pillanatig bámulva nézett rá, aztán eleresztette kezét. Egy hosszú vörös sáv mutatta az előbbi kegyetlenkedés helyét. Litvay önkéntelenül odanézett, majd a leány arcára és hideg, megvető hangon szólt:

— Ha így áll a dolog, csakugyan nincs többet közöm kegyedhez. Bocsánatot kérek az előbbi durvaságomért, ha pedig a bocsánatkérést nem tartja elegendőnek, rendelkezésére állok tisztelt vőlegényének bármikor.

XVI.

Klára az első pillanatban csak a szé-
ditő nagy diadalt érezte. Mégis úgy lett
minden, mint a hogy ő akarta! A virá-
got sem fogják elküldeni, hiszen össze-
törve, piszkosan hever valahol a tölgyek
alatt. Litvay is meghátrált, hogy milyen
áron, az még egyelőre nem jutott
eszébe. Valami vad, mámoros diadalérzet
fogta el lelkét.

Csak később, mikor már higgadtsága
visszatért, gondolt arra, hogy mit tett.
Micsoda szörnyű, vakmerő hazugsággal
menekült ki onnan az üvegházból? Hogy
ő irt Horváthnak!... de hiszen ez nem
igaz és nem is lehet igazzá soha sem.

Nem, erre, érezte, képtelen. Oly idegen

lett már hozzá az a férfi, hogy már csak a gondolat is, hogy valaha nejevé legyen, szörnyetegnek tünt föl előtte. Megrázkódott valami nagy, belső hidegtől és teljes meggyőződéssel mondta magában, inkább a halál.

— A halál — mondta még egyszer, de fiatal testének minden csöpp vére föllázadt a megsemmisülés ellen. Az életvágy mohó, fékezhetetlen, nagy ereje még csak nem is engedte, hogy komolyan foglalkozzék ezzel a tervvel, de hát mi lesz?

Valami benső hang, melyet a régi becsületes emberek lelkiismeretnek hívtak, azt sugta, hogy menjen be Litvayhoz, mondjon el neki mindent és viselje el békén örültsége következményeit. De ez a hang tudvalevőleg igen diszkrét. Fölötte lassan szokott suddogni és Klára kétségbeesetten tördelte kezét: nem, ezt nem tehetem, mindent, csak ezt nem.

Járkált föl s alá a szobájában, a nélkül, hogy valami eszébe jutott volna. Csunya, nehéz mesterség a hazudozás, annak, a ki még nem szokott belé. A legrettenetesebb a dologban, hogy az ember nem tud megállni az első lépcsőn, melyre kényszerüségből lépett. Egy csunya, szürke háló képződik körülötte,

mely megfogja, melyben botorkál, minden lépésnél botolva, tévedve, újabb hazugságokba kényszerítve. Valóban, mintha volnának bűnök, a melyeket részekre fölbontani nem lehet. Kicsit hazudni nem lehet, a ki hazudik, az már az egész végtelen valótlanyságot hazudja.

Reggel már kész volt a terve s ha lehet, még örültebb, mint az, melyet a nagy rémület szörnyű perce tanácsolt. Sápadtan, dobogó szívvvel, de elszántan lépett az ebédlőbe, de ott csak Molnár-nét találta:

— Jöjjön gyermekem, jöjjön, ma egyedül leszünk, Béla elutazott pár napra.

Klára fölsóhajtott, mintha a sors is cinkostársának szegődnék. Ki tudja, ha most íté van a férfi, nem vall-e be mindent töredelmesen, de ez a pár napi távollét csak megerősítette elhatározását.

De azért korántsem volt nyugodt, mikor harmadnap Litvay megérkezett. Erősítette magát, de a keze reszketett, mikor az ajtón kopogtatott, aztán összeszorította ajkát, ennek meg kell lenni.

Litvay az íróasztalnál számlákat írt alá. Mikor fölpillantott s meglátta a leányt, elborult az arca, összehuzódott a szemöldöke, de csak egy pillanatig, aztán teljes nyugalommal fordult felé:

— Légy szives pár percig helyet foglalni, mindjárt készen leszek.

Klára leült. Litvay folytatta munkáját, egy nagy könyvbe levő bejegyzésekkel hasonlítván össze a számlákat. Milyen nyugodt, — gondolta magában Klára, — azt hiszem, az egész dolog nem fogja tulságosan érdekelni és én könnyen szabadulhatok.

Ha Klára a férfi lelkébe láthat, semmiestre sem ül olyan nyugodtan helyén, mint most. Ez a látszólag teljesen nyugodt, közömbös ember telve volt égő keserőséggel, emésztő fájdalommal. Csak nem fogom magam neveltségessé tenni, — mondta az első keserves percek után és vasakarattal uralkodott magán.

Bizonyára, ő már sem olyan fiatal, sem olyan tapasztalatlan nem volt, mint Klára. És mégis kérdezte magától: hát mit fáj nekem, ha ez a hóbortos leány férjhez megy, mikor örvideni kellene rajta, hogy megszabadulok egy kellemtelen tehertől? De mégis forró, valóssággal fizikai fájdalmat érzett e gondolatra és bár nem tudta, mi a baja, határozottan érezte, hogy beteg.

Egy pillanatra eszébe jutott az is, hogy így csak szerelmes emberek szoktak szenvedni. Erre a gondolatra önkén-

telenül elkacagta magát. Visszaemlékezett több rendbeli szerelmére és be kellett látnia, hogy ezek az érzelmek egy csöppet sem hasonlítanak ahhoz, a mit Klára iránt érez. Többé-kevésbbé minden szerelem a vágyban összpontosul, neki pedig egyetlen vágya, óhaja, a mit most Klára iránt érzett, az volt, hogy szerette volna a lányt nagyon, de nagyon megverni. Ezért kellett elkacagni magát, ha a szerelemre gondolt.

És mégis valami forró, eddig még nem is ismert, nagy fájdalmat okozott neki, hogy ez a leány férjhez megy. Ezt az érzését boszuságnak magyarázta, hogy a leány elég nyomorult vagy meggondolatlan, odadobni magát egy idegen embernek, csak hogy tőle menekülhessen. Mert hiszen Klára nem szereti Horváthot, maga is mondta, nem is egyszer.

— Vajjon mit akar most, — gondolta Litvay, míg a könyvben lapozgatott, talán az esküvőjét jön bejelenteni?

Becsapta a könyvet és Klára felé fordult:

— Nos, szolgálhatok valamivel?

Klára összeszedte minden bátorságát, de szemét a földre szegezte, míg beszélt:

— Mondottam önnek, hogy levelet irtam Horváth Sándornak. Azt irtam, hogy

felesége leszek, ha neki is úgy tetszik. Tegnap jött válasz. Horváth azt írja, hogy ő már nem szabad és így természetesen ebből a dologból nem lehet semmi. Én azonban minél előbb leteszem a vizsgálatot és nem leszek sokáig terhére.

Litvay csak bámult. Lelkében a legkülönféle érzések villámgyorsasággal ülték egymást. A mit először érzett, az nagy megkönnyebbülés volt, de mielőtt még ez az érzés tudatossá lehetett volna, iszonyu düh fogta el. Ime ez a bolond leány följánlja magát egy férfinak, a kinek már nem kell. Mintha csak őt, saját magát érte volna valami nagy szégyen, kipirult még a homloka is. Ugy érezte, hogy a leány teljesen tönkre tette magát. A saját szempontjából nézte a dolgokat. Soha sem tudna nejének nevezni egy olyan nőt, a ki egy férfival szemben valaha ilyen megalázó helyzetbe került. A düh legmagasabb foka, a hideg guny jutott kifejezésre beszédében:

— Nos, hát ennek vége kicsikém, de ne busulj semmit, megpróbálunk férjet szerezni neked a kishirdetések között.

Klárának lángba borult az arca, ez jobban fájt mindennél. Litvay bármit mondott eddig neki, az mindig egy engedetlen, makacs gyermeknek szólt, most

sértette meg először benne a nőt, a leány fölkapta fejét:

— Uram!

— Tetszik valami? kérdezte Litvay gúnyosan.

— Én nem tehetek róla, ha szerencsétlen vagyok, — most már szánalomért könyörgött a hangja.

— Te ezt szerencsétlenségnek nevezed? — és Litvay közelebb hajolt hozzá — tudod-e, hogy vannak pillanatok, mikor azt hiszem, hogy beteg vagy, elvesztetted a morális érzékedet. Te már magad sem tudod a romlottságnak milyen fokára süllyedtél.

Klára fölsikoltott, ezt a hangot még nem ismerte, most látta, hogy mindennél jobban lehet bántani szóval.

Litvay folytatta tovább könyörtelenül.

— Az ilyen erkölcsi betegségben szenvedő kisasszonyoknak megvan a maguk közös karriérje. Ha tovább is itt tartalak házámban, csak azért teszem, mert nem akarom, hogy te is ezt a karriert fúsd meg.

Egy halottnak nem lehet rémületesebb arca, mint a milyen a leányé volt. Nem sirt, csak nézett mereven a férfira, hogy az megijedt tekintetétől. Aztán elszántan, azzal a bátorsággal, mely a föllá-

zadt, méltatlankodó lélekből fakadhat, odalépett a férfihoz:

— Vonja vissza rögtön a mit mondott, mert különben....

Erős, emelt hangon mondta ezt, a férfi gunyosan utána mondta:

— Mert különben?

— Én meghalok a szégyentől, a fájdalomtól, ez az utolsó szó már göresös zokogásba fult.

A férfi elfordult tőle és az ablakhoz lépett. A leány megindult az ajtó felé, azzal a különös, elszánt kifejezéssel az arcán.

Litvay visszafordult és erősen rászólt:

— Hová mégy?

— Meg akarok halni, — felelt a leány a legtermészetesebb hangon, mintha csak azt jelentené be, hogy sétálni készül.

— Itt maradsz! Érted?

— Meg akarok halni, — ismételte oly fanatikusan, mint a ki nem tud másra gondolni, mástól félni, mint az előtte levő rettenetes enyészettől, melybe bele kell ugrania.

A férfi látta arcán a fanatikus elhatározását, látta kigyult pupilláit, szinte álmokóros járását, megfogta két kezénél fogva és föltartóztatta:

— Ül le! Még beszélni valónk van egy-

mással. Azt kívántad, hogy vonjam viszsza, a mit mondtam, hát jól van, megteszem.

A lány nagyot sóhajtott, mintha csak a tulvilág kapujáról jött volna, aztán alig halhatón mondta:

— Anyám, édes jó anyám...

Litvay hátralépett, hallgatott egy pár percig, csak azután folytatta:

— És most már én is azt mondom, végezd el minél hamarább ezt a dolgot. Tedd le a tanítónői vizsgálatot, mert belátom, hogy csakugyan meg kell szabadulnunk egymástól. Ugy-e nem bántalak ezzel? — tette hozzá enyhébben, mert látta, hogy a leány megrázkódik — a te óhajod is ugyanaz, a mi az enyém. Ennek nem egyszer kifejezést is adtál. Én rejtegettem érzelmeimet, a meddig csak lehetett, de hát belefáradtam, mi csakugyan terhére vagyunk egymásnak és úgy látom, ezen már segíteni sem lehet.

A leány szó nélkül, mozdulatlanul hallgatta a férfit, ki még a hangját sem emelte föl, úgy beszélt tovább.

—Nem akarlak sérteni Klára, de ez a pere kötelez az őszinteségre, mert aligha lesz alkalmunk így többet szemben állni egymással. Azt is meg akarom mondani,

hogy nincs mit félned többé tőlem. Immár azt tehetsz, a mit akarsz. Én kezédbe teszem sorsodat, intézd ezentul belátásod szerint. Ezennel lemondok a gyámi jogokról, a kötelességekről csak azért nem, mert nélkülem még nem tudsz boldogulni. Mihelyest ez lehetséges lesz, mi végképpen elszakadunk egymástól. Addig tűrjük a kellemetlen helyzetet, a mint bírjuk. Én nem szólok bele dolgaidba többé. Tőled meg szívességet kérek. Mivel ez a pere a vallomásoké, megmondom őszintén, hogy én idehaza szeretem a magányt. Szóval az elkerülhetetlen érintkezéseken kívül hagyjunk békét egymásnak. Ez a kastély elég nagy, hogy elférjünk benne. Foglald el akár mind-egyik termét, nincs kifogásom ellene, csak egyre kérlek: ez a szoba hadd legyen teljesen és kizárólagosan az enyém és csak akkor szerencséltes látogatásoddal, ha majd meg foglak hívni.

Ott álltak egymás mellett, egyformán sápadt volt mind a kettő.

— Megértettél, Klára?

— Meg.

— És belegyezel abba, a mit kértem?

— Ugy fogok élni, a hogy parancsolta.

— Aztán még egyet! Az életedért most még én vagyok felelős a világ előtt.

— Tudom. Nem fogok önnek kellemetlenséget okozni.

— Köszönöm. Isten veled!

— Isten önnel!

Egy szó, egy sóhajtás nem hallatszott többé. Klára kiment, a férfi elkísérte az előszobáig, aztán visszajött. Leült egy karosszékbe, rákönyökölt az íróasztalára és nem érzett sem haragot, sem keserőséget, még fájdalmat sem, csak azt tudta, hogy életének célja, öröme, reménye oda van és a jövőben sem látott maga előtt egyebet, csak a nagy, kietlen, végtelen semmit.

XVII.

Hüségesen megtartották a kötést, nem is látták egymást az étkezés idején kívül. Ekkor, Molnárné kedvéért Litvay mindig beszélgetésbe kezdett, de Klára itt sem erőltette magát, a bővitett mondatokat mintha elfelejtette volna.

Többnyire bent volt szobájában és tanult. Azóta az utolsó jelenet óta nem tartotta szükségesnek a hat órai munkaidőhöz ragaszkodni. A férfi is kifejezte óhaját, hogy végezzen minél előbb s ő minden erejét összeszedte.

Egy reggel azonban, a mint gyorsan vissza akart sietni szobájába, a férfi megszólította:

— Bocsánat, pár percre föltartóztatlak. Tegnap Horváthéknál voltam, Lízi említette, hogy levelet írtál neki.

Klára egy kicsit elpirult, de aztán egész nyugodtan felelt:

— Igen, úgy éreztem, hogy kötelességem a bocsánatkérés.

— Lízi azt üzenté, hogy nem ír neked semmit, mert a betű mindig hideg az élőszóval szemben. Ő nem haragudott egy percig sem, de neked csak akkor hiszi el, hogy komolyan békülni akarsz, ha visszaadod látogatását.

Klára egyenesen szemébe nézett a férfinak:

— Akarja ön, hogy visszaadjam?

— Én? De megbocsáss, ez nem az én dolgom. Ez tisztán a te belátásodtól és jóakaratodtól függ, melyhez nekem semmi közöm sincs.

— Azt hiszem, ön akar ezzel a látogatással elégtételt szolgáltatni nekik.

— Én? Hiszen azt sem tudtam, hogy levelet írtál. Különben nem foglalkozom már ezzel a dologgal. Csak éppen üzenetadást vállaltam magamra.

— Nos, tehát legyen szíves megmondani Lizinek, hogy nagymértékű elfogultságom most nem engedi meg a vízi-

telést, mihelyt azonban alkalom, vagy idő lesz . . .

Litvay elkacagta magát, olyan komikus volt neki Klára ajkáról a visszatartás e megszokott sablonját hallani.

Klára azonban még csak nem is mosolygott, a legszertartásosabb komolysággal kérdezte:

— Most már mehetek?

— Kérlek.

Egy félóra múlva a nagy kert alatt találta Klárát.

— Azt hittem, tanulni sietsz oly nagyon?

— Igen, tanulni megyek Dózsáékhoz.

— Tanulni, a tiszteletes urhoz? ámult Litvay.

— Igen. Annus hazajött az intézetből, most tette le a tanítónői vizsgálatot. Sokat segíthet nekem, egyedül nem is tudnék boldogulni.

— De ha így áll a dolog, miért nem szóltál nekem, hogy beszéljek az öreg urral? A leánya idejött volna hozzád tanítani.

— Azt nem lehet kívánni tőlük. Annus szivességből tanít engemet.

— És te azt hiszed, hogy én elfogadom ezt a szivességet?

— Hiszen nem önnek adják, hanem nekem. Különben is, — tette hozzá zavartan, — nagyon megharagudnának már csak az ajánlatért is, különösen Miklós, ő nagyon önérzetes...

— Dózsa Miklós itthon van, — álmélkodott Litvay — és még föl sem keresett engem?

— Még nem volt sehol sem.

— Olyan jól vagy értesülve a tetteiről?

— Hiszen két hét óta mindennap beszélgetek vele.

— Tanulás közben?

— Nem, tanulás után haza szokott ki-sérni.

Egész nyugodtan beszéltek, de mindenik kérdés és felelet olyan volt, mint a villámszikra és körülük olyan nyomasztó a levegő.

Litvay kezdte újra:

— A fiatal Dózsa igen tehetséges fiú. Azt hiszem, valamikor még neves piktór lesz belőle. Dolgozik sokat?

— Nem. Semmit sem dolgozik mostanában. Én legalább még nem láttam.

— Soká marad itthon?

— A tiszteletes asszony nem is akarja visszaengedni Pestre őszig. Nem tudom, hogy ő meddig bírja ki a falusi életet.

— Ha ilyen kellemes társasága van,
— udvariaskodott a férfi.

Klára nem reagált rá, tovább folytatta:

— Nem sokáig marad így. Annus menyasszony, pár hét múlva talán meglesz az esküvő.

— Mennyire el vagyok én maradva a világtól, hogy mindez érdekes dolgokról nem tudok semmit.

Klára elpirult:

— Dózsák nem tartoznak az ön társaságához. A környékbeli kisasszonyok addig észre sem vették Annust, míg a bátyja haza nem jött.

— Ah, hisz ez remek. Tehát Dózsák nem tartoznak az én társaságomhoz, hanem a tiedhez. Te külön társaságot tartasz magadnak?

— Azt nem mondtam.

— Mondtad. De nem tesz semmit, azért békében maradunk. Szemrehányásodra azt felelem, hogy én bizony nem tartottam szükségesnek, hogy a tiszteletes ur esitri kis leányának udvaroljak.

— Annus olyan idős, mint én...

— Így hát nagyon tiszteletreméltó korban van. Ez esetben szánom-bánom a vétkemet. A mi a második vádat illeti, ez nem szólhat nekem. De nem gondolod,

hogy ha rólad találnak úgy beszélni az emberek, mint a hogy az imént te a környékbeli kisasszonyokról szóltál? Nem bántana téged a dolog?

— Nem bántana, mert tudom, hogy nem igaz. De ha megengedi, sietek, Anus már vár rám.

— De hát csak nem mégis gyalog? Ez legalább is egy órai út.

— Hiszen mindennap így megyek. Megszoktam.

— Tedd meg az én kedvemért és ne menj így többet.

Klára megállt:

— Kérem, ne hozzon zavarba és főleg ne Dózsáékat. Ezek az emberek szeretettel fogadtak házukba és igaz jóakarattal viseltetnek irántam, mert tudják, hogy én is közéjük való szegény ember vagyok. Ez a jó asszony rögtön meghidegült, ha én hintón robogok be hozzájuk. Ha akarja, természetesen megteszem, de igazán kellemetlen lenne.

— Jól van — szólt Lítvay gyors elhatározással — hát eredj gyalog. De nem engedhetem, hogy egyedül menj, elki-sérlek.

— Ugyan kérem, ne fárasztassa magát, én már hozzá vagyok szokva, hogy oda egyedül megyek.

— Vissza meg Dózsa Miklóssal, —
— tette utána Litvay — de mondjad,
mennyivel bátorságosabb az út oda,
mint visszafelé?

Klára elindult, Litvay mellette ment,
a leány szükségesnek tartotta megje-
gyezni:

— Én csak azért mondtam, mert
sajnáltam, hogy ön annyit fárad miat-
tam.

— Mégis csak szép dolog a szeretet!
Dózsa ur iránt nem éreztél efajta rész-
vétet soha.

Klára kissé zavartan felelt:

— Az más, neki kötelessége az udva-
riasság, ő fiatal ember.

Litvayt valami különös szívszorongás
fogta el, a mellett olyan megszégyenü-
lést érzett, mintha arcába csapott volna
valaki, de azért nyugodtan felelt:

— Az öreg uraknak sem lehet megtil-
tani, ha udvariasak akarnak lenni.

Klára észrevette ügyetlenségét, za-
vartan dadogni kezdett:

— Én nem úgy értettem, hogy ön
öreg... hanem, hogy mellettem... ve-
lem...

Nem tudta folytatni, pedig azt akarta
mondani, hogy ön csak velem szemben
nem fiatal ember, mert gyámom. De

Litvay zavarodott hebegését egy udvarias hazugság előkészítőjének tartotta és közbevágott:

— Hadd el, Klára. Ne fáraszd magadat, igazán nem érdemes.

Mikor Dózsáék előtt voltak, Litvay levette kalapját.

— Nem jön be? — kérdezte Klára.

— Nem, — felelt Litvay, — Dózsa urnak kell előbb engem szerencsétlenni, ő még fiatalember.

A véletlen hozta-e magával, de Dózsa másnap csakugyan vizitelt. Ám Litvay azt hitte, hogy Klára szólt valamit a festőnek.

Voltaképpen oka volt a fiatal urra neheztelni. Dózsa még huszonnégy éves sem volt, de már igen tisztességes nevet vívott ki magának, mindenki tudta, a fiatal piktor is gyakran emlegette, hogy karrierjét nagyrészből Litvay pártfogásának köszönheti.

Ez fedezte föl a meglehetősen hanyag gimnázista karrikatúráiban a leendő festőt. Később az ő előkelő nagy összekötetéseinél fogva nem volt nehéz számára ösztöndíjat szerezni. Eddig, ha hazajött, mindig első dolga volt a Litvay-kastélyba fölmenni, most maga sem tudta, miért halogatja olyan sokáig a dolgot.

Lusta volt, mint a legtöbb művész, ha valami nem ösztökéli munkára. Órákig el tudott heverni egy helyen, mozdulatlanul, mikor huga menyasszony lett, gyönyörködött annak boldogságában s végre, hogy semmi se hiányozzék lelkének, mindjárt az első napokban jó barátságot kötött Klárával.

Igenis barátságot. Egy tizenhétéves leány s egy huszonnégy éves fiatal ember! Ez is lehetséges, de csak egy esetben, ha már mind a kettő szíve el van foglalva.

Az ilyen barátságok aztán meghatóan szépek, gyöngédek, bizalmasak. Hiányzik belőlük az egynemű emberek titkos vagy nyílt, ártatlan vagy veszedelmes versengése. Az ember önző állat és csak oly viszonyban érzi jól magát, a hol érdekeit semmiféle veszedelem sem fenyegeti.

Voltaképpen roppant nagy gyermekek voltak még mindketten. Az első héten megmutatott Klárának egy arcképet. Egy szelíd, szőke, kissé sablonos leányarc bámult Klárára. Erről a kissé banális arcképről — mely édeskés volt, mint egy fiatal leányoknak szerkesztett hetilap képmelléklete — fölötte sokat tudott beszélni leánynak. Hogy ez az ő titkos menyasszonya, most zeneakadémiára jár, művésznő lesz. Most még nem tud szerel-

mükről senki. Ő nem is merné előhozni szülőinek, a leány sem. Mindkét oldalon a legmerészebb reményeket, ambíciókat fűzik hozzájuk, milyen keserű csalódás lenne az öregeknek ez a házasság, melyben ők nem látnak egybet, csak két szegény ember egyesülését, az örökös nyomorúság jegyében. Az öreg Dózsák grófleányt szántak Miklósnak, tekintve azt, hogy Ellának még apja sem volt, ki fekezze az asszonyi fantázia merész szárnyalását, a mama előtt a leendő zongoraművésznőhöz legalább egy főhercegi vő képzelet fűződött. A szegény emberek ostoba igazságtalansága semmiben sem tűnik ki annyira, mint ebben az indokolatlan, dőre gondolkozásban. Ha egy szegény leány csinosabb arccal, vagy fényesebb szellemi tulajdonságokkal bír, hozzátartozói rögtön joggal várják a gazdag, előkelő kőröt, a szegényebb emberek ezzel nyíltan demonstrálják, hogy a ki testileg vagy lelkileg kiváló, az nem való köztük.

Dózsa Miklós pályája legkezdetén, a leány is telve fényes reményekkel, mind a ketten oly fiatalok, úgy gondolják, ráérnek várni. Az idő az ő lelkükben élő lángnak fog igazat adni és Ella úgy vonulhat be Dózsákhoz, mintha gróf-

leány volna és Miklóst olyan örömmel fogadja majd a mama, mint az annyiszor megálmódott hercegi vőt.

Az egyetlen, ki ezt a kis szerelmi regényt ismeri, Klára. Nem volna fiatal leány, ha szívének teljes erejével nem a szerelmesekhez szegődnék. Természetesen, leteszi az esküt a titoktartásra, melyet még Annussal szemben is meg kell őriznie, Klára büszke erre a bizalmi állásra.

Ő ugyan nem viszonzta a bizalmat hasonlóval, de a festő sejti, hogy Klárának is van titka. Csakis szerelmes ember képes ezeket az együgyűségeket nap-nap után meghallgatni. Elszáradt virágszállakban, egy fakó, kis kék szalagban, érzélgős levelekben gyönyörködni. A szerelmeknek roppant kevés szava van, de ezt csak a közömbös ember fedezi föl. A szerelmes soha sem érzi szótárának fogyatékosságát, kifejezéseinek a halálos unalomig való ismétlődését, mert mindemezőeska banalitáshoz a szív dobogása ad új lírai kiséretet. Csodálatos ez a pár szó, mely egy egész világot foglal magában, mint az abc huszonnégy betűje, melylyel minden szép, nemes, igaz, bölcs dolgot ki lehet fejezni.

A fiatal ember szíve azonban telve volt, nem is vette észre, hogy csak ő beszél, a

leány meg beszéltet. Sőt hálás is volt ezért, mert vannak féminén lelkek, a férfiak, különösen a művészek közt, kik éppen olyan kedves önzéssel foglalkoznak magukkal, mindig csak magukkal s éppen úgy várják a gyöngédséget, a deldelgetést, a hizelgést, mint az asszonyok.

Klára sokszor gondolt arra, hogy vajjon milyen leány lehet ez az Ella, a ki Dózsát szereti? Ezt a fiatal embert, ki érzékenyebb a legfinomabb idegzetű asszonynál, kit egy napfényes tavaszi nap az egekbe emel, ilyenkor telve van életkedvvel, nagy tervekkel, forró érzéssel, az esős idő meg az öngyilkossáig elkeseríti. Megrázta fejét s biztos volt benne, hogy soha sem lenne képes egy ilyen lelkeletű ember iránt szerelmet érezni.

Mikor Róza néni beküldött érte, hogy a fiatal festő itt van, azonnal lesietett a szalonba. Az arca sugárzott az örömtől, míg a fiatal embernek nyujtotta kezét. Nem is látta, hogy Litvay hátul áll az ablaknál. Annyi vidám, kellemes órát köszönhetett Dózsának családi körének, hogy rokonszenve, szeretete már öntudatlanul visszatükrözött az arcán.

— Annust nem hozta el? — ez volt az első kérdése.

— Nem. Bement a városba édesanyámmal, a vőlegénye elé.

— Igaz. Még nem is gratuláltam, — mondta Litvay és előlépett.

Egy jó fejvel magasabb volt a fiatal embernél. Klára jó szemügyre vette őket, a mint egymás mellett álltak. Roppant különbözött ez a nyugodt, sötétbarna energikus arc a festő élénk arcától, esillogó szemétől és minden pillanatban változó kedvét eláruló vonásaitól. Klára maga sem tudta okát, de az iménti kedves derűtségnek egyszerre vége lett.

Litvay jól látta ezt, és arra gondolt, hogy örült ennek az embernek és hogy elhomályosult tekintete, a mint engem meglátott.

Szerenesére, Dózsa rendkívüli élénk, szellemes fiú s mindig van beszélnivalója. Valahogyan csak eltelik az idő, de ezt a délutánt egyikőjük sem számítja kedves emlékei közé.

Dózsa meg is mondja később Klárának:

— Azt hiszem, Litvay neheztel rám valamiért, hideg tartózkodást vettem észre a multkor.

— Ugyan? Ön képzelődik. Én nem látam semmit.

— Én sem a szememmel, de tudja, meg-

érzem az ilyesmit. Bámulatos ösztönöm van, éppen olyan, mint az állatoknak.

— Ugyan menjen, — nevetett Klára.

— Nem hiszi? No látja, pedig én előre megjósolok minden bajt, örömet azért nem, mert erre ritkán van alkalom az életben, de hiszi-e, nem-e, előre megérzek minden szerencsétlenséget. De, tudja, átok van rajtam, mint Kasszandrán, senki sem hisz a jóslataimban. Ön is ki fog nevetni, ha mondok valamit. Ez a Litvay egypár-szor magán felejtette a tekintetét, csak úgy véletlenül, mikor azt hitte, hogy senki sem látja. Ne érkezzék meg az Ellától várt levél, ha ez az ember nem szerelmes magába.

Klára kacagott, de nevetésében sok volt a keserűség.

— Nos, tisztelt Kasszandra, önnek igaza van. Ön bámulatos éleslátással bír, csak azt csodálom, hogy már előbb föl nem fedezte a dolgot, mi csakugyan szerelmesek vagyunk egymásba.

Hanem ettől a naptól fogva neki is észre kellett vennie, hogy Litvay viselkedésében különös változás történt. A férfi minden alkalmat megragadott, hogy vele együtt lehessen és a nélkül, hogy erőszakoskodjék, Dózsáéktól visszatartsa.

— Irigyli tölem ezt a pár percet is, —

gondolta Klára s százszor föltette magában, hogy megmondja neki:

— Ön mondta, hogy ne alkalmatlankodjunk egymásnak, mit akar hát tőlem?

De nem merte megmondani. Litvayval szemben azonban erős passzív ellentállást fejtett ki. Egyáltalában különös harc volt ez, most soha sem ütköztek össze, egy hangos szót sem váltottak, mégis tisztában voltak azzal, hogy két akarat küzd egymással.

Litvay kitartóbb volt, de Klára megügyesebb. Ha a férfitől megkérdezik, mit akart, valószínűleg nem tud rá megfelelni, csak türelmesen elkísérte Klárát, ha Dózsáékhoz akart menni. Mindig megkérdezte, hogy tanulni megy-e, azután mindig elhívta a festőt:

— Jőjjön, kedves barátom, sétáljunk egy kicsit, a kisasszonyok dolgozni akarnak.

Megvárta, míg elvégzik a leckét, aztán hazavitte a leányt. A festő is velük ment néha, de nem mindig, hiszen Klárának már volt állandó kísérője.

A leányt szörnyen bántotta a dolog, nem mintha vágyott volna a festő társaságára, hanem, mert mint magában mondta: „ezt a kis mulatságot is irigyli

tőlem.“ Egyszer, mikor újra el akarta hívni Miklóst, Klára hirtelen közbeszólt:

— Ne menjen, Dózsa, ma nem tanulunk . . .

Litvay mélyen elsápadt, aztán vette kalapját:

— Ugy hát jó mulatást!

— Nem marad velünk? — kérdezte Annus.

— Nem, köszönöm jóságát, kisasszony, de nem maradhatok. Majd lesznek szívesek hazakisérni Klárát?

Litvay távozott, a leány meg nagyon szomorú lett. Egy csöpp örömet sem szerzett neki diadala. Míg Dózsa mulatatta, arra az emberre gondolt, ki most egyedül tart hazafelé a mezőkön.

Oly nagy lelkifurdalás kinozta, hogy hazajövet, mikor Litvayt az alsó udvarban az istálló előtt látta ácsorogni, hangosan: „jó estét!“ kiáltott neki.

A férfi hirtelen megfordult és lekapta kalapját.

Az esti világítás okozta-e, de Klára úgy látta, a férfit a mint felé tartott, föltűnően halvány.

— Talán zavartam az imént? Látam, hogy a lovaiban gyönyörködött.

— Igazán gyönyörűek. Nem akarsz lejönni hozzájuk.

— Szeretnék, de félek.

— Attól tartok Klára, hogy te csak oldalágon vagy rokonságban Oroszlán-szivű Rikárd ő felségével.

— De ha akarja, én nem bánom. — Klára habozott, indult volna is, meg nem is, míg végre Litvay karonfogta, de hogy mentegesse ezt a bizalmaskodást, rögtön hozzátette:

— Így, most biztos vagyok benne, hogy nem illansz el mellőlem a veszedelem percében, hanem bátran meg fogsz védelmezni!

Litvay sorba mutogatta lovait, de Klára nagyon hálátlan publikum volt. A lovak szépségét, származását, nemes tulajdonságait nem birta méltányolni. Egyetlen pozitív érzése a vágy volt, hogy csak már a szobájában lehetne.

Litvay nagy szomorúsággal mondta:

— Sajnálom, hogy semmivel sem tudlak mulattatni.

— Én soha sem voltam olyan vakmerő, hogy öntől ilyesmit várjak, — és Klára a földre szegezte szemét, — de azért nagyon csodálkoztam, hogy ma úgy Dózsáéknál hagyott.

Litvay megállt és úgy nézett a leányra:

— Ez nem illik hozzád Klára, te mindig őszinte természetű voltál. Miért beszélsz így, holott magad akartad, hogy elmenjek?

— Ne higgye, — tiltakozott élénken Klára, — nekem mindegy volt...

Litvay megindult újra, csak mikor már pár lépést tettek előre, felelt a leánynak lassu, komor hangon:

— Éppen azért mentem el, mert neked mindegy volt, hogy maradok vagy sem.

Többet aztán nem is beszélgettek, Klára fölszaladt szobájába, hol már a Róza néni által megrendelt tavaszi kalapok várták; boszusan hánnya-vetette őket, mikor este Molnárné megkérdezte, hogy választott-e már, hogy a többi visszaküldjék, duzzogni kezdett:

— Nekem nem kell egy sem. Én nem teszek ilyen maskarát a fejemre.

Olyan komikusan csunya arcokat csinált, hogy Litvay nevetni kezdett, de Róza néni türelmetlenül szólt közbe:

— Ez már a harmadik lerendelés és maga nem bír választani; legokosabb volna, ha személyesen vásárolna.

— Természetes, — kapta föl a szót gyorsan Litvay — én holnap ugyanis megyek Pestre, akarsz velem jönni?

—Nem, igazán nem érdemes ilyen semmiségért, — dadogott Klára.

Molnárné azonban más véleményen volt:

— Nos, ha már fölmenne, elvégezné egyuttal a tavaszi bevásárlásokat, tegye meg nekem ezt a szivességet, rám nézve már nagy teher az utazás.

Klára még mindig menekülni akart:

— Én nem értek úgy a dologhoz, mint kegyed, be fognak csapni.

Litvay azonban egészen fölvidultan Molnárné pártján volt:

— Dehogy fognak becsapni. Veled leszek én.

Róza néni ijedten tiltakozott:

— Nem, Klárikám, csak rá ne hallgasson, rettenetes holmit fognak rásózni. Kövesse csak saját izlését és támaszkodjék eddigi tapasztalataira, hiszen egyszer az ilyesmit is meg kell szokni; ha teszem asszony lesz...

— Én soha sem leszek asszony, — vágott közbe komoran Klára.

— Tudod miféle, — folytatta Litvay, — egyelőre beszéljünk a közelebbi dolgokról. Szedd össze magad és holnap reggel indulunk.

— Alkalmatlan leszek önnek, a bevá-

sárlást elvégzem egy délelőtt, aztán mit csinál velem?

— Kiadlak kosztba valamerre. Vagy velem együtt jössz lumpolni, a hogy tejszik.

— Ugy Kláríka, ne keresse már anynyit magát, — türelmetlenkedett Molnárné, kit boszantott ez a sok parlamentirozás.

Klára nem birt tovább ellentállni, egyszer kérőleg ránézett Litvayra, de az nyugodtan a szeme közé mosolygott. Láthatólag öröme telt abban, hogy a leány nem tud az utazás elől menekülni. Még az este valahogy alkalmat talált azért rá, hogy a férfinak megmondhassa:

— Sajnálom, hogy így történt, igazán nem akartam önnek alkalmatlanságot okozni, tudom, hogy terhére van ez a dolog.

Litvay a legnagyobb komolysággal felelt:

— Nagyon jól tudod kicsikém, csakugyan terhemre van. Ha mégis ragaszkodom hozzá, csak azért teszem, mert a trappista szerzethez tartozom és gyönyörűségem telik az önkinzásban. De most kívánjunk egymásnak jó éjszakát, mert reggel nem lehet sokáig lustálkodnod.

Klára elpirult, csakugyan roppant lusta volt az utóbbi időben, későn ébredt, még akkor is nehezen birta magát rászánni a fölkelésre, de hogy a férfi ilyen pontosan van értesülve szokásairól, arról sejtelve sem volt.

— Hajnali kilenc órákor már ki kell pattanni az ágyból, bármilyen nehezedre esik; mert a kora reggeli órákban, azaz féltizenkét órákor megy a vonat.

— Ön csufolódik velem, — Klára akaratára ellenére nevetett, — de én igazán nem tehetek róla, hogy ilyen lusta vagyok, néha magam is kétségbeesem.

— Sohse törődj vele. Végre is mi indítana a koránkelésre, egyetlen ok, hogy aranyat fogsz találni. De ez a biztatás nem éppen pozitív jellegű, azonfelül mi szükséged volna neked aranyra? Nem igaz?

Klára megint duzzogni kezdett, de már neheztelésében sok volt a kacérság.

— Hagyjon el! Ön rossz ember.

— Csak most fedezted föl? Én már azt hittem, régen tisztában vagy vele.

XVIII.

Klára csak ott a vasuton jött tudatára annak, hogy a helyzet ostoba és nevetséges. Azok után, a mik köztük történtek, neki semmi áron sem lett volna szabad ebbe az utazásba beleegyeznie. Amaz utolsó jelenet alkalmával mondott szavak mindegyike élt lelkében kitörölhetetlenül, ezek a szavak női büszkeségét bántották meg, az ilyesmit csak megbocsátani lehet, de elfeledni soha.

A mi legjobban bosszantotta, az a férfi viselkedése volt. Mintha nem történt volna köztük semmi, elfogulatlanul örült a diákos kirándulásnak.

Az egész szakaszban nem volt egyetlen lélek sem rajtuk kívül. Litvay levette

Kláráról a kis kabátkát, aztán leült szembe a leánynyal, a ki látszólag ideges lett.

— Mi bajod, Klára?

— Semmi. Csak eszembe jutott, hogy nem kellett volna eljönnöm. Ön most biztosan azt gondolja...

— Nem, én egyáltalában nem gondolok semmit. Sokkal jobban érzem magam, mintsem ilyen ostobasággal foglalkozzam.

Klára kibámult a robogó kocsi ablakán.

— Ön biztosan elfelejtette, miben állapodtunk meg, — mondta így félrefordított fejjel, — azt kívánta, hogy ne alkalmatlankodjam önnek, míg a házában leszek, mert a magányt óhajtja. Nem így volt?

— De igen. Most azonban már nem óhajtom s ezzel vége.

Erre már visszafordult a leány.

— Nincs vége. Egy eselédleánynyal sem szoktak így elbánni. Egyszer kidobni, máskor visszahívni, annak is joga van tiltakozni az ilyesmi ellen.

— Nézd csak, kérlek, — szólt Litvay sokkal izgatottabban, mint a milyennek külsőleg látszott, — neked nagyon jó emlékezőtehetséged van és én nem is

tagadok semmit. Olyasmit mondtam fölindulásomban, a mit nem kellett volna mondanom. Megbántam, bocsánatot kérek érte, megelégszel ezzel az elégtétellel?

Klára nem felelt.

— Gondoltam, hogy nem, nos hát akkor folytassuk. Nem szivesem teszem, mert bántani fog megint. De látod, nekem is jó memoriám van, ha nem is hangsúlyozom annyit, mint te. Nekem is volna veled egy kis számolni valóm. Emlékszel még arra a kedves estére, mikor tolvajnak nevezte, egyszerűen szemembe vágva, hogy elloptam a pénzedet?

— Ez nem igaz, — kiáltott föl Klára, — még pedig teljes jóhiszeműséggel. Tudta, hogy mondta, de oly lehetetlen, szörnyű dolognak tűnt föl előtte, hogy mondhatta, egész jóhiszeműleg hazudott.

— Hajh, ha te egyszerűen letagadod a tényeket, akkor én is követem példádát. De komolyan, nem gondolod, hogy a mit te mondtál nekem, volt legalább is olyan sértő, mint az, a mit én mondtam neked?

— Nem, — felelt a leány könyektől fátyolozott hangon, — én akkor nem is voltam egészen öntudatnál. Azonfelül meg ön elégtételt is vett érte magának rögtön. Ugy bánt velem, mint a hogy

még soha férfi egy urileánynyal. Ön ezt mind jól tudhatja. Azontul meg sem engedte, hogy önérzetes ember módjára viselkedjem, a legnagyobb megaláztatásoknak tett ki. Ha csak egy lépést mertem előre tenni magamban, ön rögtön ott volt, még veréssel is fenyegetett. Ön jól tudja, hogy most igazat beszélek, az ilyesmit nem lehet csak úgy elfelejteni.

Odahajtotta fejét a koesi párnájára és sirni kezdett. Lítvay sápadtan nézte pár percig, csak azután felelt:

— Fogalmam sem volt róla, hogy ezek a dolgok még valaha szóba jönnek köztünk. De most már mindegy. Mindenekelőtt arra kérlek, ha feleletet akarsz tőlem, ne sirj. Ez megzavar és nem bírok gondolkozni sem, ha így látlak. Az imént egy dologért bocsánatot kértem tőled, mert akkor valóban elragadott az indulat, a harag, meg a keserűség. A mostani újabb vádjaidra azonban csak azt felelem, hogy sajnálom mindazt, a mi történt, de nem tehetek róla. Sőt, ha még egyszer ez a helyzet adódnék elő, kényszerülve volnék még egyszer tenni mindazt, a mit tettem. Hidd el, mindazt a fájdalmat, melyet nekem okoznom kellett, százszorososan átszenvedtem. Egyebet nem mondhatok. Emberi lehetőségen belül

mindent megteszek, hogy elfeledtessem veled ezeket a kellemetlenségeket. Mert látod, én mindig jót akartam, falán egy kicsit erőszakosan, türelmetlenül, a mit sajnálok, — hidd el, szívemből sajnálok. Egyebet azonban nem tehetek, mint hogy ezt ismételten kijelentem neked. Ha te ezzel a kijelentéssel nem elégszel meg, úgy igazán nem tudom, mit csináljak.

— Semmit, — felelt Klára, megtörölve szemét — őszre úgy is itt hagyom a házát.

— Ez az egész mondani valód?

— Ez — és a leány ujra kibámult az ablakon.

Nem is beszéltek többet, Klára előke-reste az utra elhozott elbészélés-kötetet, Litvay meg ujságot vásárolt. De a betűk táncoltak szemök előtt és Pesten egyik sem tudta volna megmondani, hogy miről olvasott az uton.

Litvay nem a rendes szállójába ment s itt az idegen szállóban fiatal házaspárnak nézte őket mindenki. Egymásba nyíló szobát nyitottak ki számukra és Klára minden léptét az a diszkrét kíváncsiság kísérte, mely kidukál a nászuton levő fiatal asszonyoknak. Kocsin járták be az üzleteket. Litvay nem szólt bele a vásárlásba, csak mikor már a leány

kétségbeesetten fordult hozzá tanácsért. Ilyenkor udvarias figyelemmel mondott valamit, sokkal jobban tudott uralkodni magán, mint Klára. Mintha elfeledte volna a vasutban történeteket, udvarias, gyöngéd figyelemmel vette körül a leányt, kit a férfi modora szörnyen zavarba hozott. Ez a zavar, ez a folytonos pirulás csak megerősítette a gyanút mindenütt. Litvay jól látta mindezt, de csak mosolygott, míg valamelyik üzletben a segéd így szólt:

— De nagyságos asszonyom, biztosíthatom, ez a legmegfelelőbb. Kedves férje, a nagyságos ur is nézegette az imént.

Klára rémülten tekintett a segédre és ijedtében megvette az ajánlott portékát. Aztán úgy rohant kifelé, mintha mögötte lángba borult volna az üzlet.

A kocsiban hirtelen támadt bátorsággal még veszekedni is kezdett Litvayval:

— Miért nem szólt annak az embernek?

— Mit kellett volna neki szólnom?

— Azt, hogy... hiszen ön jól hallotta... miért nem mondta neki...

— Hogy nem vagy a feleségem? Már megbocsáss, de nekem nem volt ez e

föltevés olyan kellemetlen, hogy tiltakozzam ellene. Téged olyan nagyon bánt a dolog?

Klára nem felelt, Litvay nem faggatta. Ismerte már jól ezt a makacs hallgatást, tudta, hogy ilyenkor csak erőszakkal lehet ezt az összeszorított ajkat kinyitni. Ő pedig mindenáron azon volt, hogy előbbi erőszakoskodásának nyomát is eltüntesse Klára lelkében. Mit akart ezzel? Jóformán maga sem tudta. Talán csak a leány bizalmát akarta megnyerni, mert a dolgok mostani állásában egyébre gondolni sem akart. Bár a vasuti vitatkozás alkalmával nem vetette a leánynak szemére Horváthnak írott levelét, de egy csöppet sem haragudott érte kevésbbé, mint akkor az első pillanatban. Gyöngédségből nem szólt, pedig ezzel az egy dologgal elhallgattatta volna a kiméletlen vádlóját, de kimélni akarta a leányban a nő érzékenységet, melyet egykor oly veszedelmesen megbántott, de apró összetűzéseik alkalmával mindig ki-kitört lelkének lappangó ingerültsége.

Délután így szólt a leányhoz:

— Este színházba megyünk. Új darab lesz a Nemzeti Színházban.

Klára örömeben piros lett, nagyon keveset élvezett még a világból, a nélkül is

imádta a színházat. De hirtelen aggodalmasan kérdezte:

— Váltott már jegyet?

— Természetesen. Csak nem is hagyom estére, bizony csak nagy furfanggal birtam hozzá jutni, hiszen első előadás van.

— Hová váltott?

— Páholyt vettem.

— Szent Isten, mit csinálok én? Hiszen nincs velem semmi, csak ez a sötét utazóruha. Ha földszintre megyünk, még csak megjárja, de páholyban. Magát mindenki ismeri és szégyelni fogja magát velem.

— Ez egy külön mulatság lesz, fölvo-násközben pirulni fogok miattad. De honnan tudod te, hogy ki ismer engem és ki nem?

— Láttam, mennyi emberrel váltott köszöntést az utcán és én igazán nem tudom, mit csináljak ezzel a ruhával?

— Én sem. Mert akárhogy töprenkedem, nem látok itt egyéb tenni valót, mint hogy eljössz benne a színházba.

Egy kicsit csakugyan föltűnt a páholyban ülő fiatal leány, ha nem is éppen a ruhája miatt. Litvayt, ugyszólván, az egész színház ismerte és fogalmuk sem volt, ki lehet ez a barna, halvány arcú leány, ki ott ül mellette? Távesövek kezdték ostromolni a páholyt, a leány idege-

sen mozgólódott, majd szemrehányóan fordult Litvayhoz:

— Látja, mindenki az én ruhámat nézi.

— Maradj nyugton, — nevetett Litvay, — ne mozogj, mert igazán kinevetnek bennünket.

Valójában roppant büszke volt a Klára diadalára és élvezte azt a mámoros büszkeséget, mely eltölti a férfi szívét, ha látja, hogy a nő, kit szeret, mások szemében is szép és diadalt arat.

Természetesen, csak ilyen platonikus távoli diadalt, másrésről meg nagyon örült, hogy Klárának nincs ismerőse s nincs velük asszony, így senki sem tolakodhatik be páholyukba látogatására. A leány az övé marad egész este, senkivel sem kell megosztani társaságát.

A függönyt fölhúzták. Klára szívvel-lélekkel a színpadé volf. Litvay meg abban gyönyörködött, milyen teljes lélekkel tud örülni a leány a mulatságnak.

Az egyik felvonásközben Klára végignézte a közönséget, hirtelen elszólta magát:

— Nini, ott ül Ella!

Litvay odanézett, egy csinos arcu, szőke haju leányt látott a szemközt levő

erkélyen. Mellette egy kövér asszonyság, nyilván a mamája.

— Iskolatársad? — érdeklődött Litvay.

— Nem, — szólt Klára kissé zavartan, mert eszébe jutott a titoktartásra letett eskü, — én csak a fotografiáját láttam, beszéltek róla s így tudom a nevét is. A kép olyan jó volt, hogy rögtön fölismertem, ő azonban azt sem tudja, hogy én a világon vagyok.

Litvayt nem érdekelte a szóke kisaszony, hát abbahagyta a dolgot. Ellenben most ő hajtotta meg magát a szemközti páholyban ülő fiatal asszony előtt.

— Milyen szép asszony. Ismerőse? — kérdezte Klára.

— Még pedig igen közeli. A férje jó barátom. Egy percre át kell hozzá néz nem, éppen csak egy percre, hogy köszönjek neki. Megengeded?

— Természetesen — és Klára kissé visszahúzódott a páholy háttérébe, mert látta, hogy az asszony az ő arcának szögezi távesövét.

Alig ment ki Litvay, Klára újra a földszintet kezdte vizsgálni. Egyszerre csak gyöngén elpirult, Horváthot látta az egyik támlásszékekben.

○ A fiatal ember fölnézett és köszönt,

Klára mosolygott, semmi elfogultság nem volt lelkében ez ember iránt.

Egyszerre csak kopogtattak és Horváth belépett. Klára megkínálta üléssel, Horváth a Litvay elhagyott helyére ült s beszélgetni kezdtek:

— Nem is kérdelem, hogy van? Ugy ragyog az arca, olyan boldognak látszik és higgye el, nincs ember, ki jobban örülne ennek, mint én.

— Tudom. Ön mindig jóbarátom volt.

— Önön mult, hogy csak az lehetek.

Udvariasságból szükségesnek tartotta ezt elmondani. A dolog azonban úgy állt, hogy nagyon szerelmes volt egy fiatal, színiiskolába járó leányba.

— Milyen sajtóságos, — gondolta magában, a mint szemközt ült Klarával, — ezzel a leánynyal oly elviselhetetlen nagy dolognak tünt föl a szegénység, míg most természetesnek tartom, hogy Olgával majd fizetéséből kell megélnünk.

Komikus sóhajtással tette hozzá:

— Hej, ez a szerelem . . .

A fiatal ember fölállt:

— Sajnálom, hogy nem várhatom be Bélát, de társaságban vagyok és nem fogjuk bevárni a darab végét.

Nem akarta megmondani Klárának, hogy titkos menyasszonya ott statisztál

a színpadon s az utolsó fölvonásban már nincs dolga s így hazamennek. Horváth csak a legközelebbi fizetésjavítást várta, hogy Olgát örökre kivegye ebből a világból. Az ő szépen kidolgozott élettervét ime így rombolta le a szerelem.

Távozott. Litvay csak az utolsó pillanatban látta meg a szemközti páholyból, hogy Klárának vendége van. Rejtőnyes fölindulás fogta el, sietve bucsuzott az asszonytól és magában mondta:

— Hát micsoda nyomorult fickó ez, ki közeledni mert a leányhoz azok után, mik legutóbb köztük történtek?

Sápadt volt, mikor belépett a páholyba. Klára rögtön észrevette fölindulását és eszébe jutott az ő végzetes hazugsága, halkán kérlelni kezdte:

— Ne haragudjék, majd otthon ki-magyarázom az egészet.

Érezte, hogy el kell mondania mindent, bár rémület töltötte el a gondolatra, mi fog e vallomás után következni.

— Nekem nincs szükségem a te magyarázatodra, nekem azzal az urral van beszélni valóm.

— Kérem, — esdekelt Klára, — hallgasson meg előbb.

— Ej, hagyj békét, tudom, mi a köte-

lességem, rád ez a dolog már nem tartozik.

— Ön kétségbeesésbe kerget, — suttogott a leány.

Litvay dühösen szólt rá:

— Olyan nagyon félted? Hiszen már skartba van téve, most tudtommal Dózsa ur a jelölt.

A leány remegve tette kezét a férfi karjára, majdnem sirt kétségbeesésében, a férfi durván letaszította kezét:

— Most már elég legyen a komédiából, egy szót sem akarok többet hallani a dolog felől.

Odalent játszani kezdtek. Klárával meg szédülni kezdett a világ. A támlászekék fölfordultak, a páholyok meg repülni kezdtek. Egyszerre észrevette, hogy a naiva arca, haja, egész alakja csupa zöld és a hangja is olyan furcsa, mint ha föld alól, kriptából jönne. Iszonyu félelem fogta el, most mindjárt leszakad a csillár . . . és különös senki sem látja ezt rajta kívül, valami kényszeríti, hogy föl-sikoltson, még volt annyi öntudata, hogy kétségbeesésében megfogja a férfi kezét, Litvay rápillantott, aztán gyorsan, szó nélkül megfogta karját és kivezette, senki sem vette észre, még föltűnés nélkül távozhattak.

Odakünt a szabad levegőn Klára viszsanyerte öntudatát.

— Bocsásson meg, hogy ennyi alkalmatlanságot okozok önnek.

— Jobban vagy? — kérdezte felelet helyett a férfi és beültette a kocsiba.

Ott újra elkezdte kérni:

— Hallgasson meg kérem, nekem okvetetlenül beszélnem kell. Nem engedhetem, hogy ön igazságtalanul vádoljon valakit, mert csak én vagyok a hibás.

— Majd odahaza. Ne izgasd föl magadat újra, ha tudtam volna, hogy ennyire szivedre veszed ez ügyet . . .

Megint keserű lett a hangja, nagyon haragudott Horváthra tapintatlansága miatt és a leány védelme csak növelte haragját.

A szállóban Litvay kinyitotta szobáját, Klára mintha álomban járna, úgy ment utána:

— Engedje meg már, hogy elmondjam és azután legyen elnéző irántam, én . . .

— Kérlek, — szólít Litvay sokkal gyöngédebben, — én nem vádollak téged. Te nem tehetsz arról, hogy ez az ur betolakodott hozzád. Hogy leültetted, ezt sem veszem rossz néven, fiatal leányok még nem tartoznak ismerni a társadalmi szokáso-

kat. Én nekem csak ő vele van dolgom, mert ő már nagyon is jól tudhatta, mit csinál.

— De hát nem így volt, — ismételte a leány kétségbeesetten, — ő teljes jóhiszeműséggel járt el. Mi köztünk nem történt semmi, a miért kerülnie kellene engemet. Én nem irtam neki levelet s ő nem is válaszolhatott semmit.

Lítvay csak bámult a leányra, a szavakat értette, de ezek oly nagy dolgot foglaltak magukban, hogy az első pillanatban nem bírta fölfogni, szinte öntudatlanul kérdezte:

— De hát mí volt ez?

— Hazudtam önnek, — felelt a leány, lehajtva fejét, — nagyon féltem akkor és kérem, ne vegye szigoruan ezt a dolgot, én nagyon megszenvedtem érte.

Lítvayt az a szédülés fogta el, melyet az ember nagy, földöntuli örömkönnél szokott érezni. Már nem törődött semmivel, elég volt tudnia, hogy a fekete árny, mely közte és a leány közt volt, végképpen eltűnt. Szerelmes ember volt, de mint a legtöbb férfinál, a hiusága erősebb volt, mint a szerelme. A nagy, erőszakosan elnyomott érzés, mint fékezhetetlen áradat tört elő, forró vérhullám csapott föl

agyába, az ajkán forró, szenvedelmes valamás hangja lebegett, de egyszerre megállította valami. A leány arcán iszonyú félelmet és kétségbeesést látott, mintha a szívébe markoltak volna, úgy hatott rá, mikor újra kérni kezdte:

— Megbántam már százszor és annyit szenvedtem miatta. Legyen könyörületes hozzám . . . Soha sem lett volna bátorságom elmondani ezt a dolgot, de hiszen Horváthtól ugyis megtudott volna mindent.

Litvay csak nézte, az iménti forró láznak egyszerre vége lett. Az a leány, a kihez ő szerelmes szívvvel akart közeledni; nem érez iránta egyebet félelemnél. Kegyetlen, vad fájdalom fogta el lelkét, melyhez még az önvád is járult. Mit mondjon most a leánynak? Hogy szereti? Valószínűleg még jobban megijedne és tovább sirna. Feleségül kérje? Szótlan engedelmességgel nyujtaná kezét, hiszen ellenkezni nem mer vele. És ennek mind ő az oka. Erőszakkal törte össze a leány ellenállását, most tessék élvezni munkájának gyümölcsét. Próbáljon szerelmet kelteni egy leányban, a ki reszket tőle, a ki elsápad, ha hangját hallja és sirva fakad, ha gyöngédséggel akar hozzá közeledni.

— Nem, ez lehetetlen, — mondta egy pillanatig elcsüggedten, de nem lett volna az az elszánt, energikus ember, a ki, ha rögtön utána nem teszi:

— És mégis meg kell próbálnom. Enyémnek kell lennie, hiszen nem bírok nála nélkül élni.

És volt hozzá lelkiereje, hogy a legtragikusabb lelkiállapotban tréfával közleljk a leányhoz.

— Most már igazán kíváncsi vagyok, hogy miért sírsz? Hogy engem becsaptál és a tréfa jól sikerült? De komolyan, nézd csak, hiszen minden rendben van, kivévn a gyomrunkat. Lejössz vacsorálni vagy fölhozassam?

— Nem haragszik? — kérdezte Klára ráemelve csillogó szemét.

— Nem, kisasszony, én nem haragszom, én éhes vagyok, ilyenformán mondják az Ollendorfbán. Nos, mi lesz?

— Maradjunk együtt itt, — felelt Klára olyan hangon, hogy Litvaynak megdobbant a szíve, de a leány rögtön utána tette:

— Nagyon rosszul éreztem magam a színházban, most biztosan nagyon csunya vagyok, nem akarom, hogy idegenek lásanak.

— Természetes. Ilyen öreg urak előtt azonban nem röstelled magad.

Klára elpirult, mert eszébe jutott a multkori ügyetlensége.

— Oh, nem azért, de hiszen ön közeli rokonom.

— Nem vagyok közeli rokonod. Sőt ellenkezőleg, alig van valami rokonság köztünk. Anyádnak voltam unokatestvére, ez most már veled elég távoli atyafiság. Olyan távoli, hogy akár feleségül is kérhetnék, ha pár évvel fiatalabb volnék.

Tréfás hangon beszélt, de komolyan figyelte a leány arcát.

Klára mozdulatlan maradt és szemét a földre szegezte. Szívébe nyilallott, hogy a férfi így tréfál ezzel a dologgal. Alig evett valamit és az első alkalmat megragadta, hogy szobájába zárkózzék.

Ha látta volna az egyedül maradt férfi fáradt kétségbeesését. Csak erős, energiája nem engedte végképpen elesüggedni. Visszagondolt az asszonyokra, kik szerették, kiket szeretett, a módozatokra, melyekkel megnyerte szívüket, de ezek egyikét sem használhatja föl Klarával szemben. Mit csináljon ezzel a leánynyal, ki szavát parancsnak tartja, ki teljesen

tőle függőnek érzi magát, kivel azt tehet, a mit akar s a kinél éppen e nagy hatalom miatt nem bir boldogulni. Keservesen vezekelt minden kemény szaváért és nem jutott eszébe, hogy egy olyan akaratos, makacs lelken, mint a Kláráé, lehetetlen a félelemnek ennyire uralkodni, ha csak egy másik, sokkal hatalmasabb érzés el nem lágyította.

XIX.

A délutáni órákban érkeztek haza. Litvay irt haza kocsiórt, de mikor az álmásra a vonat berobogott, nagyon meg volt lepve, annyi ismerőst találva a peronon.

Ott voltak Horváthék, kik valami rokonukat kísérték ki az egy negyedórával előbb Pestre indult vonathoz, itt hallották meg Dózsa Miklóstól, hogy Litvay és Klára jönni fognak. Bevárták őket, Lizi akarta így, mert az utóbbi időben fölötte nyugtalan volt.

Az ügye, a hogy ő Litvayval való terveit elnevezte, az utóbbi időben nagyon rossz fordulatot vett. A férfi látogatásai egyre ritkábbak, ritkábbak lettek, vi-

selkedése mindig az a rendithetetlen, figyelmes udvariasság, mely eleinte oly biztató, de ha sokáig tart, le kell mondanival minden reményről. Lizi még nem mondott le. Ebben a kedves, kis szőke fejben a legállhatatosabb egoizmus és képtelen nagyravágyás élt. A ki mosolygós arcát, derült kék szemét látta, vagy gyermekes kacagását hallotta, az föl sem tételezte volna ezt a nagy erőt és szívóságot ebben a fiatal leányban. Amolyan középvagyonu, jó névvel bíró leány volt, ki megérezte, hogy ilyen szerencsére mint Litvay, csak egyszer lehet az életben kilátása és ragaszkodott is tervéhez erősen.

Nagyon jól tudta, hogy Litvay előtt rokonszenves s hogy nem maradt hatástalanul az ő vidám, csapongó kedve, eleven beszédje, kellemetes lénye. De Klárától tartott. Ő nem nyilatkozott a leányról oly kicsinylőleg, mint édes anyja szokott, kit a szülői szeretet vakká és elfogulttá tett és Lizin kívül soha sem ismerte el más leányról, hogy érne valamit. Lizi megtudta becsülni Klárát, tudta róla, hogy ha nem is szépség, de nagyon érdekes, különös leány, hallgatagságát sem tulajdonította ostobaságnak, mint Horváthné, sőt gyakran mondta:

— Nem mama, Klára nem ostoba, még csak nem is szellemtelen. Igaz, hogy sokat hallgat, de aztán, ha megszólal, a figyelem teljesen ráirányozódik és végtére ez is valami.

Mikor Klára oly nevetlenül viselte magát vele szemben, újabb reménye támadt, de éppen ez után a jelenet után kezdett Litvay gyérebben járni hozzájuk. Lizit ez annyira aggasztotta, hogy gyakran gondolt egy fiatal tanárra, ki távoli rokona volt, ki őt még tavaly iskolásleány korában megkérte. A professzor ur nagyon szerelmes volt, de szegény ember, ki csak a fizetéséből élt és Lizi mosolyogva, már akkor is egy tapasztalt hadvezér ügyességével taktikázott:

— De hová gondol, nekem még vissza kell mennem az iskolába, maga biztosan tréfál velem.

Azóta sokszor szóba került ez a dolog. A professzor hűsége rendithetetlen volt, de Lizi ügyesen kitért a határozott válasz elől. Nem utasította el, de igent sem mondott. Tréfásan tartalékba helyezett kérőnek hívta a fiatal embert.

Ha valaki láthatta volna a gondolatokat, melyek e csinos kis szőke fejben forrnak, megdöbbenhet volna azon a hatá-

rozottságon, melylyel a fiatal leány magának ismételte: vagy-vagy . . .

De ezalatt mosolygott derülten, elfogulatlanul mindenkire, még a vasuti szolgákra is, úgy hogy mindenkinek azt kellett gondolni, a fiatalság, a kellemetesség és a vidámság élő megtestesülése áll most előttem.

Végre berobogott a vonat. Litvay kiugrott és kezét nyújtotta Klárának. Lizi megkettőztetett éberséggel figyel. A leány kissé pirulva bólint feléjük, majd meglátva az előrelépő Dózsát, ragyogó arccal, csillogó szemmel siet feléje, mind a két kezét nyújtva a férfinak, mint a hogy egy kedves, jó, igazán szeretett barátot szoktunk üdvözölni.

Lizi Litvay arcára néz s a mit ott lát, attól egyszerre megfagy minden reménység szívében. A férfi sötét, komor arccal néz Klára után, látszik, hogy csak a jó nevelés, a civilizáció tartja őt vissza a szándéktól, mely világosan ott tükröződött arcán, hogy Klára után rohanjon és erőszakkal szakítsa el a férfitől, kivel oly vidáman és bizalmasan beszélget.

— Láttam Ellát, — suttogja Klára halkán.

— Hol? — kérdi a fiatal ember és fölragyog szeme az örömtől.

— A színházban. Rögtön megismertem az arcképről, de milyen kedves, szép teremtés, kék selyembluz volt rajta.

— Kék? — lelkesedik a fiatal ember, — az én kedvelt színem, az én drágám rám gondol most is.

Litvay Horváthékkal vált pár szót, majd a halk hangon suttogó párhoz fordul, meglehetősen száraz hangon:

— Jó napot, Dózsa ur! Miattunk vette ezt a nagy fáradtságot, hogy gyalog bejött az állomásra? Mert kocsit nem látok sehol.

— Igen, — felelt a fiatal ember elfogulatlanul, — nem akadt alkalmatosságom, hát csak úgy jöttem, annyira vágytam önöket látni.

— A mennyiben rám vonatkozik a dolog, köszönöm, — felelt Litvay hidegen.

— De visszafelé velünk jön a kocsin? — kérde Klára.

— Ha megengedik, ha alkalmatlan nem leszek . . .

Klára még Lizivel váltott pár szót, látta, hogy Litvay nagyon kedvetlen, azt gondolta, ezzel jár leginkább kedvében.

— Jól mulattál Pesten? — kérdezte Lizi.

— Oh nagyon jól, — és Klára szeme

fölragyogott, — aztán ő olyan kedves volt . . .

— Ki ez az ő?

Klára megállt, nem tudta, hogy nevezze a férfit, kinek megszólítását beszéd közben mindig elkerülte. Tudta, hogy várják, mit fog szólni, sőt föltette Liziről, hogy erőszakosan hozta ilyen kellemetlen helyzetbe és még sem birt mást mondani:

— Litvay ur.

A férfi elkacagta magát, de hangja keserű volt, aztán Lizihez fordult:

— Én vagyok az a Litvay ur, szolgálatjára s én voltam olyan nagyon kedves Klára kisasszonyhoz, hálából ő aztán kellő respektussal tisztel meg. Nos, induljunk, Klára kisasszony, alázatos szolgájuk vagyok, hölgyeim!

Karonfogta Klárát, Dózsa utánuk ment és együtt szállt velük a kocsiba.

A papilak előtt letették és egyedül maradtak, talán éppen ebben a pillanatban fordult Horváth Lizi anyjához.

— Irj Gézának, nincs mit tovább várni, hozzá megyek . . .

Olyan rideg, fagyos hangon beszélt, mely sehogy sem illett naiv tekintetéhez, gyermekes mosolygásához, különben most

el is feledkezett ezekről a dolgokról, száraz, égő szemmel, keserűen összeszorított ajakkal bámult maga elé.

Mit látott? Csak azt, hogy Litvay örülésig féltékeny és így okvetetlenül szerelmes. A mi Klárát illeti? Lizi elfogulatlan szemmel nézte a dolgokat, jól látta, hogy Litvay féltékenysége alaptalan, egy leány nem siet ily elfogulatlan örömmel egy férfi elé, kit szeret. Ez a két ember előbb-utóbb meg fogja egymást érteni, Lizi ebben biztos volt, azért iratott a fiatal professzornak.

Odahaza Molnárné nagy örömmel várta őket. Átvette a vásárolt holmit, Litvay távozni akart, de Klára hirtelen visszahívta:

— Maradjon csak, kérem . . .

Milyen sugárzó arccal fordult vissza.

— Ne szökjék el, kérem, maga is ott volt a vásárlásnál, most viselje velem együtt a felelősséget.

— Jó. De aztán becsületesen viselkedjél, nehogy minden rosszat az én nyakamba sózz.

Klára maga sem tudta, miért tartotta vissza a férfit, talán mert az uton oly hallgatagnak, szomorúnak látta, de lehet, hogy nem gondolt semmit, csak szívének

öszöne szerint cselekedett. Annyi tény, hogy maga is megszeppent bátorságán, annál is inkább, mert Róza néni örvedetes csodálkozással nézett arcába.

A vásárlás átlaga kielégítő volt, ami kevés hiba akadt, azt Róza néni szerint Klára ifju tapasztalatlansága menti, a fiatal leány azonban fölbátorodva, hogy Litvay az ő szavára oly készséggel maradt, kötekedni kezdett.

— Az a baj, hogy ő is ott volt velem, mindenütt leolvasták arcáról a baléket.

Litvay közelebb lépett:

— Lehet, az is én voltam, a ki hangosan sírva fakadtam egy üzletben, mert a segéd nagyságos asszonynak szőlitott.

Klára, mint a nyil kezdett futni, ki a szobából, Molnárné utána kiabált:

— Hová szalad? Én megyek elrakni ezt a holmit, maguk meg menjenek Bélával uzsonnázni. Ne az ebédlőbe, ott ma nagy-takarítás volt és még föl van forgalva minden. Lent teritettem a Béla dolgozó-szobájában.

Azzal kiment, Klára sápadtan állt helyén, míg Litvay, ki nem vett észre semmit, az előbbi tréfás hangon folytatta, karját nyujtva:

— Szabad kérnem . . .

Klára hátralépett és komolyan felelt:

— Én nem megyek le.

Most már Lítvay elkomolyodott:

— De hát, mi ez már megint?

— Ön jól tudja, én nem mehetek be abba a szobába, melyből engem egyszer kitiltott.

— De, Klára, ne légy ilyen rossz! Hiszen már bocsánatot kértem érte. Hát mit tegyek? Nem bírod ezt a dolgot elfelejteni?

— Nem, — felelt Klára megrázva fejét, — nyomoruság volna tőlem, ha ilyesmit elfelednék.

— Hát mit tegyek, hogy jóvá tegyem? Mondd, én mindenre készen vagyok.

— Semmit, — szólt a leány elfordítva fejét, — az ilyen dolgokat nem lehet jóvá tenni.

Egy pár pillanatig hallgattak, majd a férfi mondta halk, szaggatott hangon:

— Ha így gondolkozol, természetesen nem tehetek semmit . . . majd utánad küldöm az uzsonnát szobádba.

Klára egyenesen szobájába ment, ott egy diván sarkába huzva meg magát, keservesen sirni kezdett. Kit siratott? Magát, vagy a férfit, vagy mindkettőjüket? Önmaga sem tudta volna megmondani.

Estefelé, mikor kiment, Molnárné megfogta:

— De gyermekem, miért nem mondta maga nekem, hogy Béla utazik?

— Utazik? Hova?

— Hát csak említette a vasuton magának. Most pakkol, külföldre megy s csak pár év múlva jön vissza.

A leány kábultan kérdezte:

— De hát miért?

Molnárné kedvetlenül vont vállat:

— Tudom is én. Azt mondja, régi terve, no de így váratlanul, egyszerre, ez mégis csak sok. Nekem ez a dolog kétszeresen kellemetlen, én már reméltem, hogy ha elveszi Lizit, mehetek lekifurdalás nélkül oda, hová a kötelesség szólít. Most ennek a házasságnak, úgy látszik, vége, ebben a zavarban nem hagyhatom el a házat. Nos, mit szól ehhez?

Nem szólt szegény semmit, ha váratlanul a közelben leütött villám szédíti el az embert, akkor érezhet ilyen különös kábultságot. Molnárné elment, ő is elindult, csak ment öntudatlanul, míg egyszer ott állt Litvay szobája előtt. Az ajtó előtt hallgatódzott, hallgatta a férfi lépéseit, a mint föl s alá jár a szobában.

Egyszer csak hirtelen kinyílt az ajtó. Klára már nem szökhetett félre s ott állt előtte a férfi, ki durván rárivalt:

— Mit akarsz itt?

Majd mintha eszébe jutott volna valami, édes reménység sugározta be arcát, kinyitotta az ajtót és úgy mondta gyöngéden kérlelőn:

— Akarsz bejönni, Klára?

A leány csak intett, hogy: nem, a férfi dühös, vad haraggal kiáltott rá:

— Hát akkor minek jöttél ide utánam? Miért nem hagysz békében elpusztulni?

— Elpusztulni? — és a leány szívére szorította kezét.

— Igenis azt, ha nekem úgy tetszik! Mit tartozik ez rád? Eredj innen dolgozdra, az én szenvedésemben nem fogsz gyönyörködni.

Ott álltak az előteremben, a kerti ablak előtt, a munkások kissé hátrább dolgoztak, különben meghallották volna ezt a dühös kifakadást:

— Igaz, hogy elmegy? — suttogta a leány.

— Igaz? Hát aztán?

— Legalább őszig maradt volna itt, míg a házban leszek.

— Pesztonkára van szükséged, kicsikém? Én nagyon is jó vagyok erre a szerepre. Vigyázni fogok, hogy össze ne piszkold a ruháskádat vagy gyufát ne vágj a kezeckédbe.

— Béla!

Először mondta így ki a nevét. A férfi megrázkódott, de már nem lehetett ilyen apró nyájaskodással lefegyverezni, tovább beszélt dühös keserűséggel:

— Hagyj békét, ismerem már ezeket az álnokságokat. Egyik pereben kedveskedsz, hogy aztán annál inkább gyötörhess. Különben mit akarsz? Örülj, hogy elutazom, szabadon kacérkodhatsz ezzel a léhűtő piktoroddal, az esküvőtökre meg elküldöm táviratilag az áldásomat, azért nem érdemes itthon ülnöm.

Mi tartotta vissza a leányt, hogy a keserű érzések ellenére is helyén maradt. Máskor a legelső szónál megfutott volna, most tovább esdekelt halk, bátortalan hangon:

— De hát mit akar Dózsával? neki menyasszonya van, a kit szeret . . . és nem is tudom, miért bánt engem . . .

Törődött is e pillanatban esküjével, melyet Dózsának tett, sokkal nagyobb hatalom kényszerítette a beszédre.

A férfi megfogta mind a két kezét és úgy kérdezte:

— Igazat mondtál?

— Hát már a szavamnak sem hisz? Az a szőke leány, a kit a színházban mutattam önnek, az az ő titkos menyasszonya

és én magam sem tudom, de olyan fáradt vagyok már . . .

Megtántorodott. A férfi átfogta derekát és erősen magához szorította. A leány nem ellenkezett, de talán hiába is tette volna. Ez az ölelés inkább erőszakos volt, mint gyöngéd, telve a férfi szenvedelmével, gyötrelmével és vágyakozásával. A leány meg szeliden odahajtott a fejét a férfi vállára és bár fájdalmat okozott neki ez az erős, vad szorítás, egy sóhajtás sem lebbent el ajkáról.

— Ugy-e, nem vagy rosszul? Nincs semmi bajod?

Ezt már aggodalmas gyöngédséggel kérdezte tőle.

— Ne menjen el innét, — mondta a leány felelet helyett, — ne menjen el innen . . . legalább ne az őszig . . .

— Ha te itt maradsz örökre, ha az enyém leszel, ha megpróbálsz egy kicsit engem szeretni, Klára . . .

Lelkének egész aggodalma benne volt ebben a pár szóban. A leány egy szót sem felelt, csak megint lehajtott a fejét arra a széles vállra, Litvay meg lassan simogatta hullámos, barna fejét. Ölelhette, csókolhatta volna, a leány némán engedi át magát, hiszen e pillanatban övé volt

teljesen, de így édesebbnek tűnt föl előtte a dolog. A hogy szorosan hozzá simult, megérezte, hogy remeg, talán még nagyon is fél tőle, ez egy kicsit szomoruvá tette, de bizott magában, bizott szerelmében.

— Klára, édesem, — mondta hirtelen föltámadt aggodalommal, — mondjad nekem, hogy szeretsz, én szeretném tőled hallani.

— Oh, hiszen ön jól tudja, hogy így van.

— És mióta? Ne resteld magad, drágám, nekem tudnom kell mindent, mióta szeretsz?

A leány bámuló szemmel nézett föl a férfiről és szinte méltatlankodva felelt:

— Mióta? Én mindig szerettem önt, legalább nem emlékszem, hogy valaha másként lett volna.

A férfi hirtelen kinyitotta a dolgozószoba ajtaját és halkán mondta:

— Ha szeretsz, akkor . . .

— Nem, — felelt a leány félénken visszahúzódva, — nem tehetem.

— No látod, — és a férfi kétségbeesetten nézett reá.

— Oh, nem azért, higgye el, nem azért . . . de ez a szoba annyi kellemetlen

dologgal van összekötve, melyre én nem akarok emlékezni.

— Nem, kis leányom, — felelt a férfi szomorúan, — az van benne, hogy te még mindig félsz ettől a szobától, azaz félsz tőlem. S ez okoz nekem oly rettenetes gyötrelmet, ezért nem tudom hinni, hogy úgy szeress, mint én téged, mert míg a leány fél a férfitől . . .

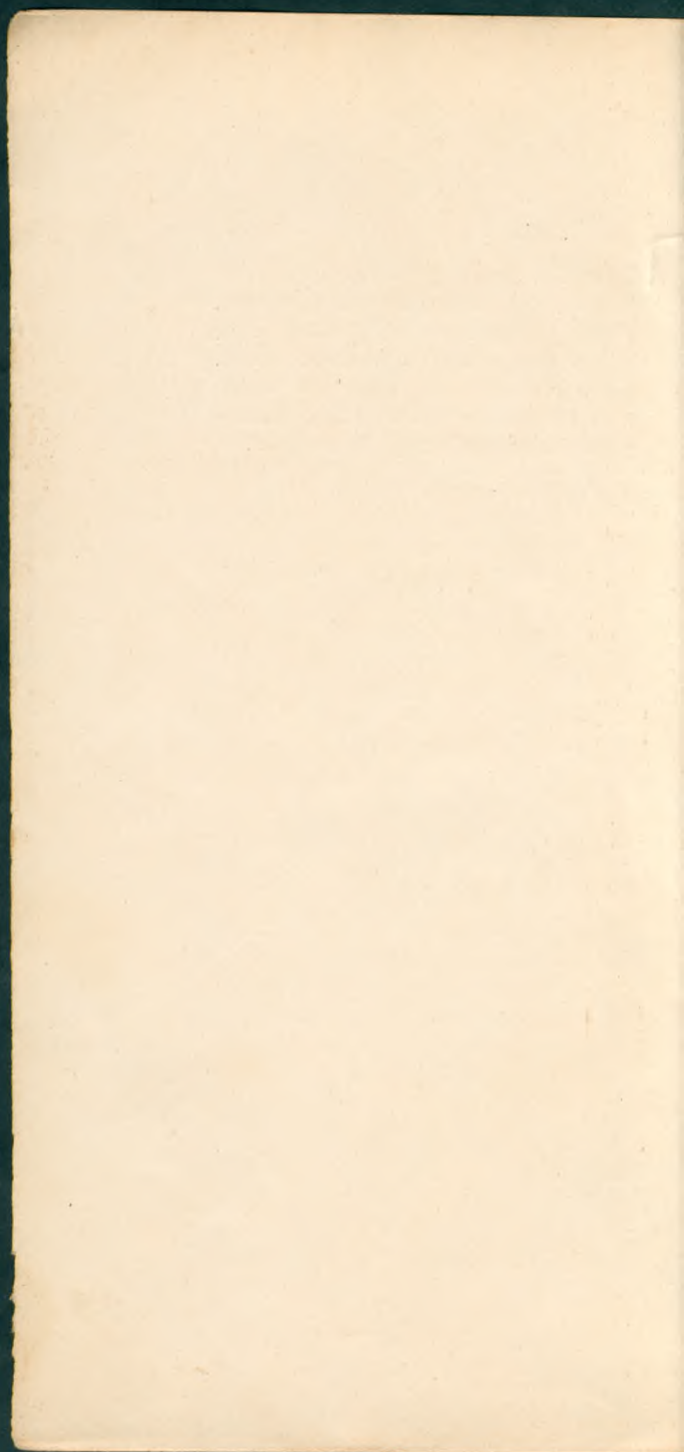
— Én nem félek tőled, — kiáltott a leány hirtelen kigyult arccal, — nézd, hogy nem félek — és halált megvető bátorsággal odaborult a férfi mellére, átfonta nyakát szerelmesen, úgy, hogy ennek nevetni kellett, de a szeme tele lett könnyel.

— Csak azért nem akarok ma ide bemenni, mert zavartalanul akarom élvezni a boldogságot, később megbarátkozom ezzel a helylyel is, mindennel . . .

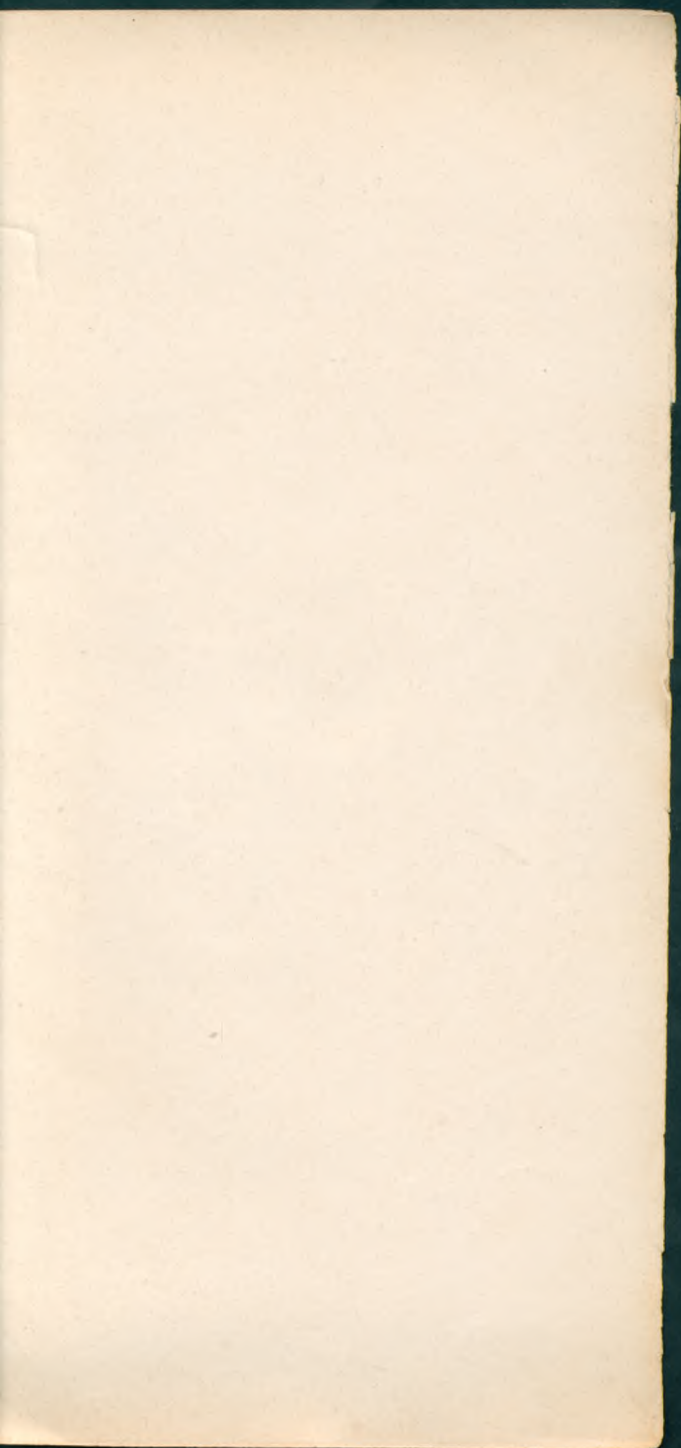
Ott álltak a kerti ablakban és egymás szemébe néztek hosszan, szerelmesen. A nagy természet, a szerelmesek e jóbarátja, jóakarattal nézte őket. A fák mosolyogtak, a virágok beküldték lelkük üdvözlését illatukban. Énekszó is hallatszott, egy pár bolondos madár nótára gyujtott. Ki tudja, mi volt ez a dal? Talán üdvözlés, mámorító boldogságjóslat nekik szerel-

meseknek, meg egy hatalmas, erős, új családnak, sok-sok születendő új életnek, kik még elvegyülve a föld porában, a lég atomjaiban, a nap sugaraiban, várják, álmodják, sejtik az életet. Az életet, melyet ők két szerelmes szempár összesugárzásának fognak majd köszönhetni.

(Vége.)

ROYALTY SUDAN

Lengyel L.
Klára
regénye
